

Z obsahu

Třikrát o Katalpě

Desetina ledovce

Jako malé děti

Obsah:

Příloha

Daniel Hradecký:
**Přibližování dřeva /
Písečné dny –
pokračování (63)**

**SYSTEM NAVIGACE:
KLEPNĚTE!**

První stránka (titulní):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevrou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popis a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):
BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zveřejní obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

O čem se (ne)mluví

Třikrát o Katalpě (Jakub Šofar, Kazimír Turek, Petra Hudcová) (4)

Štěpán Kučera: České internetové literární časopisy 2 – Přehled titulů 1 (8)

Michal Kliment: Extase československého filmu – Vyděrač (1937) (14)

Před Strží

Fascinuje mě krása industriálních staveb (rozhovor s výtvarníkem Ivo Pelichovským) (18)

Martin Groman: Kvítky na tubetějce (24)

Michael Lorenc: Básně (27)

Šofarův vývar: Nějaký ty ptákoviny (hodně o Reflexu a Havlovi) (28)

Cannyho komiks (31)

Strž DA

Film: Kateřina Bolechová: **Jako malé děti** (32) /

Literatura: Jaroslav Balvín ml.: **Chandlerovy povídky souborně** (34) / Ivo Fencel: **Ukázka neubrzdně demagogie** (35) / Otto Hejnic: **Souznění aneb Jak být šťastnější ve smradu chlívů** (43)

Za Strží

Michal Šanda: Z antikvariátních banánovek – Výkrm drůbeže (44)

Katka Komorádová: Desetina ledovce (48)

Petr Fiala: Přijď Království Tvé (52)

Ivo Fencel: Neznámé ulice (54)

Kateřina Komorádová: Mediální pověstník na říjen (57)

Podobrazník Honzy Hanzla

Už to není, co bývalo (62)

Na titulní stránce: Ivo Pelichovský, kresba (k článku na str. 18)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 10, ročník 8. E-mail: dobraadresa@firstnet.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štěpán Švec. Zástupce šéfredaktora: Štěpán Kučera. Redakce: Václav Dvořák, Martin Groman, Kateřina Komorádová, Viki Shock, Jakub Šofar, Petr Štengl, Martin Vokurka, Pavel Voňka. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayaří. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky a Nadace Český literární fond. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafín a FirstNet a. s.

Naši milí,

Říjen je ve znamení navazování. Navazují na sebe tři recenze na prózu Je hlína k snědku, kterými číslo zahajujeme. Knížka o hlíně je takovou literární událostí, že ji měl v českém psaveckém rybníčku už potřebu komentovat snad každý, nemůžeme být tedy výjimkou. Abyste si mohli vybrat, přinášíme tři naprosto odlišné názory.

Kromě trojrecenze navazujeme také na první díl seriálu o českých literárních časopisech, který před pár čísly začal Štěpán Kučera. Konečně jsme si vzpomněli, že máme vydat pokračování. Snad nás to v příštím vydání napadne znovu.

Navazuje i druhá polovina sbírky Daniela Hradeckého Proměňování dřeva / Písečné dny, kterou máme v příloze. Navazuje na polovinu první, již jsme (rovněž v příloze) rovněž otiskli před několika měsíci. Ať už jde o polovinu kteroukoliv, jde jako obvykle u tohohle básníka o čtenářský zážitek vrstev nejvyšších.

Vůbec celé tohle číslo navazuje na čísla předchozí, dobrá adresa jako časopis na časopisy jiné, starší, a písmo jako vynalez na jazyk a obrázky. Všechno má nějakou návaznost na něco jiného, cokoli souvisí s čímkoliv, a tak honem utíkejte navazovat známosti, i kdybyste se ještě nechtěli vázat. Hodně štěstí.

Štefan Švec

báSeň měSIce

Petr Kuklerka

Mám chuť napsat báseň
do každého ze čtyř rohů tohoto papíru

Mám chuť ty rohy utrhnout
a psát jiné básně do jejich rohů

Mám chuť napsat básně
do černých rohů všech rohatých, do rohů jejich třírohých klobouků
rohů roháčů a nosorožců
a rohlíků

Mám chuť psát báseň z rohu do rohu
a z něj pak zase do jiného rohu
Mám chuť napsat spoustu básní
potom je vyhnat ze všech rohů
a uspat navždy rohypnolem

Není nic krásnějšího než být vrahem poezie.

z rukopisné sbírky Frizúra

O
čem
se
(ne)
mluví

Třikrát o Katalpě

Katalpa poprvé:

Katalpí svět

– a konce světla nevidět?

Pořád chodím po různých cestách, muži. Vzal sis mne s nohama vrostlýma do břicha tak, že už nezbylo místo na dítě.

Nikdo mě neučil být poutníkem. Narodila jsem se tak.

Poutníci zabírají málo místa a nikde nevydrží dlouho. Nikdo je u sebe neudrží.

Dívám se na muže, spícího vedle mě. Pozoruju ho většinou jenom v noci, když má tvář uvolněnou a bez napětí. Nikdo by neuvěřil, že je to lovec a mrtvý mužik. Tvář má vyrovnanou jako dítě. Spí klidně.

Sedím po jeho boku, objímám si kolena a sleduju jeho tvář jako liška, připravená každou chvíli zmizet v úkrytu. Má rovné čelo bez vrásek, tenká víčka, lehounce přiklopená a chvějící se, měkké odevzdané rty. Ve spánku je víc živý než za dne.

Teď bych ho mohla namalovat, kdyby to šlo.

Ale barvy jsou ode mě daleko.

(s. 71–72)

Jakuba Katalpa: Je hlína k snědku?

Paseka, Praha 2006

Proč se tak vůbec ptám? Inu, začínám mít v tom našem literárním provozu problémy s tím, jak do něj vstupují iracionální animozity a z něj vystupují soudy ovlivněné čímkoliv jiným než textem. Ne že by to nikdy nebyvalo, ale proč teď, téměř na konci existence civilizace, kterou známe? Zatím ještě stále knihy z „kánonu“ zobrazují stejný svět. Sofokles, Shakespeare nebo Viewegh píšou o tom stejném. Počítám, že tak za dvě generace už to nebude pravda. Ale to je teď podružné.

Mohu se samozřejmě objektivně čtenářsky mýlit, nikoliv však subjektivně. Katalpa je jedním z největších talentů za posledních 15 let v téhle kotlince. Ať ji stokrát nařknou ze žvanění, všichni ti mílci opravdovosti, kteří si hrají na Jany Lopatky. Akorát že nekončí šedesátá léta a kytky nevadnou v lauffech strojních pušek. Literatura není svědo-

mí národa a nepomáhá mu masírovat zborcenou páteř. Komenského nápady o škole, která je hrou, zní jako zborcené harfy tón. Co se dříve označovalo jako vize, to se dnes nazývá Alzheimerovou chorobou. Nepláče-me u vlajky, nepřisaháme na Masaříka se svatováclavskou orlicí v klopě.

Chci jen říci, že literatura hraje na začátku 21. století úplně jinou roli, než chce těch 20–30 potřeštěných intelektuálů, kteří mají místo gumy v trenkách oprátku, na níž byla napsána reportáž. Ne, že by vzývali Julia Fučíka, dokonce na něj z vysoka po právu serou, ale v té knize jsou pořád jako doma. Líbí se jim to klima, ty emoce, ta energie vzlínající z písmenek. Líbí se jim kniha buben, kniha startér, kniha šém, kniha Kniha, model pro lepšího člověka.

Možná se objektivně mylím, ale prvotina Jakuby Katalpy je poctivá práce s českým jazykem, propasírovaná přes sítko imaginace. Je svobodná jako drak, který se urve ze špulky a plachtí po obloze.

Těm, co chtějí text louskat jako ořechy, se ani nemůže líbit. Vplouvají do literatury jako by byli sourozenci šeríků z májových dnů. Jenže šeríky nikoho neosvobodily...

Jakub Šofar

Katalpa podruhé: Hlína z červené knihovny

Tradiční červená knihovna obvykle končí nějakým sňatkem, kdysi s fešáckým baronem, později s bohatým, avšak skromným synem továrníka, nejnověji s citlivým podnikatelem nebo nezkaženým horalem. Emancipované ženy však daly vzniknout ještě jednomu typu červenoknihovní literatury: objektem lásky v ní ovšem není nějaký konkrétní muž, ale samotná žena. Ro-

mánky o samoláscce zdroj své inspirace nepřiznávají. Míří totiž na intelektuálnější publikum.

„Dívám se do zrcadla; koukám, jak jsem povedená,“ říká hlavní hrdinka románu Jakuby Katalpy nazvaném Je hlína k snědku?. Jeho děj už byl mnohokrát převyprávěn, proto se k němu v této recenzi vracet nebudeme. Hlavní hrdinka v něm prostě souloží tu a onde, s tím či oním, dokonce i onou. Žádnou z těchto postav ale pořádně nepoznáme, jsou jenom zrcadly odrážejícími pocity hlavní hrdinky. Nejsou životné, všechny jsou více či méně pečlivě zkonstruovány, jak už to ve správné červené knihovně bývá.

Nejvýrazněji se to na první pohled ukazuje na postavě manžela, „mrtvého mužika“, který si v restauraci „vybírám rybu mrtvější, než je on sám“ a „chodí do hotelu Green Garden, kde si nechává pečovat o nohy“. Manžel (beze jména) působí, jako by každou chvíli měl účinkovat v televizní reklamě na prací prášek. Je dokonale sterilní, takže je každému čtenáři hned jasné, proč je hlavní hrdinka ráda, že s ním neotěhotní. Ale hned je mu také jasné, že s takovým stvořením se potká leda tak ve filmu-limonádě z třicátých let. Prostě dokonalá trampolína, od níž se myšlenky hlavní hrdinky mohou odrážet k úchvatným exhibicím a nevypadají hned banálně.

O nic lépe ovšem nedopadají ani ostatní postavy románu. Autorka je dokáže popsat tak, že je téměř okamžitě vidíte před očima. Jenže od té chvíle už se o nich nedozvíte nic nového, co by vás překvapilo. Neurotický umělec je neurotický, živočišná kamarádka živočišná a étericky moudrý profesor étericky moudrý. Autorka nechá hlavní hrdinku vytvářet s nimi různé vztahy, ale vlastně je úplně jedno proč a v jakém pořadí. Stejně jako postavy se totiž nevyvíjejí ani vztahy, už na prvním setkání je všechno krystalicky jasné, přesně jako v červené knihovně.

A nebyl by to tento druh literatury, kdyby v něm sterilní nebyla i většina situací,

kteří hrdinka prožije, a míst, která navštíví. Předem třeba už víte, jak bude vypadat romská vesnice na Slovensku (romský mile-nec, kterého si hrdinka pořídí, aby děj knihy nestál, pochopitelně holduje pojídání psů). Při popisu domu zařízeného manželem měla zase autorka v ruce katalog nějaké firmy nabízející moc nóbl zařízení, ostatně nic jiného románovému manželovi nedala šanci koupit. A když je s milencem v maringotce, je pro změnu vše idyllicky dřevní a pachy, které jsou z něj „jsou čisté jako sklo – cigaretový kouř, hlína, chleba, kyselé okurky, moč – ale čistá, poctivá.“ A tak dále, a tak dále.

Katalpa tvoří tak, že nejprve jí napadne určitá teze a kolem ní nabaluje události, které se snaží „umělecky ozvláštnit“. Tak kupříkladu chce napsat následující větu: „Dívala jsem se na obrazy a připadala si jako člověk, který se napije alkoholu, který mu protrhne stavidla a on náhle vidí všechno, co bylo a co být mohlo.“ Má ze svého postřehu radost, zapřemýšlí tedy a začne ze sebe soukat lyrizovaný popis návštěvy městské knihovny (včetně dojmu z tamního záchodu), na jehož konci onu větu poté umístí. Takových míst je v knize přehřel a slouží právě jen k tomu, aby na jejich konci autorka mohla říci cosi pozoruhodného.

Většinou ovšem její moudra za chvíli zapomenete, na několika místech se ale odvá-zala tak, až má čtenář pocit, že by jí „nemě-li pouštět na saka.“ To když třeba tvrdí, že „Ježíš taky nikdy nerodil, ale hodně o tom mluvil. Svým povel, který patřil malomocnému, předešel Komenského i Hitlera.“ A opravdu nezapomenutelná je úvaha: „Nikdy jsem nepochopila, jak mohli Zadar srovnat se zemí. Nevěřím, že kdokoliv z těch, kteří stříleli do zadarských domů, ochutnal místní sladké rohlíky.“ Po takové intelektuální náloži není jasné, zda se hlavní hrdinka spíš než Nina nejmenuje Antonie Nedošínská.

Jakuba Katalpa je nepochybně talentovaná. Své schopnosti ovšem vydala na text,

„Vzal do ruky
jeden z mých
obrazů. (...)
Přešel nožem
po plátně.
Barva šla dolů
v dlouhých
zatočených
pruzích, jako
když se loupe
pomeranč.
Potom začaly
opadávat
drobné
slaboučké
šupinky, když
rychlými
jemnými
pohyby čistil
plátno.
Podívej, řekl.
Žádný základ.
Hloubka.
Nic.“

který je pouhým barvotiskem, nikoliv uměleckým dílem. Katalpa jistě chtěla vytvořit závažné dílo, stejně jako když se její hrdinka znovu pouští do malování na konci románu, kdy už zřejmě našla sama sebe. Jenže skončila u barvotiskových kýčů – kdyby malovala akvarely, jistě by je s velkým úspěchem prodávala na Karlově mostě. Dojem z její knihy lze evokovat situací, která se odehraje mezi hlavní hrdinkou a jedním z jejích milenců: „Vzal do ruky jeden z mých obrazů. (...) Přešel nožem po plátně. Barva šla dolů v dlouhých zatočených pruzích, jako když se loupe pomeranč. Potom začaly opadávat drobné slaboučké šupinky, když rychlými jemnými pohyby čistil plátno. Podívej, řekl. Žádný základ. Hloubka. Nic.“

Kazimír Turek

Katalpa potřetí: Pohádka pro dospělé aneb O Nině a hlíně

Knížka *Je hlína k snědku?* Jakuby Katalpy je divná. Tváří se, že vypráví příběh Niny, která se luxusně vdala, ale nějak přitom není v tom bezchybném manželství spokojená a tak z něj utíká za jinými muži, do vzpomínek a fantazie. Vzpomíná rozhodně na kdekoho, na babičku, milenku, která umřela na rakovinu, na podivné výlety do cikánských osad, na sex a na jídlo. Čtenář je občas chudák zmaten, protože neví, co má být realita, co vzpomínka a co si hlavní hrdinka jen vysnívá. No, a na konci vezme žena Nina svému skvělému manželovi kreditku, strašně se nacpe v různých nóbl restauracích, a pak to všechno vyzvrací a je jí dobře, protože se tím od všeho a všech osvobodila a je zase štíhlá. A to je milé děti konec.

Závěr máme, ale co začátek? Proč autorka na samý začátek vrazila ještě druhý příběh jakési další Niny, která se jmenuje stejně, ale žila už kdysi dávno? Navíc tuhle dávnou Ninu jako dítě zneužíval pedofil, což se jí – hrůzo hrůz – líbilo! Dávná zneužívaná Nina se po letech, kdy už je vdaná a má dvě děti, snaží přinutit vlastní tělo, aby znovu získalo dětskou podobu. To se jí povede, protože dostane rakovinu, hubne, zmenšuje se a umírá. Je celý ten druhý, zdánlivě nesouvisející děj prostě nešikovný odpich, symptom špatné kompoziční stavby, jak si myslí někteří recenzenti? Nebo je mezi příběhem Niny ze starých dob a současnou hlavní hrdinkou Ninou nějaký vztah?

Pohádka o Nině a hlíně II

Možná, že ne. Celá knížka se koneckonců zdá jaksí nepovedená, autorka se vysiluje popisy barev, pachů, chutí, text podivně seká, a její Nina, ta současná, je pěkně promiskuitní potvora, fuj. Ale co když (připustíme hypoteticky) Katalpa ví, co píše. Co když není potřeba číst literaturu jako pohádku s morálním poučením, se zlem a dobrem, které zvítězí, a pak přijde konec?

Možná, že paralely obou Nin, podobnost spořádaných manželství i spleť podivných vnitřních světů hrdinek spolu souvisejí. O každodenní realitě manželského a rodinného života se dovídáme jen okrajově, když zasahují do jejich vzpomínek a představ. Ženy mají zvláštní vztah ke svému tělu, dávná Nina má navíc paralelu i v postavě milenky Blanky, obě v sobě nechávají růst nádor, aniž by podstupovaly léčbu, snažily se uzdravit. Současné ženy z knihy jsou pokračováním dávné Niny jinými prostředky.

Ani základní nesympatičnost, nenajednost, sebestřednost hlavní hrdinky, současné Niny, nemusí být dána autorčinou neschopností nebo charakterovou vadou. Katalpa není blbá, ví, že na první pohled může její Nina vypadat jako zrůda, která si ne-

vází hodného manžela. Vždyť ten manžel jí pořídí všechno, co si přeje – luxusní vilu, posluhovačku, drahá plátna a barvy, protože ráda maluje... Na oplátku od ní chce jen, aby hezky vypadala, chodila s ním na úžasné společenské večeře, a jinak si doma dělala, co chce (nemusí ani uklízet!). A ještě něco, vlastně to úplně hlavní, co od Niny její muž mužík chce: aby mu (zcela přirozeně) porodila dítě, zkrátka aby byla normální manželka a matka. Tohle všechno může stejně dobře patřit do pohádky. Jenže otázka, proč je v téhle pohádce princezna tak hnusná, proč se na svého prince jen dívá, jak se snaží, a je jí to fuk, už se do jednoduchého příběhu o dobru a zlu nehodí.

Katalpa ukazuje, jak všechna ta spořádanost, normálnost a blahobyť vypadá z druhé strany. Že ten krásný uhlazený svět, běžící podle všech správných pravidel, lze vnímat taky jinak. Žena je tu pro muže jen prostředkem jeho sebepotvrzení. Úplně stejně, jak o tom píše Judith Butlerová, když popisuje platónskou představu mužské touhy po sebepřenášení do věčnosti pomocí žen – nemyslicích schránek. Věci nemusí být jen takové, jak vypadají zvenčí. Nina má jiný pohled, a rozhodně to není pohled příjemný. Možná je tak nepříjemný a ohrožující, že je těžké si ho připustit, dovolit uznat jeho existenci za možnou. Třeba proto mají někteří recenzenti (abychom nejmenovali Josefa Chuchmu) pocit, že žena Nina je prostě k zblití.

Pohádka o Nině a hlíně III

Ninin příběh má závěr. Jenže co se čtenář může dozvědět z toho, že Nina v poslední větě vysloví (nebo konečně zjistí), že se jmenuje Nina, když on sám to od začátku věděl? Tomu objevnému zjištění předchází pasáž, ve které Nina na manželovu kreditku spořádá v několika snobských podnicích to nejdražší, na co přijde, a pak to vše vyvrhne. Spolu s nestráveným jídlem opouští Ninu lidé z její minulosti, rodiče, přátelé i milenci.

Všechny ty mrtvoly pouštějí z rukou kousky jejího těla, ona je sbírá a vrací na místo, dokud není úplná, znovu krásná a štíhlá. Pak zjišťuje, že je Ninou, tedy tou, za kterou ji všichni od začátku pokládali.

Možná se Nina v téhle scéně osvobozuje od své minulosti, od fantazií a snů a stává se dokonalou ženou, žijící ve světě svého manžela. Odted' s ním bude chodit na večeře, kontrolovat uklízečku a hlavně mu rodit děti jedno za druhým. Anebo naopak. Možná Ninino zvracení oprostilo její tělo od očekávání lidí, a ona si uvědomila, kým je. Proto je schopná cosi uzavřít a být Ninou, která dosud jen snila a vzpomínala.

A možná se Nina pojmenovává Ninou, protože v sobě objevila tu starou, dávnou Ninu, zraněnou už v dětství a své zranění milující a hýčkájící až k smrti.

Pohádka o Nině a hlíně IV

A nebo je všechno ještě jinak: Nina vůbec není, není mužík, milenci, není ani luxusní vila. Je něco, co se těžko popisuje, říkáme tomu třeba zkušenost. Jenže ta se jeví jako tak nedovolená, možná i nová, že je nanejdříve obtížné se k ní přiblížit. Proto ji vypráví příběh, protože zkušenost je sdělitelná jen skrze něj. Protože pro ni v takzvané realitě není místo, dá se popsat jen za cenu jejího umenšení. Možná proto Nina i Katalpa vyvádějí různé psí kusy, příběh kouskují, rozpojují časovou posloupnost, vkládají směrovky a přehrazují cesty. Hraje se tu s jazykem, dokonce se přidává další příběh Niny ze starých časů, aby čtenář hledal paralely, vztahy, souvislosti. A nakonec (jako naschvál) nepřijde ani žádný pořádný konec.

Pohádka o Nině a hlíně V

Zlí jazykové tvrdí, že celá hliněná pohádka je o touze, a ti nejzlejší dokonce říkají, že je psaná ze zkušenosti touhy. Že právě ta neuchopitelná touha dělá v textu paseku, protože touha nerovná se nutně sex. Dokonce si dovoluji říkat, že se ten sex dostal do knížky spíš mimochodem, že to autorka trošku zmotala, protože sex se dneska plete všem do všeho, a že mnohem víc než o sexu je ta knížka o slasti a prožitku, který může vzniknout, když vnímáte všemi smysly, a nejenom jedním. Jenže o tom se vůbec nemluví, a tak je těžké to napsat, zatímco přes ten sex to jde...

A možná je v tom divném příběhu o Nině a hlíně úplně všechno. Třeba jsou tam zakleté všechny pohádky dohromady. Proč by nemohla platit pohádka I, II, III i IV současně? Možná pouze zahrnují různé dimenze jedné zkušenosti, jen je umět přecházet. A třeba jich je tam ještě mnohem víc. Kdo vymyslí nové řešení, vyhrává dárek s překvapením.

Petra Hudcová

O

čem
se
(ne)
mluví

V letošním
červencovém čísle
jsme otiskli první díl
studie Štěpána Kučery
o současných českých
literárních časopisech.
Pokračování jsme
slibovali na předminule
i minule, a teď ho
konečně opravdu
uveřejňujeme. Snad se
příště dočkáte
dalšího...

České internetové literární časopisy 2

Vývoj nových technologií i vztahu společnosti k nim postupuje rychlostí, která nám umožňuje mluvit o době před deseti lety jako o „internetovém pravěku“¹. Miroslav Vejlúpek si všímá pozoruhodného protikladu tohoto období: „tvůrci znalí kumštu slovesné tvorivosti jsou povětšinou nezpůsobili pohybovat se v kyberprostoru, a naproti tomu technicky adaptabilním literárním benjamínkům se nedostává kvalifikace literární, a to namnoze ani té nejzákladnější, teoreticky soustavou škol garantované.“² Pavel Kotrla zase popisuje formální nedostatky rané internetové literární tvorby: „Ohlédneme-li se zpět, vidíme sice stránky se strašným designem, plné chyb typografických, pravopisných, syntaktických, nefunkujících odkazů a s velmi malou informační hodnotou, ale přesto svými čtenáři navštěvované.“³

V této kapitole představíme konkrétní literární časopisy od éry „internetového pravěku“ až do roku 2007. Při jejich hledání vycházíme kromě autopsie především ze soupisů na *Portálu české literatury*⁴ a v „rozcestníku“ Pavla Kotrly *Potápěč*⁵, dále využijeme internetových vyhledávačů⁶ a hypertextových odkazů na „spřátelené stránky“ přímo uvnitř časopisů.

Při představování jednotlivých titulů se orientačně řídíme strukturou hesel ve *Slov-*

níku českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000. „Textová část (hesla) má poměrně volnou stavbu, která umožňuje přihlížet k zvláštnostem jednotlivých časopisů (...). Přesto je zprostředkování některých zásadních údajů do jisté míry formalizováno.“⁸ V prvním odstavci zmíníme titul, podtitul, rok vzniku (ev. i zániku), sdělení o periodicitě, jména tvůrců časopisu, případně taky základní programové zaměření apod.⁹ V dalších odstavcích se zaměříme na celkový profil titulu, hlavní přispěvatele, typy příspěvků, popis rubrik či další specifika.¹⁰ Tuto strukturu nedodržíme ve výjimečných případech¹¹ a dále u titulů, které se vymykají z okruhu našeho zájmu, ale přesto jsme se rozhodli je alespoň okrajově zmínit.

Problém, symptomatický pro internetový labyrint obecně, vyvstává při výčtu autorů jednotlivých periodik. Jména zavedených, někdy dokonce čítankových autorů se zde ocitají vedle jmen tvůrců sotva zletilých, s ryze amatérským přístupem k literatuře. Pro zachování základních proporcí (i pro udržení smysluplného rozsahu této studie) je nutné přistoupit k výběru a eliminovat autory, jejichž místo v kontextu současné české literatury považujeme za zcela okrajové. Tím se samozřejmě automaticky dostáváme na nejistou půdu subjektivního

Pro zachování základních proporcí (i pro udržení smysluplného rozsahu této studie) je nutné přistoupit k výběru a eliminovat autory, jejichž místo v kontextu současné české literatury považujeme za zcela okrajové. Tím se samozřejmě automaticky dostáváme na nejistou půdu subjektivního hodnocení.

– Přehled titulů (1)

hodnocení. „Je pochopitelné, že periodika nevelká rozsahem a vycházející jen po krátkou dobu jsou ve značné výhodě: výčet příspěvatelů i všech ostatních dat může být i při malém rozsahu hesla poměrně úplný.“¹²

Texty

V roce 1995 se na českém internetu objevil první literární časopis – vsetínský čtvrtletník *Texty* vedený Pavlem Kotrlou. Jde o elektronické „zrcadlo“ tištěného titulu; jako klasický časopis vnímá *Texty*

*Slovník českých literárních časopisů*¹³ i příručka *Česká literatura ve zkratce*¹⁴, proto jsme je v předchozí kapitole zařadili mezi „kopie existujících médií“ a proto se jim taky nebudeme dál věnovat. „Přece jenom mám dojem, že klasická podoba knihy a časopisů stále nabízí něco odlišného a něco navíc,“ říká sám šéfredaktor. „Nic nebrání tomu, aby existovaly paralelně vedle sebe obě možnosti – klasická i elektronická. Pro čtenáře a autory samotné to může být jenom přínosem.“¹⁵ Zmíníme jen, že webové *Texty* obsahují hypertextové odkazy na další literární aktivity Pavla Kotrly: „Ukázalo se (...), že čtvrtletní periodicitu je pro internetové čtenáře nedostačující. Cítil jsem potřebu stránky nějak zatraktivnit, a tak začaly postupně vznikat další projekty.“¹⁶ Patří mezi ně již výše zmíněný *Potápěč*, rozcestník usnadňující orientaci ve světě literatury na internetu, nebo *Scriptorium*¹⁷, „virtuální knihovnička rukopisů“. S obsahem časopisů však tyto projekty nesouvisí.

Magazín

V roce 1996 vznikl v Kuřimi měsíčník *Magazín*¹⁸, pravděpodobně první čistě internetový kulturní časopis. Vyšlo celkem devatenáct čísel, poslední v polovině roku 2000. Vydával ho hudební publicista Jiří „morav-

ský“ Brabec, který v něm sice dával prostor především folkové a trampské hudbě, ale bohatě zastoupena byla i literatura. Téměř výhradním autorem časopisu byl on sám. („Pochopitelně že v něm ‚tisknu‘ i články jiných, ať už zajímavé práce z literárních sou-
těží, tak i naopak třeba ukázky neuvěřitel-
ných literárních paskvilů s vlastním ko-
mentářem.“¹⁹)

Kritické reflexe a ukázky ze současné knižní produkce přinášela rubrika *Kniha pro mne*, kde se objevilo devatenáct recenzí odborných i publicistických knih a světové i české beletrie (viz například sbírku Miroslava Holuba *Znamení Sysifovo* /č. 14/ nebo *Romské pohádky* Mileny Hübschmanové /č. 19/). V rubrice *Samizdat* Brabec představil postupně sedm děl „vydaných něčím vlastním nákladem“. Začínající autoři obecně dostali v *Magazínu* velký prostor – vedle *Samizdatu* i v rubrikách *Junior*, *Zelené vavříny* a *Magsyas*. „Pak bych také chtěl spolu s kolegy pomoci nějaké literární soutěži pro mladé, kde by všechny příspěvky byly na síti dostupné. Myslím si, že tohle je jedna z nejvýznamnějších možností, jak může Internet pomoci literatuře. Jsem si totiž vědom, že ji jistou povrchností i posouvá někam, kde se mi to moc nelíbí,“²⁰ vysvětluje svůj přístup Brabec.

Jeho spolupracovníci František Horka
a Jiří Dynka vytvořili přílohy, „které jsou

většinou multimediálnější a obsahují zpravidla buď literární debuty, nebo všelijaké pozapomenuté drobnosti mistrů. “²¹ Právě hypertextové odkazy na tyto přílohy (pro příklad uvedeme „elektronickou“ básnickou sbírku Pavly Šuranské *S ostrými hroty*²²) tvoří dodnes cennou součást Magazlínu.

Tramvaj načerno

V letech 1998 až 2007 vycházel „magazín o literatuře, poezii, názorech a o lidech“ *Tramvaj načerno*, nejprve jako čtrnáctideník, od roku 2000 jako týdeník a od roku 2002 téměř denně prostřednictvím pravidelných rubrik: pondělí – *Poezie*, úterý – *AD blok* („poznámky a komentáře k událostem ze světa marketingové komunikace i pohled pod pokličku médií“), středa – *Proza*, čtvrtek – *Poezie*, neděle – *Nedělníček* („lehce žertovná, nebo i zcela vážná tečka týdne“). Magazín obsahoval též rubriky nepravidelné, z nichž literatuře se věnovaly především recenzní *Křižovatky* a *Električka načerno* určená pro tvorbu slovenských autorů²³. Šéfredaktorem byl nejdříve Pavel Daniel, později Zdeněk Fekar a nakonec od roku 2005 Robert Hladil. Časopis vydávali původně sami členové redakce, v roce 2004 vydávání převzalo občanské sdružení Tramvaj načerno v čele s Bedřichem Jatelinou. „Posláním sdružení bylo podporovat poetickou, prozaickou a publicistickou tvorbu amatérských i profesionálních autorů a pluralitní výměnu informací a názorů přinášejících pohled na dění ve společnosti očima českých občanů, českých krajanů, ale i cizinců zájímajících se o český jazyk či společnost.“²⁴

Asi jediným autorem publikujícím v *Tramvaji načerno*, kterého lze označit přívlastkem „profesionální“, je Zdeněk Rosenbaum (dodějme však, že v časopisu publikoval pouze jednou). Většina z téměř dvou stovek příspěvů *Tramvaje načerno* pak patří spíš do oblasti

PROGRAMY TV | MAIL | TV | VÍRČENÍ | SEZNAMKY | RESTŘEK | ZWOJE | WHO | DOPYD | TRÁŽ

**TRAMVAJ
NAČERNO**

magazín o literatuře, poezii, názorech a o lidech | e-mail: redakce@tramvaj.cz | ISSN 1213-0052 | DNES JE 6.7.107

webhosting, e-mail, registrace domén ZDARMA!

Pr e k l a m a n í a a s p o n z o r

MAGAZÍN O LITERATUŘE, POEZII, NÁZORECH A O LIDECH | E-MAIL: redakce@tramvaj.cz | ISSN 1213-0052 | DNES JE 6.7.107

**Je nás už
500.000!**

Pr e k l a m a n í a

Skoro deset krásných let

Milé čtenářky a čtenáři,
přišel čas rozloučit se. „Jako čas začít, je také čas končit. A ten právě přišel“, řekl před pár dny Bedřich Jetelina, jeden z našich kmotrových a oblíbených autorů a také šéf správných rady sdružení, které magazín vydávalo. Jeho valná hromada totiž zvažila všechna pro a proti a dospěli jsme k závěru, že už nemáme síly pokračovat v práci.

Vydávání časopisu, který jsme měli rádi, a jistě i Vy, rádi, bylo zastaveno. Až do února 2008 však tady najdete všechny dosud zveřejněný obsah. Budeme se zároveň snažit najít seriózního zájemce, ať už fyzickou nebo právnickou osobu, o převzetí magazínu a pokračování v práci, která začala v roce 1998. Upřímně Vám všem děkujeme za dosavadní přízeň. Bylo nám s Vámi fajn a věříme, že i Vám. Hodně zdaru všem čtenářům i autorům nejen v novém roce přeje REDAKCE TN

17. 1. 2007 | takovou zprávu o ukončení vydávání najdete **zde** (ve formátu pdf)

Z POSELEDNÍCH VÝSTUPŮ

- *Prospávej* Kateřiny Torskéové
- *Krát přišel se Michel Kloba*
- *Orněti do duše* Bedřicha Jeteliny
- *Neurotická rána* Filipa Jandě
- *Černá úroda* Jarka David Kunimund

REKAM.BLOG.DNEŠNÍ CZ

- 208 *Zachoval by měli dostatek sekávní křivky*
- 288 *Supernova na slunce*
- 159 *Vědyjádřička* *sema*

NAJDETE NAŠE PRÁVNÍČNÍ

Nádobity	Číslo
Celkem	66042
V kategorii	162
Dnes	5
Online	1

Číslo

Nádobity	Číslo
Celkem	21523
V kategorii	178

Publikováno v autoru

(od 23. 11. 05)

Copyright © 1998 - 2008 by *Tramvaj Načerno* - All Rights Reserved
ISSN 1213-0052, www.tramvaj.cz

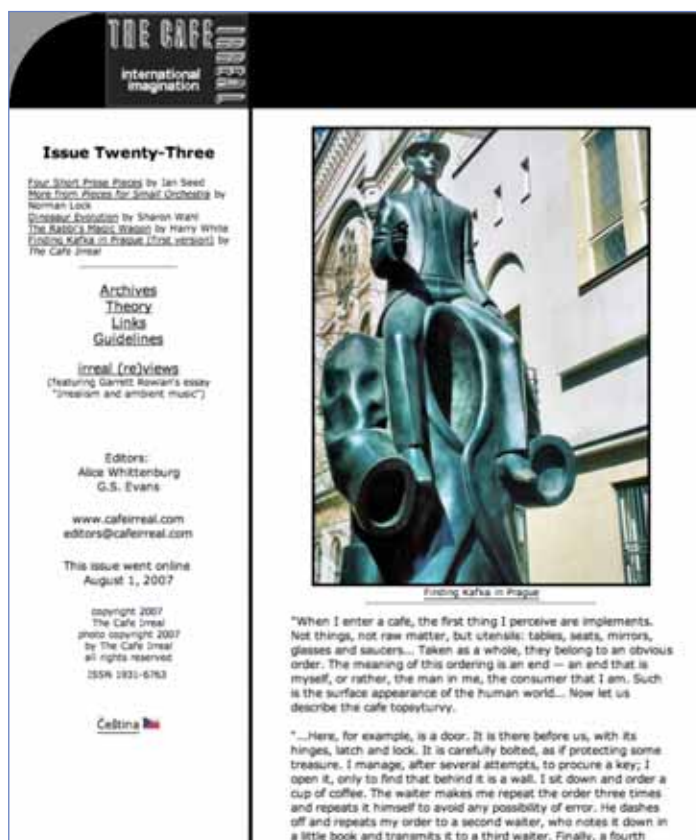
literatury amatérské²⁵; jmenujeme z nich aspoň Zoru Šimůnkovou a Patrika Linhartha. Pozornost si zaslouží věkové rozpětí autorského okruhu časopisu; Vladimír Vacátka, jeden z nejmladších zastoupených tvůrců, se narodil v roce 1985, naproti tomu příspěvatel ukrytý pod přezdívkou J. J. Albireo už dosáhl důchodového věku.

Tramvaj načerno se svým pojetím blížila klasickým literárním serverům: jak je patrné z výše zmíněného, otevírala se širokému spektru autorů, nebránila se ani prostoupení rolí autora a čtenáře („Virtuální dveře literárně společenského časopisu Tramvaj načerno jsou skutečně otevřeny všem, kdo na jeho stránkách chtějí publikovat své práce nebo názory, ale dokonce i těm, kteří chtějí vytvořit a vést vlastní rubriku.“²⁶) a zároveň inklinovala k překročení tradiční časopisecké koncepce směrem k uživatelské komunitě²⁷; na stránkách *Tramvaje načerno* dokonce existuje dodnes využívaná „seznamka“ – že v ní nejde jen o touhu po literárních stycích, dokládá aktuální inzerát (27. 2. 2007), jehož pisatel u potenciální partnerky vítá mimo jiné „zájem o submisivitu a dominanci, příp. SM v sexu pro zpestření.“²⁹

Na druhou stranu má *Tramvaj načerno* přiděleno mezinárodní standardní číslo seriálových publikací ISSN (International Standard Serials Numbering)³⁰, o důležitých událostech kolem magazínu informovali vydavatelé pomocí tiskových zpráv, a dokonce nabízeli i možnost inzerce. Tyto skutečnosti, mezi českými internetovými literárními časopisy výjimečné, svědčí o „profesionálním“ přístupu tvůrců *Tramvaje načerno* a v souvislosti s jejím „amatérským“ zacílením jí zajišťují zajímavé postavení v kontextu internetových literárních periodik.

Cafe Irreal

Od roku 1999 existuje *Cafe Irreal*³¹, revue s podtitulem „international imagination“,

věnovaná poetice irealismu. Do roku 2005 vycházela dvakrát ročně, od té doby se objevuje čtyřikrát do roka. *Cafe Irreal* se vymyká z okruhu našeho zájmu, protože jde o zahraniční projekt. Zmíníme jen, že zahrnuje i zkrácenou českou verzi³², která obsahuje některé do češtiny přeložené anglické příspěvky, a že naopak do angličtiny byly v *Cafe Irreal* přeloženy texty celkem sedmnácti tuzemských autorů, včetně Jiřího Kratochvila (číslo 12), Alexandry Berkové (č. 15), Věry Chase (č. 3) či Mariana Pally (č. 1); nemluvě o tom, že stránky *Cafe Irreal* pod titulkem „other, not necessarily irreal, items of interest on this web site“ obsahují obsáhlé materiály o českém poetismu³³ a o spisovateli Josefu Nesvadbovi³⁴.

Dobrá adresa

V roce 2000 vyšlo první číslo kulturně-společenského měsíčníku *Dobrá adresa* (ačkoli přípravné nulté číslo se objevilo už v roce předchozím), vydávaného občanským sdružením Přátelé Dobré adresy. Původní šéfredaktor Radim Kopáč po několika měsících předal vedení časopisu Štefanu Švecovi. Redakcí prošla téměř dvacíťka osobností, například Vladimír Novotný, Kateřina Rudčenkova, Viki Shock nebo Jakub Šofar; časopis má i jazykového redaktora (v současnosti Pavel Voňka). *Dobrá adresa* vychází ve formátu PDF³⁵, spíše než o internetovém časopisu by se tedy dalo mluvit o časopisu šířeném prostřednictvím internetu. Technicky je jeho příprava obdob-

ná jako u tištěných titulů, „texty (jsou) lá-mány obvyklým způsobem (včetně titulků, řezu, typu atd.).“³⁶

Dobrá adresa se profiluje jako magazín „kulturně-společenský“, vedle literatury se věnuje i divadlu, výtvarnému umění, hudbě nebo filmu, ale například i reflexím médií či historickým studiím. Prostor dostávají různé publicistické žánry, glosy, recenze, kritiky, fejetony, rozhovory, klasické články, eseje a občas taky cestopisné reportáže. Součástí jednotlivých čísel bývají tematické přílohy.

Literatuře se *Dobrá adresa* původně věnovala především recenzemi – jistě i díky hojnému zastoupení literárních kritiků v redakci (Novotný, Kopáč, Šofar, Švec). V současné koncepci časopisu, dle slov Štefana Švece, „kritika trochu ustoupila původní tvorbě. (...) Ale není to nic definitivního, možná se zanedlouho ze stepi přizene stádečko mladých recenzentů a reflexe časopis zase ovládne, jako se to stalo už několikrát.“³⁷ Publikování beletrie se v minulosti věnovaly speciální rubriky (*Co se chystá* [ukázky z básnických sbírek připravovaných nakladatelstvími k vydání], *Představujeme...* nebo *Literaturistický průvodce Štěpána Kučery* [obě věnované mladým nezavedeným autorům]), nyní se básně i próza na stránkách časopisu objevují „volně“.

V magazínu publikovali někteří tvůrci střední a starší generace – Viola Fischero-vá (č. 6/2000), Emil Hakl (č. 12/2000), Ivan Wernisch (č. 3–4/2001), Pavel Řezníček (č. 6/2001), Milan Ohnisko (11/2005), Pavel Brycz nebo Ludvík Středa (oba v č. 12/2006) – především se ale *Dobrá adresa* orientuje na nastupující generaci literátů. „Sami (se) ozývají lidé s texty, z nichž některé jsou překvapivě dobré. Jiné autory nacházíme sami a snažíme se je oslovit, protože nás zaujali,“³⁸ popisuje redakční přístup Štefan Švec. Mezi „kmenové autory“ – beletristy patří vedle některých členů redakce například Tomáš Koloc či Mar-

cela Pátková. Časopis dává prostor taky fejetonu (Jan Hanzl), původní komiksové tvorbě (Canny, neboli Jakub König) a eseji (Jan Stern).

Clinamen

V 2001 přešel na internet „patafyzický občasník“ *Clinamen*³⁹, aby se po čtyřech letech a sedmi digitálních číslech vrátil zpátky do tištěné podoby. Časopis „uveřejňuje literární tvorbu, koláže, kresby a společenské reflexe české patafyzické komunity s exkurzy do tvorby předešlých patafyzicko-surrealistických generací u nás i v zahraničí.“⁴⁰ *Clinamen* sdílí doménu se stejnojmenným „patafyzickým“ nakladatelstvím (a taky s dalšími projekty spojenými hlavně se sdružením Federace nezávislých spisovatelů /FNS/, s nimiž kromě personálního propojení nemá mnoho společného). Redakci časopisu tvoří Eduard Vacek (zároveň prezident FNS), Radim Kopáč, Viki

Shock (v tiráži někdy uváděný jako „Viky Šok“), Daniel Štverák a Ivo Medek Kopaninský. V této práci se soustředíme pouze na sedm čísel, která vznikla jako čistě internetová.

Autorsky v nich nejvíc prostoru dostali členové redakce, kteří publikovali beletrii (jako beletrista se představil také Radim Kopáček) i tematické studie. Mezi dalšími při-

spěvateli se objevili například Boris Hybner (č. 2, spolu s Josefem Platzem a Richardem Rýdou), Jiří Rulf (č. 5), Svatava Antošová nebo Patrik Linhart (oba č. 6). *Clinamen* převzal taky letité texty spisovatelů, kteří se svým citem pro absurditu přiblížili poetice časopisu – Karla Hynka (č. 2), Ivana „Magma“ Jirouse (č. 3) anebo autorů Patafyzického kolegia Teplice (č. 5 a 7). Tvůrci maga-

zinu publikovali i příspěvky z periodického almanachu *PAKO* (č. 3 a 5), který je přímým předchůdcem *Clinamenu* (a v současnosti, kdy bylo vydávání *PAKA* obnoveno, existují oba tituly vedle sebe, spojené kromě společné poetiky i osobností Eduarda Vacka).

(pokračování – snad – příště)

Štěpán Kučera

Poznámky:

¹ KOTRLA, Pavel. Zápisník Pavla Kotrly : Návrat do minulosti. Host. Roč. 20. č. 7, s. 27. ISSN 1211-9938

² VEJLUPEK, Miroslav. Český elektronický almanachismus. Tvar. Roč. 11, č. 15., s. 5. ISSN 0862-657X

³ KOTRLA, Pavel. Zápisník Pavla Kotrly : Návrat do minulosti. Host. Roč. 20. č. 7, s. 27. ISSN 1211-9938

⁴ <http://www.czlit.cz/main.php?pageid=25>

⁵ <http://kotrla.com/frogman/>

⁶ především <http://www.google.cz/>

⁷ DOKOUPIL, Blahoslav (red.). Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945 – 2000. Vyd. 1. Brno : Host; Olomouc : Votobia, 2002. 334 s. ISBN 80-7294-041-4 (Host : brož.), 80-7198-521-X (Votobia : brož.)

⁸ tamtéž

⁹ nikoli však nutně v tomto pořadí

¹⁰ totéž

¹¹ například v magazínu *Tramvaj* načerno struktura rubrik úzce souvisí s periodicitou titulu, proto je zmíníme již v prvním odstavci

¹² DOKOUPIL, Blahoslav (red.). Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945 – 2000. Vyd. 1. Brno : Host; Olomouc : Votobia, 2002. 334 s. ISBN 80-7294-041-4 (Host : brož.), 80-7198-521-X (Votobia : brož.)

¹³ tamtéž; slovník nevěnuje Textům samostatné heslo, ale řadí je v úvodu mezi „oblasti, které slovník nepracovává“ – Texty jsou zde zmíněny jako zástupce časopisů, které „svým významem nepřekročily hranice východního regionu nebo uzavřeného příspěvatelešského okruhu“

¹⁴ HANUŠKA, Petr; NOVOTNÝ, Vladimír. Česká literatura ve zkratce 4 : Období od poloviny 40. let do současnosti. Praha : Brána : Knižní klub, 2001. 215 s. ISBN 80-242-0587-4 (Euromedia Group – Knižní klub : váz.), 80-7243-115-3 (Brána : váz.)

¹⁵ www.inext.cz/texty/press/fried.html

¹⁶ tamtéž

¹⁷ www.inext.cz/texty/Book/skript.html

¹⁸ <http://magazlin.zln.cz/>

¹⁹ <http://www.inext.cz/texty/press/fried.html>

²⁰ tamtéž

²¹ tamtéž

²² <http://magazlin.zln.cz/suranska/index.htm>

²³ úplný seznam rubrik dostupný na <http://www.tramvaj.cz/schema.htm>

²⁴ <http://www.tramvaj.cz/press/TN07001.pdf>

²⁵ rozlišení amatérských a profesionálních autorů je velice subjektivní, protože skutečných profesionálů (tedy lidí, kteří se psaním literatury živí) žije v českém prostředí jenom několik... přesto však existuje jakási obecně uznávaná představa (z níž ostatně vycházíme i my, například když chápeme literární servery jako „knihovny amatérské tvorby“)

²⁶ <http://www.tramvaj.cz/about.htm>

²⁷ srov. OPLATKOVÁ Martina. Internetový kulturní časopis Totem a komunita kolem něj. Praha : Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, 2004. 67 s. Vedoucí diplomové práce: Tomáš Mrkvíčka

²⁸ <http://www.tramvaj.cz/seznamka.htm>

²⁹ http://www.blueboard.cz/kniha_0.php?hid=divnfm-ka8k6xo4th1vx633vm541kvp

³⁰ vedle *Tramvaje* načerno číslo ISSN vlastní i tituly *Dívoké víno*, *Téma* a *Obšťastník*; dodejme hned, že tento fakt sice svědčí o seriózním přístupu vydavatelů, o časopisu samotném však nic nevypovídá: „ISSN je (...) přiděleno vždy, když vydavatel na jeho přidělení trvá.“ (BAYER Jan, JERÁBKOVÁ Eva. Elektronické časopisy a systém ISSN: second edition. Ikaros [online]. roč. 3, č. 9 [cit. 2007-01-27]. Dostupný na WWW: <http://www.ikaros.cz/node/425>)

³¹ <http://home.sprynet.com/~awhit/index.htm>

³² <http://home.sprynet.com/~awhit/czechtr.htm>

³³ <http://home.sprynet.com/~awhit/poetist.htm>

³⁴ <http://home.sprynet.com/~awhit/nesvadba.htm>

³⁵ PDF (zkratka anglického názvu Portable Document Format – Formát pro přenositelné dokumenty) je souborový formát vyvinutý firmou Adobe pro ukládání dokumentů nezávisle na softwaru i hardwaru, na kterém byly pořízeny. Soubor typu PDF může obsahovat text i obrázky, přičemž tento formát zajišťuje, že se libovolný dokument na všech zařízeních zobrazí stejně. Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Portable_Document_Format

³⁶ ŠOFAR, Jakub. Česká literatura a internet. Portál české literatury [online]. Nedatováno. [cit. 2007-03-03] Dostupný z WWW: www.czlit.cz/main.php?pageid=25&PHPSESSID=406eb9fa459a437d379c64c5f8d0ac45

³⁷ KOPÁČ, Radim. Je dobře, že internet ještě nikdo nedokázal ani trochu zkrotit : Rozhovor se Štefanem Švecem. Portál české literatury [online]. 23. 2. 2007 [cit. 2007-03-03] Dostupný z www.czlit.cz/main.php?pageid=4&news_id=800

³⁸ tamtéž

³⁹ <http://www.czecharts.com/casopis>

⁴⁰ ŠOFAR, Jakub. Česká literatura a internet. Portál české literatury [online]. Nedatováno. [cit. 2007-03-03] Dostupný z WWW: www.czlit.cz/main.php?pageid=25&PHPSESSID=406eb9fa459a437d379c64c5f8d0ac45

O
č
e
m
s
e
(n
e)
m
l
u
v
í

Extase československého filmu

Vyděrač (1937)

Soudobý
psychologický
román byl sice
nejednou námětem
československých
filmů 30. a 40. let,
ale tehdejší scénáristé
a režiséři daleko častěji
přepisovali literaturu

pokleslou až brakovou, mnohdy

řazenou do knihovny barvy červené.

Přesto několik výjimek nedopadlo

v dobovém a koneckonců ani

nadčasovém kontextu domácí

kinematografie špatně. Můžeme tedy

tvrdit, že československý

psychologický film v počátcích

zvukové éry existoval a fungoval.

Není mnoho filmů, jako je tento – starých, neznámých, takřka nereprizovaných a dobrých. Snímek Ladislava Broma z roku 1937 byl za sedmdesát let své existence uveden v televizi všehovšudy jednou.

Řadí se tak do nepříliš početné kategorie snímků, v níž bychom našli třeba ještě tituly Panenství (1937, režie Otakar Vávra), Řeka (1933, Josef Rovenský, na tomto snímku mimochodem Ladislav Brom spolupracoval jako asistent režie), Svítání (1933, Josef Kubásek), Trhani (1936, Václav Wasserman) nebo Ze soboty na neděli (1931, Gustav Machatý).

Pozapomenutý poklad československého psychologického filmu má několik specifik. Jedním z nich je režisér. Ladislav Brom debutoval za kamerou v roce 1937 sociálně laděným snímkem Harmonika, a ačkoli nenatočil mnoho filmů, každý z nich je v dobovém kontextu výjimečný.

Pro Vyděrače to platí zejména vzhledem k volbě látky – jedná se o jediný československý film natočený podle předlohy Egona Hostovského (nepočítáme-li dvě televizní inscenace z nedávné doby – Nezvěstný a Dobročinný večírek). Dalším specifikem je obsazení rolí – zatímco většině prvorepublikových filmů dominovaly v hlavních rolích populární herecké osobnosti, ve Vyděračovi tu hlavní, úředníka Josefa Baška, výrazně sehrál představitel malých úloh Vítězslav Boček. Ale vše popořadě.

Úředník v úctárně textilních závodů Globus Josef Bašek vede stereotypní život, v němž zná jen práci a vinou nedostatečného příjmu věčné vysedávání doma. Úvod děje jej navíc zastihne v nepříjemné situaci – čeká na mzdu, nemá na zaplacení činže, vychloubá se honosným místem v Globusu, které mu nenáleží, aby se vetřel do přízně bohatých známých, a ke všemu jej ještě vyhodí z práce.

Celá situace by se mu zřejmě vymkla z rukou, kdyby chvíli nato nezaslechl v kanceláři ředitele Globusu Merhauta rozhovor o ekonomických podvodech uvnitř firmy. Rozhodne se defraudanty vydírat.

Peníze a společenské postavení však v Baškově případě nejsou dostatečně velkou protilátkou nedostatku morálky či obyčejné od-

Julius Baha, Jiří Plachý, Vítězslav Boček.

vahy, což se postupem času začne projevo-
vat. Snaží si koupit lásku chudé dívky Máši,
ale té se jeho rychlý vzestup nelíbí. Vyděrač
se navíc nevyhýbá ani lásce přítelkyně z dět-
ství Olgy. Okolnosti ho tak dostanou do si-
tuace, kterou není schopen zvládat.

Režisér (John) Ladislav (Kořínek) Brom

Pod snímkem je sice podepsán jako Ladislav
Brom, ale ve skutečnosti se režisér jmeno-
val Ladislav Kořínek a umělecký pseudo-
nym si vybral podle dívčího jména mamin-
ny, když studoval na konzervatoři.

Aby toho nebylo málo, tak po druhé
světové válce si už v emigraci jméno po-
změnil znovu – tentokrát na John L. Brom.
Situace emigrantů z východu nebyla tehdy
v západní Evropě příznivá a jméno Ladislav
neznamenalo žádnou výhru. Jeden literární
agent dokonce Broma odmítl povellem pro
sekretářku „Vyhoď to polské prase“. Proto
Čechoslovák přijal ve francouzském kostele
jméno John.

Brom se prosadil také jako textař (na-
příklad pro Vlastu Buriana k filmu Ulice
zpívá, ježž spolurežiroval), scénárista, pro-

ducent, herec nebo po válce jako režisér do-
kumentárních a etnografických filmů.

Narodil se v roce 1908 v Chocni. Zběhl
ze studií techniky na konzervatoř, kde se se-
tkal s několika pozdějšími výraznými uměl-
ci – například s Lídou Baarovou, Janem Piv-
cem, Marií Glázrovou nebo Jiřinou Štěpnič-
kovou.

Z filmových profesí si nejprve vyzkou-
šel tu hereckou – hrál roli číšníka ve špio-
nážním snímku Horské volání S. O. S.
(1929, režie Leo Marten, Vladimír Studec-
ký). Objevil se i v několika dalších filmech,
většinou v menších rolích. Drobné postavy
si zahrál také ve vlastních snímcích Klapzu-
bova XI (1938) a Život je krásný (1940).

Za dokument Od Aše až po Užhorod na-
točený v polovině 30. let získal stipendium
prezidenta Edvarda Beneše, které využil ke
studiu kinematografie v sovětských atelié-
rech. Pobyt ovlivnil jeho režijní debut, soci-
álně laděné drama Harmonika; pro tento
film jako pro mnohé další napsal i texty pís-
ní.

V Československu Brom natočil celkem
devět filmů. Za Tuláka Macouna (1939) do-
stal bronzovou medaili na filmovém festiva-
lu v Benátkách. Jeho dalším významným
filmem je poslední československý titul
Skalní plemeno (1944).

Ještě před vypuknutím druhé světové
války stihl založit společnost Bromfilm, je-

Za protektorátu působil
v podzemním odboji,
byl přitom dokonce
zatčen a vyslýchán
gestapem. Po válce
Brom nezískal šanci
uplatnit se
v československé
kinematografii, ačkoli
měl ještě z doby
protektorátu připravené
dva scénáře: Vladštýn
– vévoda frýdlantský
a Ve spárech džungle
(na němž spolupracoval
se spisovatelem
Františkem Kožíkem).
Znárodnění
kinematografie ukončilo
jeho filmařskou činnost,
a tak v roce 1948
emigroval.

Vítězslav Boček
a Hermína
Vojtová jako
Bakova bytá
Nováková

jímž největším úspěchem byly burianovské komedie *U pokladny stál* (1939) a *Přednosta stanice* (1941).

Za protektorátu působil v podzemním odboji, byl přitom dokonce zatčen a vyslýchán gestapem. Po válce Brom nezáskal šanci uplatnit se v československé kinematografii, ačkoli měl ještě z doby protektorátu připravené dva scénáře: *Vladštýn – vévoda frýdlantský* a *Ve spárech džungle* (na němž spolupracoval se spisovatelem Františkem Kožíkem). Znárodnění kinematografie ukončilo jeho filmařskou činnost, a tak v roce 1948 emigroval.

V zahraničí se nejprve pokusil realizovat svůj scénář *Ve spárech džungle*. Založil nový Bromfilm v Lichtenštejnsku a s malým štábem se vypravil do Afriky. Sám hrál hlavní postavu Evropana, který se na černém kontinentu pokouší pomáhat domorodcům. Film nakonec přes četné problémy natočil, ale nesehnal potřebný kapitál pro jeho distribuci, a tak z konečné realizace sešlo.

Afrika jej ale okouzila a několikrát se do ní vrátil. Natočil přitom dokumenty *Nelítostná džungle* (1959) nebo seriál *Africká Odysea* (1966), které dodnes platí za výrazná svědectví o Africe ve fázi posledního období kolonialismu.

Egon Hostovský a román *Ztracený stín*

Narodil se ve stejném roce jako režisér Brom, tedy 1908. Místo narození: Hronov. Publikoval od poloviny 20. let. Román *Ztracený stín* byl vydán v době, kdy

Hostovskému bylo pouhých třiaadvacet let, tedy v roce 1931, a na tak mladého autora se jednalo o překvapivě vyzrálé psychologické dílo.

Hostovský ve svých prózách s oblibou vystavoval introvertní jedince (jako byl on sám) kritickým životním situacím, které obvykle nejsou s to zvládnout. Z jeho předválečné tvorby stojí za zmínku novely *Případ profesora Körnera* (1932), *Černá tlupa* (1933), *Cesty k pokladům* (1934), a zejména pak *Žhář* (1935) a román *Dům bez pána* (1937), které v kontextu Hostovského tvorby končí přece jen atypicky.

Jako člen židovské komunity před prchal před nacismem do Paříže, Lisabonu, až nakonec zakotvil v USA. Zde píše *Listy z vyhnanství* (1941) a po válce také román *Cizinec hledá byt* (1947). Už v roce 1941 vstupuje do služeb československé diplomacie a pokračuje v nich až do roku 1949, kdy opouští místo chargé d'affaires v Norsku.

Vydal se do svého druhého vyhnanství v USA a téma emigrace se také stalo stěžejním motivem jeho následné tvorby. V Dánsku vydal román *Nezvěstný* (1951), v USA potom anglicky napsané knihy *Půlnoční pacient* (1954), *Dobročinný večírek* (1957) a *Všeobecné spiknutí* (1961). *Půlnoční pacient* byl v roce 1957 ve Francii dokonce zfilmován pod názvem *Špioni* (Henri-George Clouzot).

Jeho zahraniční díla ale potkal komerční neúspěch, a proto se ke konci života věnoval více žurnalistice a bilančním dílům (publikoval mimo jiné v *Literárních listech* 60. let). Hostovský působil také v redakci *Svobodné Evropy*. Ve Spojených státech s výjimkou dvou let strávených v Dánsku žil až do své smrti v roce 1973.

Boj dobra proti zlu, obsažený ve většině Hostovského próz, si Brom často vybíral jako námět svých filmů. Proto ho zřejmě zaujal příběh úředníka, příslušníka střední třídy, který v kritických chvílích prokáže nedostatek morálky a odvahy. V jeho případě se jedná o selhání jednotlivce a nikoli systému, tento jednotlivce je však podstatně ovlivněn nemilosrdným jednáním ředitele Merhauta.

Ke snímku *Brom* tentokrát nepsal scénář, o to více se mohl zaměřit na režii. V obrazové složce hojně využívá symbolů, často k podtrhnutí sociálně laděných scén, jako je tomu v případě úvodní sekvence z jídelny Globusu nebo při vylíčení nuznosti Baškova živobytí.

Obdobné je to s vyjádřením vnitřního stavu postav. Konkrétně v případě Baška jde o situaci, kdy se vychloubá, že je disponentem (vysoce postaveným finančním úředníkem) firmy Globus, a přitom se zadívá na své děravé podrážky.

Psychologické filmy inspirované soudobými romány ve 30. a 40. letech obvykle končily jinak, než jejich literární předlohy, a *Vyděrač* není výjimkou. Pochmurné a mnohdy bezútěšné konce, moderní v tehdejší literatuře, podle producentů nemělo cenu nabízet v kinech divákům, kteří si od podobné reality přišli odpočinout. Z důvodů katarzních byl proto závěr *Vyděrače* oproti *Ztracenému stínu* poněkud vyštafťněn, byť velmi vhodně a vkusně.

Zajímavě řešené obsazení

Čeští režiséři: zleva
Ladislav Brom,
Vladimír Slavinský,
Miroslav Cikán,
Jan Alfred Holman
a Otakar Vávra.

Vítězslava Bočka si návštěvník kina 30. let mohl zapamatovat díky dvěma rolím. Rodák z Kutné Hory sehrál svou jedinou titulní roli na plátně právě ve snímku Vyděrač. Mimo něj se v roce 1937 zapsal do podvědomí ještě zvoláním „Ať žije maršál! Ať žije válka!“, které vyřvává syn středostavovské rodiny ve filmu podle Čapkovy dramatu Bílá nemoc (režie Hugo Haas) na závěr příběhu, zatímco rozbíjí ampulky s lékem, které jediné mohly maršálovi život zachránit.

Rok 1937 byl pro tohoto herce střední generace (narodil se 1901) vůbec významný. V jiném Haasově čistě režijním počínu totiž debutoval – jednalo se o snímek Kvočna, který odstartoval popularitu Růženy Naskové (ve svých třiapadesáti letech hrála teprve podruhé ve filmu). A nechyběl ani v dalším psychologickém dramatu Panenství (režie Otakar Vávra).

K výraznému hereckému počínu se už do své smrti v roce 1961 nedostal, vyděrač Bašek však stojí za to. Boček herecky vysvětlí celou proměnu Baškova charakteru se všemi stavy, jichž je introvert schopen – strach, ponížení, nervozita, netrpělivost, očekávání, skromné nadšení a potlačovaná zlost či konečně zklamání.

Vrcholná scéna, kdy účetní Dufek předstírá telefonní hovor s vysoce postaveným obchodníkem, je výtečně dohrána právě Bočkem, který dokáže při komunikaci s ředitelem Merhautem vyjavit odvážný strach. Právě společné scény Baška a ředitele Merhauta v podání Jiřího Plachého jsou nejexkluzivnější částí celého filmu.

Boček měl ve filmu dvě partnerky – přítelkyni z mládí Olgu hrála Helena Bušová, chudou Mášu, kterou se Bašek snaží zlákat penězi, vycházející hvězda Adina Mandlová. Ta měla za sebou slušný rozjezd v několika snímcích s Hugo Haasem – Život je pes

(1933), Mazlíček (1934), Ať žije nebožtík! (1935, všechny režíroval Martin Frič) – ale opravdovým boomem byl pro ni rovněž rok 1937.

V dalším haasovsko-fričovském filmu Mravnost nade vše (premiéra v únoru 1937) totiž osvědčila kromě komického talentu také talent herecký a výsledkem byl dnes už těžko uvěřitelný počet devíti natočených snímků v tomto roce. A nejednalo se jen o role komické, o čemž koneckonců svědčí nejen Vyděrač, ale také role fanatické německé ošetřovatelky v příběhu z první světové války Poručík Alexander Rjepkin (režie Václav Binovec), postava cynické Lily v Panenství (režie Otakar Vávra) či menší role ve filmech Harmonika (režie Ladislav Brom) a Svět patří nám (režie Martin Frič).

Je zajímavé, že tak aktivní byla v roce, kdy se výrazně proměňoval také její soukromý život. Nejprve odešla od Huga Haase, poté pracovala jako hospodyně nebo dávala lekce němčiny a francouzštiny, aby chvíli nato odmítla nabídku z Anglie od režiséra Alexandra Kordy na přání svého dalšího přítele, bohatého průmyslníka Freda Svítla.

A ještě dva body kolem Vyděrače nemohu opomenout. Jednak lahůdkový výkon Jiřího Plachého v roli ředitele Merhauta a jednak statistickou zajímavost pro historiky – film v roce 1939 dostal cenu ministra průmyslu, obchodu a živností.

Michal Kliment

Vrcholná scéna, kdy
účetní Dufek předstírá
telefonní hovor
s vysoce postaveným
obchodníkem, je
výtečně dohrána
právě Bočkem,
který dokáže při
komunikaci
s ředitelem
Merhautem vyjavit
odvážný strach. Právě
společné scény
Baška a ředitele
Merhauta v podání
Jiřího Plachého jsou
nejexkluzivnější částí
celého filmu.

Fascinuje mě krása industriálních staveb

(rozhovor
s výtvarníkem
Ivo Pelichovským)

Chcete vidět něco, co byste zaručeně sami neměli trpělivost dělat? Od čtvrtka 6. září do 12. října si můžete v karlínské galerii Litera prohlédnout výstavu vskutku netradiční. Metropolis – industriální minimalismus. Její autor Ivo Pelichovský, i když už školním lavicím dávno odrostl, zůstal věrný pravítku a barevným gelovým propiskám, a pomocí vrstvení tisíců linek těsně vedle sebe i přes sebe tvoří pozoruhodné obrazce. Na minulých výstavách to byly stroje nebo výjevy z televizních zpráv, nyní můžeme obdivovat detaily továren a jiných industriálních staveb, provokativně provedených v noblesní stříbrné, která se se zdánlivou nevábností motivu příliš neslučuje. Autor, který má industriální objekty v oblibě, se výstavou mimo jiné snaží poukázat na zbytečné chátrání těchto staveb.

V čem přesně spočívá vaše ojedinělá technika? Na jaký papír kreslíte?

Jde o kresbu propisovacími a gelovými tužkami, používám příložík a pravítko.

Výsledný obraz vzniká přesným horizontálním vrstvením jednotlivých čar přes sebe, výsledek se tak podobá například digitálnímu tisku, ale jde o ruční práci. Kreslím na třímilimetrový karton.

Jak vás napadlo pracovat zrovna takto?

První kresby vznikly v roce 1997 na základě mých předchozích experimentů s kresbou, souvisely s mým zájmem o problematiku masmédií a o elektronickou hudbu.

Co má elektronická hudba společného s výtvarným uměním?

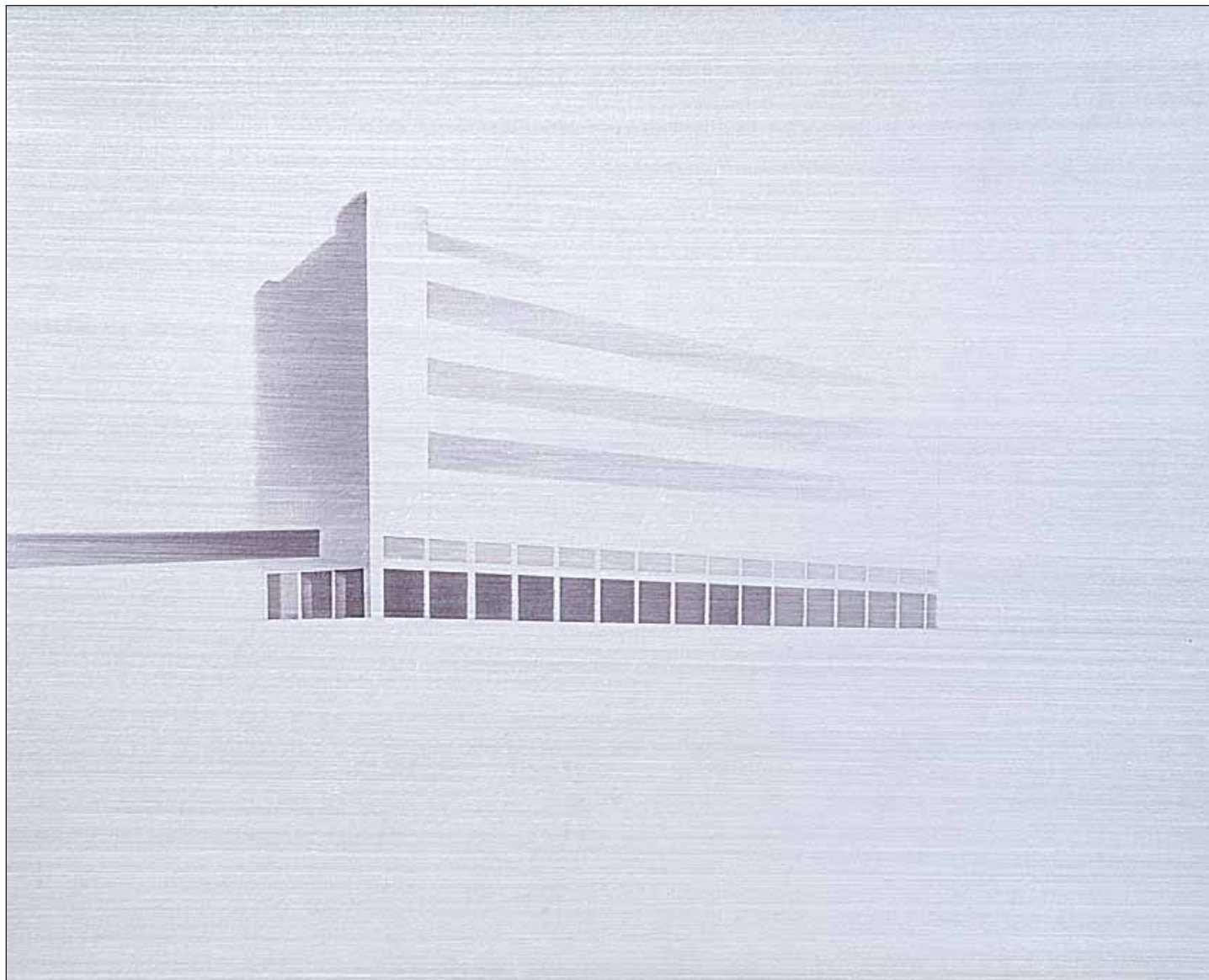
Hudba a výtvarné umění mají společného velmi mnoho. Při poslechu hudby, tak či onak zaměřené industriálně, nebo i jakýmkoliv jiným zajímavým, neotřelým směrem, mi v hlavě „naskakuje“ její výtvarné zvtárnění. Vždyť i obraz musí mít harmonii, právě tak jako hudba...

V čem se ve vaší tvorbě projevil na nové výstavě posun, co naopak zůstalo stejné?

Posun spočívá ve změně námětů, barevnosti, celkového vyznění prací, naopak zůstalo industriální téma, monotematicnost cyklu a použitá technika. Myslím, že i kdybych se pustil do jiné techniky, vždy bude mým záměrem jistá časová náročnost. Je to takové poznávací znamení mých prací.

Má to vedle „poznávacího znamení“ i nějaký obsahový význam? Má časová náročnost vaší práce působit třeba jako protiklad k dnešní zrychlené době?

Víceméně máte pravdu, i když o tom vysloveně takto nepřemýšlím. Nemám rád, když se něco uspěchá, což je v dnešní době obvyklé. Jsem pečlivý a krom toho mají pak díla pro mne mnohem větší hodnotu.

Jak dlouho jste na výstavě pracoval?

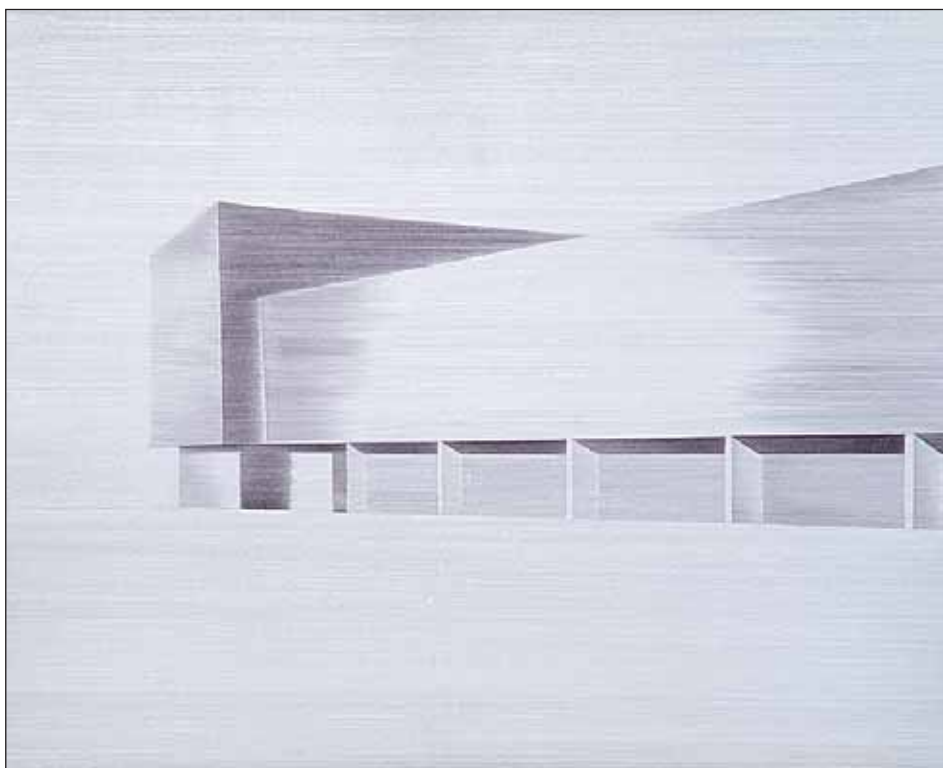
Na novém cyklu Metropolis jsem soustavně pracoval dva roky, přičemž práce na jedné kresbě mi zabere asi měsíc intenzivní práce.

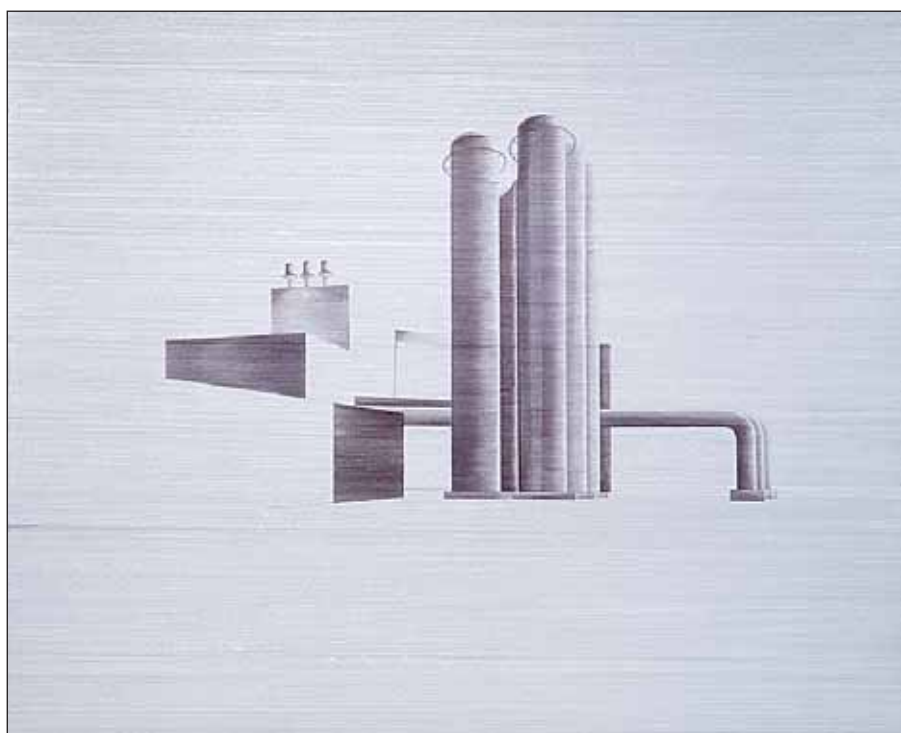
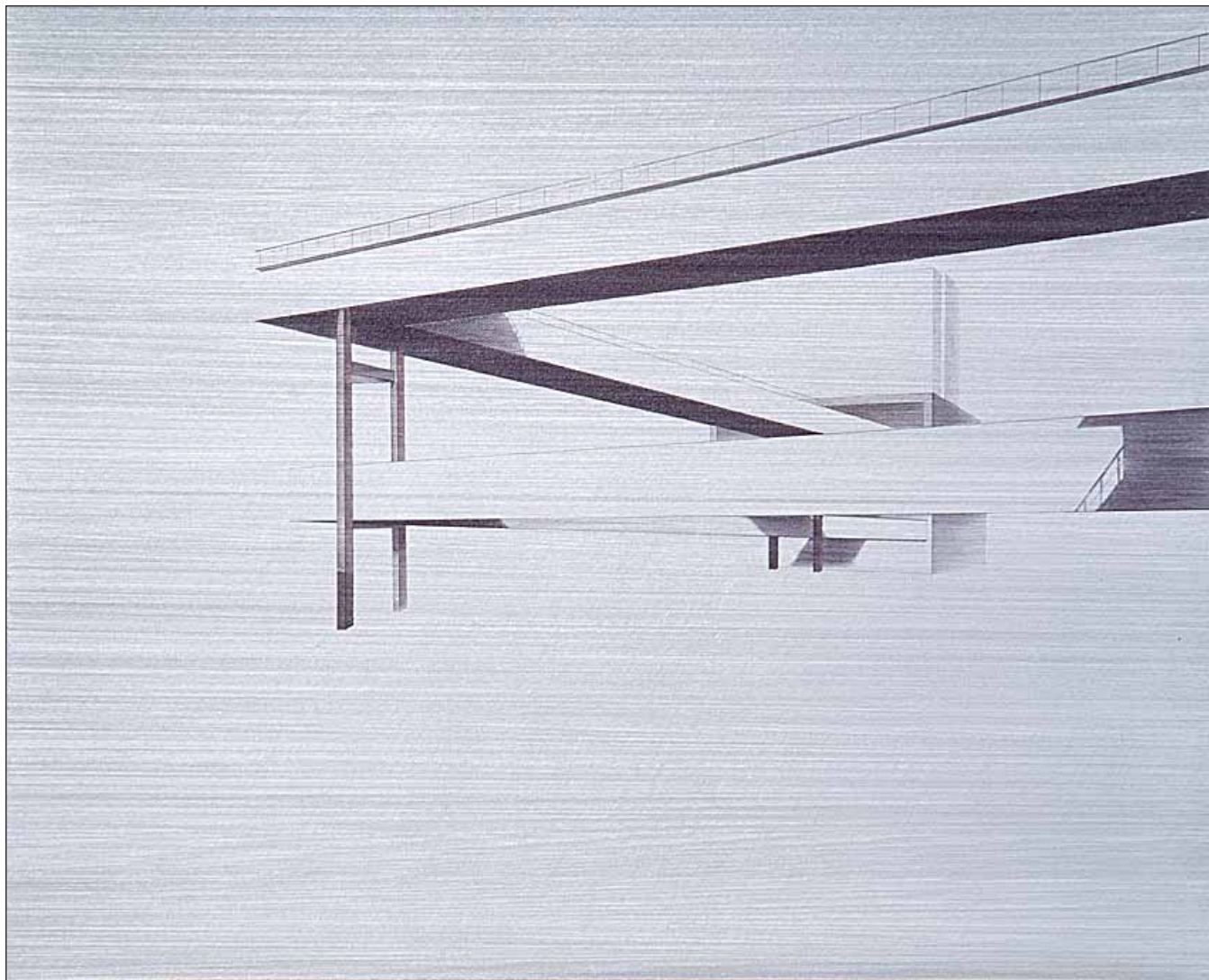
Proč jste si jako téma vybral právě zchátralé tovární objekty? Měl tento výběr nějaký hlubší význam?

Fascinuje mě specifická krása industriálních staveb, které mizí z původní zástavby (nejen) českých měst.

Kontrast vznešené stříbrné a neváb- ných a strohých budov je efektní a zají- mavý. Jak jste na to přišel, proč zrovna stříbrná?

Byl to záměr, stříbrná barva se mi líbí a asi nejlépe odpovídá industriální temati-

ce, navíc jsem chtěl radikálně potlačit barevnost oproti předchozímu cyklu.

Při kreslení vycházíte z fotografií, nebo jezdíte přímo na místo a pořizujete si črty?

Vycházím z fotek, většinou z knih o industriálu, ale někdy i časopiseckých fotek.

Podle čeho, jakým způsobem jste si objekty vybíral?

Vždy mě něčím musely zaujmout, jde hlavně o intuitivní výběr, často jsem nakonec ztvárnil jiný námět, než původně vybraný.

Máte nějakého oblíbeného výtvarníka, který je vaším vzorem nebo který vás inspiruje?

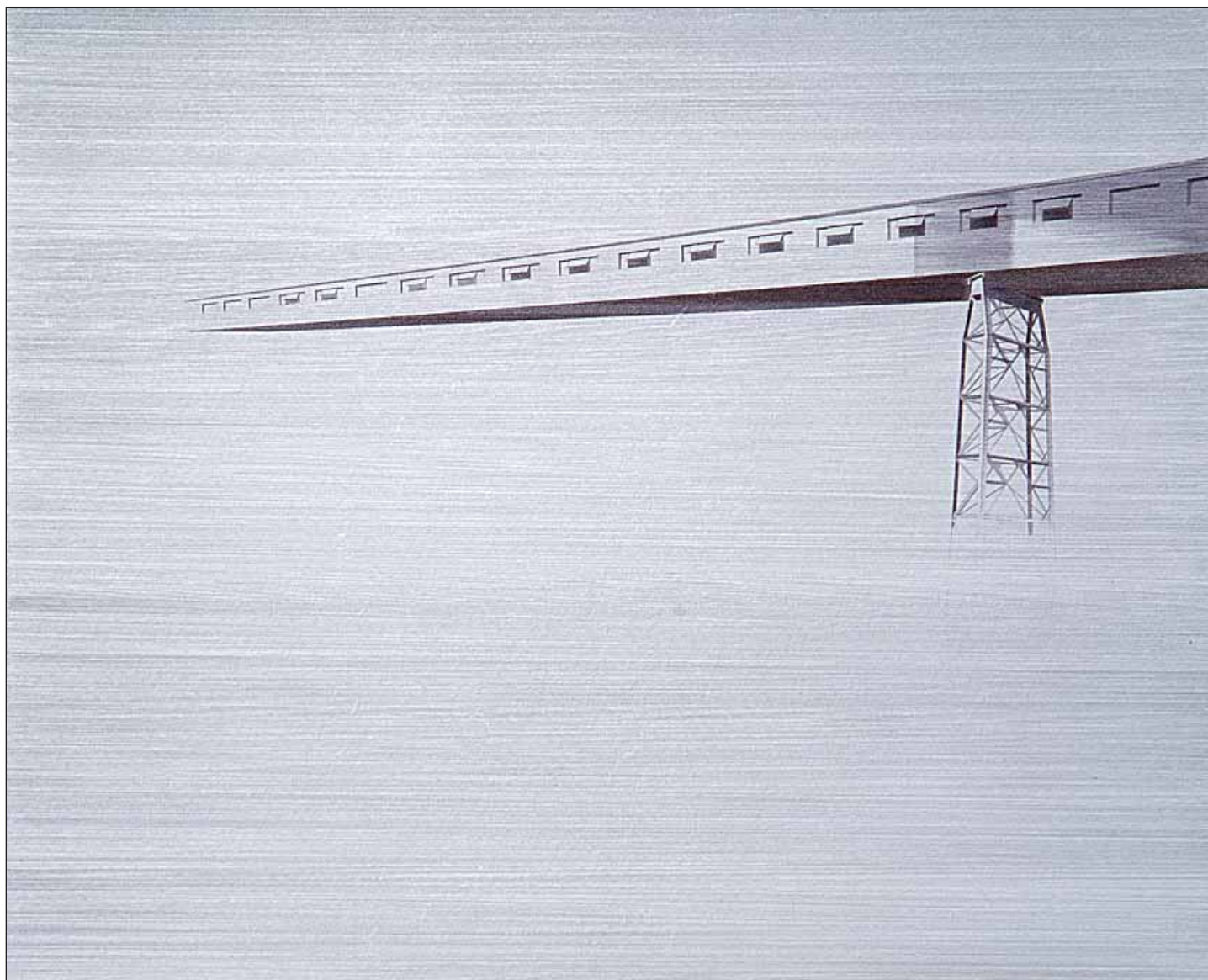
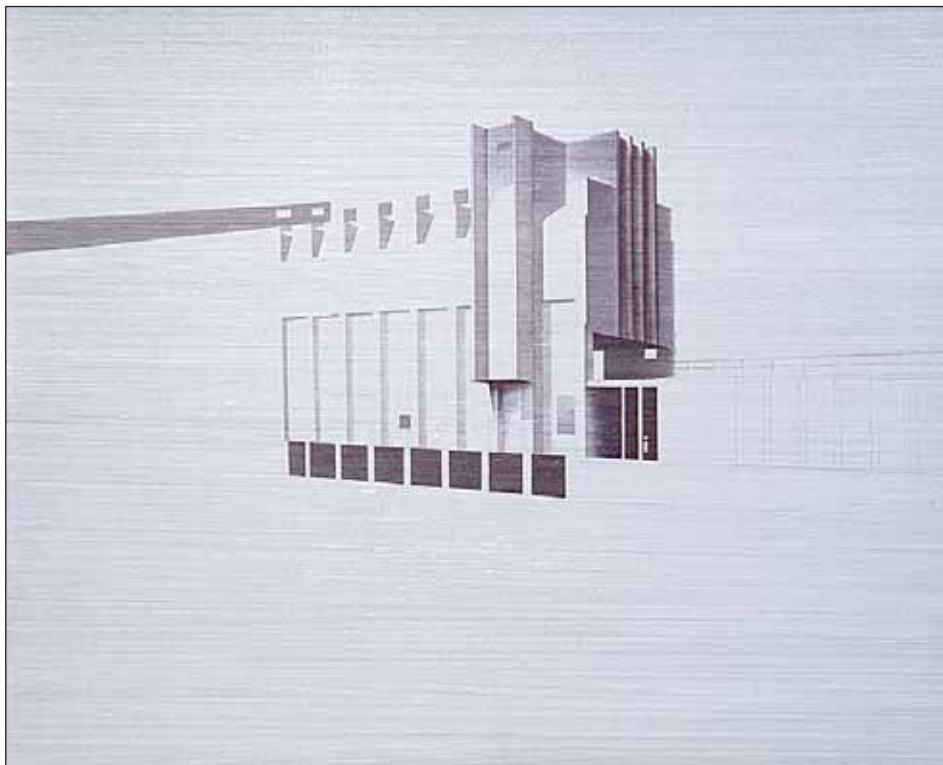
Vážím si hlavně díla solitérů, např. Michala Cihláře, Pavla Brázdy, Aleny Kučerové, Viktora Karlíka, fascinuje mě ale téměř celé avantgard-

ní meziválečné umění, včetně designu a architektury (např. Bauhaus), vliv na mě má i poetika autorů Skupiny 42. Zásadní inspirací je pro mne ale hudba a s ní související aktivity – například audiovizuální produkce skupin Kraftwerk, Laibach nebo aktivity slovinského hnutí NSK.

Do čeho se hodláte pustit do budoucna? Můžeme se těšit zase na podobnou výstavu a stejnou techniku, nebo zkusíte něco nového?

Námětů mám spousta, minimálně na tři až čtyři výstavy, ale problém je s časem. Hodlám do budoucna experimentovat s materiály i technikou.

Připravila
Tereza Švejdová

Kvítky na tubetějce

Promiň, Gustave,
že jsem tě obtěžoval
(Ministr pošt píše
Gustavu Barešovi,
v dokonalé úctě,
v hlubokém předklonu)

Neuman Alois

Dodnes nikdo uspokojivě nevysvětlil, odkud se vzali. Odkud se vzali po válce nebo po únoru 1948 všichni ti lidé. Politici, spisovatelé, herci, režiséři, vojáci, policisté, lékaři. Kde spali, jak přečkali? Odkud se vzali novináři nepostižení kolaborací? A odkud se jich vzalo tolik, že okamžitě vycházely desítky novin a časopisů, že vysílal rozhlas, fungovala tisková agentura? A stejná situace se opakovala po únoru 1948. Odkud se furt ti lidé brali? Aspoň část odpovědi dává tušit korespondence, kterou si na podzim roku 1948 vyměnili ministr pošt Alois Neuman a šéfredaktor Rudého práva Gustav Bareš.

První z nich, Alois Neuman, se narodil v roce 1901, vystudoval práva v Praze, začínal jako tajemník a místopředseda Všeobecné nemocenské pojišťovny v Praze, ve 30. letech řídil Okresní nemocenskou pojišťovnu v Českých Budějovicích a tam se také v roce 1937 stal starostou. To už působil v Československé národně socialistické straně a byl poslancem Národního shromáždění. Válku trávil jako vězeň koncentračního tábora v Buchenwaldu, kde se blízce přátelil třeba s novinářem Peroutkou a názorově se svěřil se šéfem ná-

rodních socialistů Petrem Zenklem. Po válce se vrátil do Budějovic coby předseda Městského národního výboru a funkcionář sociální demokracie. V únoru 1948 se postavil na komunistickou platformu a stal se členem Ústředního akčního výboru Národní fronty a čelným představitelem Československé strany socialistické. Od roku 1948 do roku 1952 byl ministrem pošt, pak spojů i spravedlnosti a po celou dobu, až do roku 1976 poslancem parlamentu. Napsal řadu publikací kolem sociálního pojištění a v roce 1971 mu vyšly paměti *Jak jsem žil. Jak žil dává tušit například hlášení StB z jara 1948: „Při příchodu Němců do Českých Budějovic se jako starosta před občanstvem vážně kom-*

promitoval kolaborantským uvítáním německé armády... Po osvobození se snažil vyjít na obě strany, ve volbách 1946 otevřeně odmítal oficiální linii strany boje proti komunistům. Je ctižádostivý, mezi nár.soc. nemá vcelku dobré jméno, poněvadž se o něm ví, že je kariéristou. Za kariéru je ochoten obětovat své politické přesvědčení.“ Zemřel v roce 1977.

Novináře Gustava Bareše (1910–1979) skvěle vykreslilo heslo z publikace *Kdo byl kdo*: „V říjnu 1951 obdržel K. Gottwald jeden z mnoha udavačských dopisů. Mohl si v něm přečíst: Bylo by možné mluvit o případu několikanásobného renegáta Seiferta... tohoto morálně prohnitého chlapa... Když pak Seifert uveřejnil sbírku *Píseň*

o Viktorce, kde jinotajem naplival do tváře našemu lidově demokratickému režimu, sbírku plnou rozkladného pesimismu, a I. Skála tuto sbírku kritizoval v *Tvorbě*, obrátila se štvance ne proti Seifertovi, ale proti Skálovi. Autor dopisu Gustav Bareš, vlastním jménem Breitenfeld, byl tehdy tajemníkem ÚV KSČ, šéfredaktorem časopisu *Tvorba* a vůbec prožíval vrchol své politické kariéry. Ta začala v polovině 20. let v komunistickém mládežnickém hnutí. Ve 30. letech pracoval v redakci *Rudého práva* a *Haló novin*, za války byl v moskevské emigraci. Jeho *Tvorba* byla doslova popravčím orgánem české kultury. Pronásledovala řadu jejích představitelů – od V. Černého, J. Chalupického až po K. Biebla a K. Te-

Gustav Bareš

igeho. Dokonce i V. Kopecký byl pro Bareš velkým liberálem. Nemaš byl také Barešův podíl na přípravě politických monstrprocesů. Koncem roku 1952 byl Bareš zbaven stranických funkcí. Na přelomu 50. a 60. let se prezentoval jako publicista. Napsal knihy Zrození atomového věku (1958) a Tři pře Jana Ziky (1961). Ve druhé polovině 60. let se stal děkanem Fakulty osvěty a novinářství Univerzity Karlovy v Praze. Roku 1968 se až teatrálním způsobem domáhal rehabilitace. Patřil totiž k lidem, kteří počátek ‚deformací socialismu‘ datovali ode dne svého zatčení nebo zbavení mocenského postavení. V tom jistě nebyl výjimkou. Nakonec byl roku 1970 vyloučen z KSČ.“

A tito dva se na podzim 1948 střetli. Spíše ale setkali. Ještě lépe, Neuman něco potřeboval.

21. září 1948, ministr pošt Alois Neuman šéfredaktorovi Gustavu Barešovi:

Vážený příteli,

na bulharské recepci v Národním klubu dne 16. září t.r. jsme tě požádal o schůzku. Bohužel odjíždím na týden na Slovensko a proto se na Tebe obracím písemně v jedné záležitosti, o které jsem s Tebou mezi jinými chtěl také hovořit. Jde o bývalého parlamentního zpravodaje, redaktora Svobodného slova Jaroslava Kohlíka, který byl v únoru zbaven členství v Syndikátu čsl. redaktorů.

Jaroslav Kohlík pochází z rodiny, jejichž pět členů včetně rodičů bylo v době okupace v koncentračním táboře. Kohlík sám byl odsouzen k trestu smrti pro zařazení vlasteneckého článku do tisku. V Terezíně prodělal úplavici a poté onemocněl skvrnitým tyfem, kterážto nemoc nebezpečně zhoršila jeho srdeční chorobu.

Kohlík obstarával hlavně parlamentní zpravodajství a tuto práci dělal opravdu svědomitě. Sám mohu potvrdit, že měl s dří-

vějším vedením strany mnoho nepříjemností a že mne několikrát prosil o podporu i ochranu.

Prosím Tě, vážený příteli, abys byl tak laskav a dal přezkoumat jeho případ a umožnil mu, bude-li to jen trochu možné, návrat k původnímu povolání. Myslím, že si Kohlík zaslouží, abys mu věnoval svoji pozornost. Děkuji ti mnohokrát za Tvoji laskavost.

Těším se na Tvoji zprávu v této věci a na schůzku s Tebou.

Schůzka se ale asi nekonala, alespoň soudě podle Barešovy odpovědi. Ta ovšem přišla na ministerstvo pošt až v listopadu, tedy téměř měsíc a půl po odeslání prvního Neumanova dopisu. Z odpovědi je zřejmé, proč to tak dlouho trvalo. Bareš skutečně nelenil a zahájil vyšetřování.

11. listopadu 1948, Gustav Bareš ministru Neumanovi:

Milý bratře ministře,

na Tvoji žádost nechal jsem znovu důkladně vyšetřit záležitost Jaroslava Kohlíka, aby bylo zjištěno, zdali se zde nestala nějaká krivda. Vyšetření bylo provedeno skutečně velmi svědomitě a dokonce byli vyslechnuti bývalí redaktori AZetu v trestnici. Výsledek tohoto vyšetření vyzněl však pro Kohlíka velmi nepříznivě. Byl zjištěn osobní dopis Kohlíka K. H. Frankovi, v němž upozorňuje na svoji aktivistickou činnost a ujišťuje, budou-li jeho příbuzní propuštěni z internačního tábora, bude sloužit ještě více zájmům Velkoněmecké říše. Také ostatní materiál ze štěchovického archivu jakož i dodatečné výsledky Kohlíkovi značně přitěžují.

Za těchto okolností bychom nemohli převzít odpovědnost ani před novinářskou organizací ani před širokou veřejností, že by Kohlík dále vykonával svoji novinářskou práci.

Lituji proto, že nemohu Tvé žádosti vyhovět, a Kohlík si bude muset najít nějaké jiné zaměstnání a poctivou práci prokázat dobré smýšlení s republikou.

Kohlík je tedy ztracen, alespoň pro tuto chvíli (ve skutečnosti psát později bude, v roce 1970 vydá knihu *Noviny dávných staletí*, bude se s Barešem potkávat na poli historie českého tisku a zemře jako poslední z dnešní trojky – v roce 1986). Teď si však musí honem klidné spaní a politickou kariéru chránit samotný Neuman. Bareš byl totiž opravdový katan v řadách těch nejradikálnějších komunistů a mít s ním jakékoli styky bylo vlastně nebezpečné. Až podezřele mnoho lidí kolem něj končilo ve vězení nebo na popravišti. Jak jsem už viděli, nelenil z oblasti kultury udávat takřka kohokoli.

15. listopadu 1948, Alois Neuman Gustavu Barešovi

Milý bratře šéfredaktore,

děkuji ti srdečně za Tvoji zprávu ze dne 11. t.m. ve věci redaktora J. Kohlíka. Jsem přesvědčen, že postup novinářské organizace je správný a prosím, abys prominul, že jsem tě s touto věcí obtěžoval. Na mne zapůsobily zprávy o rodině Kohlíkově a rovněž i to, že on sám byl politickým vězněm.

Jak to hlásila StB o Neumanovi půl roku před napsáním těchto řádků? „Za kariéru je ochoten obětovat své politické přesvědčení.“ V tomto případě dokonce i své dobré slovo, které chtěl původně ztratit za Jaroslava Kohlíka. Právě jeho případ ukázal, jak se s realitou snažili vyrovnat čeští novináři za protektorátu i v 50. letech. Nenápadně psali pro každého, za drobnou službu byli v protislužbě velmi loajální. Vykvetl tu kvítek bez páteře.

Martin Groman

Michael Lorenc

Počátek června

Té rozložitě jabloni
každý rok
uschne jedna haluz.

Ptačí zpěv
přenáší květ z větve
do snu lasičky.

Vánek obrací list po listu,
vítr stříbří celý
strom.

Báseň je veršem hudby,
hudba básní jsoucnosti,
jsoucnost hudbou boha.

Mramorové ticho

Neřekli mi,
že černý kašel kance
je z bělostného peří
holubice,
neinformovali mě,
že bubny barbarů
jsou potaženy kůží
proroků,
nevzkázali pro mně,
když obloha zrcadlila
krví zbrocenou zem,
zamlčeli mi
to málo o vítězstvích
a všechno o prohrách,
zatajili mi,
že zpěv slavíka
hyne v oušku netopýra,
zatímco oko hurikánu...

Neuvědomili mě,
že nemám krmit
štěně štěstěny.

Jsou strmé dny
a lavina
v nedohlednu.

Mluva

Vyřčená věta
má melodiku jitra,
nebo soumraku.
Když si žena
dává příliš
záležet na přednesu,
lže.

Zamlčená věta
má hloubku půlnoci,
nebo poledne.
Když muži záleží na tom,
aby nerozbil vázu ticha,
už tě nemiluje,
Lucie.

Matka

Uměla tak vyprávět
o právě prošlém dnu,
až usedalo srdce
mramoru.

Ale byl tu konec,
nemoc nebo smrt,
čas hřebelcování koně,
údobí úkonů.

Šofarův

**Nějaký ty ptákoviny
(hodně o *Reflexu*
a Havlovi)**

Tak něco veselejšího než je smrt knihkupce Fišera, která mě trošku vyklonila ze zářijového pokusu o návrat do normality. Smrti, ó smrti, ty nevíš, co činiš svou nesmrtelností.

V den Fišerova pohřbu jsem si v *Metropolitním expresu* (4. 9.) přečetl titulek *Policisté odhalili u pětiny řidičů nešvary*. Kontruji k tomu nepříliš originálně: *Čtyři pětiny řidičů jezdí s neodhalenými švary*.

Anebo:

Cestu plnou švarů vám přeje pojišťovna Švar, s. r. o.

Ve stejný den otiskly *Lidové noviny* rozhovor Ondřeje Horáka s Ludvíkem Vaculíkem. Ten to má v hlavě poskládané úplně jinak než většina z nás (myslím tatu Vaculíka). I v tomhle nivelizovaném a stále více se ni-

Ne, prostě je to iluze.

Přestává to být zajímavé téma, už v něm

nepokračujte.

Ne, já jsem inspiroval jeho. Je to jasné?

(o Kerouacovi)

To by zabíhalo

do věcí, o nichž

se mi nechce mluvit.

Zdá se mi, že náš rozhovor trvá poněkud

dlouho.

vývar

velizujícím světě, jemuž se dnes a denně podřizuji, protože je to jednodušší a nebolí to, i když bych stál raději na jedné z almar, ze kterých je zbudovaná nějaká barikáda odporu (v duchu si to tak myslím). On (stále Vaculík) má na lebečních švech nějaké kvarky, ty neviditelné, ale tušené částice hmoty. A přes všechna „proti“ mně pořád dělá radost ho číst. Vždycky umí objevit zlatinku v totální hlušině. Jako třeba: *O budoucnosti člověka nejvíc rozhoduje to, co dokáže odmítnout.* Strašlivá pravda, akorát že souvisí se stárnutím. Když tohle začínám chápat, tak už to mám asi taky spočítané.

Doháněl jsem četbu, na kterou nebyl během prázdnin čas. V *Reflexu* 33/2007 hovořil Pavel Turek s beatnickou ikonou jménem Gary Snyder. Kdo zná Turkovy texty (neplést s Kazimírem), tak ví, že je to chlapík, který netrpí stihomamem, úzkostí a že dokáže ironii a sarkasmus správně použít k dobrou věci. Ale besedovat s nerudným chlapíkem žijícím ve srubu v Sierra Nevadě asi nebyl žádný zívačkový kšeft. Potěšilo mě, že napětí v tom textu je, ale současně že se i dob-

rali s pomocí nějakého zeleného boha k nějakému výsledku. Vybral jsem některé Snyderovy techniky, jak stopnout míč.

Ne, prostě je to iluze.

Přestává to být zajímavé téma, už v něm nepokračujte.

Ne, já jsem inspiroval jeho. Je to jasné?
(o Kerouacovi)

To by zabíhalo do věcí, o nichž se mi nechce mluvit.

Zdá se mi, že náš rozhovor trvá poněkud dlouho.

Tohle je jediné, co chci ještě říct. (Na to Turek odpovídá: *Mně to taky stačí.*)

Myslím, že redaktor byl dobrým sparringpartnerem, nebylo to žádné vítězství systémem K.O., spíš by možná prohrál na body. Nebo taky možná ne.

Proč by musely být všechny rozhovory, jako když máslo ukrájete?

Píšící čtenář by měl být oživením listu. Bez machy by měl umět popsat situaci, dívat se na náměstíčko polis z vikýře, kam se žádný novinář nedostane. Jenže mnoho pisců dopisů se staví do pozice mezků táhnoucí put-

nu vší špíny světa na svých bedrech. A když se rozhodne tu putnu konečně vysypat, tak to musí ozářit svět. Radek Čenažil ze Zlína napsal do *Metra* (10. 9.) takový bilanční dopis o Václavu Havlovi. Ať raději mlčí ten pseudohumanista, ať si zamete před vlastním prahem. Vyčítá mu také, že *souhlasil s „humanitárním bombardováním“ Srbska, kde umírali obyčejní lidé.* Jenže – kdo to jsou ti „obyčejní lidé“? Liší se nějak mrtví z Dachau od mrtvých z newyorských dvojčat? A obyvatelé Drážďan od obyvatel Coventry? A ti z Beslanu od těch z Darfúru? A kteří jsou pak ti „neobyčejní“ lidé? Myslí si snad Čenažil, že válku či ozbrojené konflikty odoperujeme laserovým skalpelem od těla civilizace? A že někde na Sibiři nebo v Nevadské poušti se domluví plac, na kterém se bude jako bojovat? Že to bude takový paintball, bum a barvička tě vyřadí ze hry, který se pak stane součástí olympiády, té slavnosti bratrství? Obyčejní lidé budou obyčejně žít a pracovat, a ti neobyčejní ať si bojují. Tahle myšlenka je pěkná a starobylá, ale to je tak všechno. Vymlátit z lidí agresivitu je úkol pro každého Velkého Bratra.

- Jsou velké příběhy a malé příběhy. A malé příběhy mají zase velké příběhy a malé příběhy a tak dokola. Jedním z velkých malých příběhů je ten o kulturním průvodci časopisu *Reflex EX*. O ambicích a jejich nenaplnění, o proměnách a hledání ideálu, o počtu stran a o tom, zda bude skobičkami jako pupec šňůrou připojen ke své matce nebo zda bude jen tak na volně plandat plavmo prostorem. A přitom podvaly na většině stránek, kde redaktoři i „výkonní umělci“ doporučují či komentují umělecké zázraky z jejich krokování současnosti, jsou jedním z vrcholů „prozaické“ novinářiny.

Jsem napnutý, jak tohle nakonec dopadne.

Začátek září byl v ranním zpravodajském bloku čtětjednicky plný jakéhosi nepravého Raula, hráškovězeleného zmutovaného

mravence, který řekl „Ahoj“, kladivem rozbil obrazovku, řekl „A máš to rozbitý“, a pak prohlásil, že „Alza.cz je váš obchod s elektronikou a počítači“ (ono to úplně přesně takhle možná nebylo, ale přece tady nebudu dělat reklamu reklamě). Už jsem se s tím setkal v téhle branži několikrát, že se stane něco špatného, a to je pak spojeno s nějakou značkou. Asi jsem opravdu už staroba, ale v mé hlavě to funguje tak, že postavička nemůže něco rozbít a být zároveň maskotem inzerované firmy. Buď ten příběh funguje, a pak je to nelogické, nebo to není vůbec příběh, ale pak vůbec nerozumím smyslu, protože jestli jde o propagaci značky, pak je to v mém případě propagace negativní a já mám onu alzu.cz zafixovanou ve spojení se zlem.

Je to jako kdyby majitel sklenářství obcházel domy, rozflákal všude okna a pak všem vyjukaným obyvatelům tiskl ruce a rozšafně prohazoval: Já vám to perfektně zasklím, to budete čubrnět. Baval jsem se o tom s jedním, co v tomhle reklamním humbuku dělá, a on mě ubezpečil, že je to právě takhle myšlené – šok k zapamatování si značky. A že tomu vůbec nerozumím. A že to funguje.

K tomu můžu říct jediné: Tak ať!

– Bez katalogu Popronu bychom to do dalšího měsíce nepřežili. Tentokrát vybírám *Krávu „Valentýnu“ se srdíčkem*.

Její oči řeknou více než tisíce slov. Tato veselá dekorační kráva z keramiky originálním způsobem zprostředkovává své poselství – „mám tě ráda“.

Všimněte si roztomilých detailů: Valentýna má na krku červené keramické srdíčko na slaměnném obojku a kovový ocásek je možno ohýbat.

Výška cca 25 cm. 602016 69,-

Za ty kačky bych prosil celé stádo. Já psát tyhle prodejní kecy, tak jako poslední

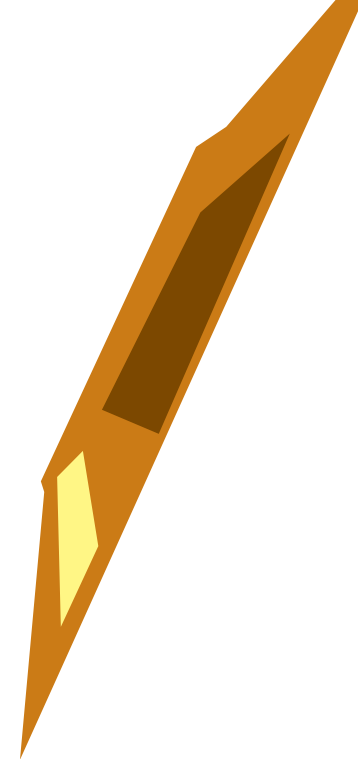
pecku tam namlátím asi tohle: *A nezapomeňte – kráva „Valentýna“ nikdy nedostane BSE, čili nemoc šílených krav. A to se vyplatí.* Ono stačí, že šílení jsou všichni ti, kteří si to koupí (i když tomu pořád nemůžu uvěřit).

V rubrice *Volný styl* (zase ten *Reflex*, 37) to nandává Kateřina Kadlecová Karlu Škrabalovi, známé brněnské máničce, za jeho sbírku *Strašpytel* (Petrov). Všechno se dá, ale když Kateřina K. napíše: *Škrabal si jistě zaslouží pochvalu za to, co všechno z poezie přečetl – ale to ho ještě neopravňuje k jejímu* (té sbírky) *napsání*, tak to zase hot. Škrabal a kdokoli jiný, každý a další si může psát co chce. A cokoliv vydávat. Jsme ve svobodné zemi a za svoje činy neseme důsledky. Kritik může zhanobit autora do desátého kolena, pomazat ho a jeho texty, hudbu, film, obraz lejnem verbálním i skutečným, ale to je tak asi všechno. Ale nemůže mu upírat právo nést svoji kůži na trh. Tohle je teda faul jako prase; přesto si, protože jsem už starý člověk, nedovolím Kadlecové vzkázat, ať už raději nepíše.

Alexandr Kramer, muž, který pro *Právo* zpovídá lidi, tentokrát (15. 9.) proklepl Václava Havla. Nejde o to, co bývalý prezident říká, ale jak. V klidu, s noblesou, bez křeče, bez nasranosti a prudý odpovídá i na otázky o své nové hře nebo o americkém radaru (v tomhle punktu: jeho řeč je jasná, konzistentní, logická, neuhýbavá). Žádná teatrální gesta, protiotázky, pitvorná nadutost či hrození odchodem.

Teď ale máme, co jsme chtěli...

Kdybych byl scenárista, tak už bych poma-lu v této chvíli psal žádost o grant. V listu 24 *hodin* (18. 9). otiskli inzerát s titulkem

Chladná rána močovým cestám neprospějí.

Do toho by každý producent přece musel jít, to může být detektivka, erotický thriller i road-movie. Hlavní role: nějaká televizní rosníčka a Macháček nebo Trojan nebo Liška. Anebo neznámý urolog. Ještě nevím. Hlavně že mám jasno v tom názvu.

– Přestože už je dávno po okurkách, v médiích se to nedá poznat. Jedním z klasičtějších okurčáků je zpráva o tom, že nám Švédí zapůjčili (Národní knihovně) *Đáblovu bibli*, kterou odvezli/ukradli koncem třicetileté války.

Když jsme teď v té Evropské unii, tak co kdybychom jim ji nevrátili? Vždyť je to jedno, kde bude, ne? Nebudme hmotari, my Evropané. A vzpomeňme si na povídku Š + G a zavolejme směrem ke Stockholmu: *Chceme střídat*. Kdyby se to náhodou Švédákům nějak nelíbilo, tak jim můžem poslat třeba vagón Jirásky. Nebo Ivana Klímy.

V posledním *Analogonu*, dvojčísle 50/51 (který patří k nejlepším za celou dobu existence), se věnují nonsensu a absurditě – blbosti a banalitě. Aspoň jeden aforismus: *Nedýchejte, aniž byste si předtím neohřáli vzduch...*

Přemýšlel jsem o tom, že se, bez možnosti návratu, dostáváme do doby, kdy nikoliv většina, ale naprostá většina populace

není schopná rozlišit absurditu od blbosti. Ono je to nakonec jedno, čím víc poznáváme nepoznatelné, tím víc je společnost iracionální. Ale ti, kteří si myslí (možná úplně špatně), že umí tyto stejné a přitom rozlišné

lidské výkony rozumem či citem oddělovat, ti si připadají, jako pozorovatelé pomalého

postupu sněti na oudech svých bez možnosti to nějak zastavit. Ale vím, že celý ten odstavec je jen taková banalita...

Jakub Šofar

Canny

dEmos183

<http://canny.obribroskev.cz>

Strž (velký recenzní prostředek)

Jako malé děti

V zákrytu Vratných lahví, aniž by příliš nadrobil popcornem, prošel našimi kiny film *Jako malé děti*. Osobně bych čekala hlasitější praskání kukuřice, a vůbec ne proto, že snímek byl nominován na pozlacené svalovce, ale jelikož by si to prostě zasloužil.

Filmaři vsadili na klasiku – milostný příběh. Američané točí rádi milostné filmy a v tomto žánru jsou bezesporu mistry kýchče, což ovšem v případě tohoto filmu ani náhodou neplatí. Příběh se odehrává v jedné předměstské čtvrti a je pojat velmi civilně. O to blíž by měl mít k divákovi. Avšak divák chce být klamán a sledovat každodennost mu může připadat víc než nudné. Konec konců i hlavní hrdinové se pokoušejí klamat sami sebe až do chvíle, než jim právě ona každodennost připraví situace, kdy zjistí, že jejich život je papírovým drakem, který se ubírá úplně jiným směrem, než by chtěli.

Ústřední dvojici tvoří Sarah Pierceová /Kate Winsletová/ a Brad Adamson /Patrick Wilson/. Sarah, ač vystudovala anglickou literaturu, zůstává v domácnosti, aby se starala o svou malou dceru Lucy. Ekonomicky rodinu zajišťuje její manžel. Sarah péče o dceru neuspokojuje, je patrné, že onen malý človíček je pro ni spíše otravou než štěstím. Většinu dne tráví Sarah s malou

Lucy na místním dětském hřišti ve společnosti sousedek a jejich ratolestí. Ženy v hovorech přesypají písek svého „domácího štěstí“ a maloměšťácky se ujišťují o „dokonalosti“ svých vztahů, v nichž je nevěra brána jako prašivý pes, kterého je třeba okamžitě vykopnout ze dveří. Sarah se hovorů téměř nezúčastňuje, sedává opodál na lavičce, zahlubána do svých myšlenek. Navíc si je vědoma faktu, že její manželství se stalo fosilií. Situace, kdy nechtěně nychytá svého muže, jak s dámskými kalhotkami na obličejí onanuje u počítače, je jen červivou třesní na žluklém dortu manželství.

Stejně jako Sarah i Brad je v domácnosti a pečuje o syna Aarona. Brad nemá složené závěrečné advokátské zkoušky, a tak financování rodiny přenechal své ženě Kathy /Jennifer Connollyová/, ambiciózní dokumentaristce. Nejenže Kathy řídí chod rodiny, ale navíc si je až chorobně jistá Bradvou věrností. Na první pohled celkem spokojený vztah má ovšem také trhlinky, kterými začíná nekompromisně prosakovat voda. První kapky ucítí Brad prostřednictvím malého Aarona, který si každé ráno po odchodu matky nasadí na hlavu šaškovskou čepici a je ochoten sundat ji až večer po jejím příchodu. Jako by tím dával najevo, že Brad je pro něho pouze směšnou náhražkou. I přes tuto nepřítulnou skutečnost se Brad o svého syna stará více než pečlivě a téměř denně ho bere na dětské hřiště.

Tam se Brad stává středem pozornosti a všelijakých dohadů. Jedním z důvodů je,

že s přítomnými ženami vůbec nekomunikuje. A tak se ženské osazenstvo jednoho dne rozhodne poslat Sarah na výzvědy, v podstatě jde o sázku, zda-li se Sarah podaří od Brada získat telefonní číslo. Sarah Bradvovi o sázce řekne a požádá ho, jestli by ji nemohl obejmout. Brad není proti, a aby měly maloměšťáčky o čem přemýšlet, Sarah políbí. Tento zdánlivě banální okamžik změny dosavadní životy obou hlavních protagonistů. Na milostný příběh je zaděláno.

Byl by to ovšem příběh poněkud banální, kdyby filmaři nepřidali další ingredience v podobě dvou kontroverzních postav. První z nich je Ronald James McCorvey /Jackie Earle Haley/, pedofilní exhibicionista, právě propuštěný z vězení. Ronnie se vrací do domu ke své matce May /Phyllis Somervilleová/ a stává se trnem v oku celé čtvrti. Jeho matka May stále doufá, že si Ronnie najde ženu, která se o něho bude starat po její smrti. Jakoby si May nechtěla připustit skutečnost, že její syn trpí sexuální úchylnou, která nezmizí mávnutím kouzelného proutku. Pro Ronnieho je zbytečné cokoli jím vysvětlovat a nechá ji, aby mu podala inzerát na seznámení. Schůzka s mladou ženou se koná v restauraci za městem. Dívka Ronniemu vypráví o svých životních peripetiích, o své psychické labilitě a neustálých léčbách u psychiatrů. Ronnie jí naslouchá s obrovským pochopením. Ovšem, když ho dívka odváží po večeři domů, nechá ji zastavit vůz, rozezne poklopec a začne masturbovat. Poté dívce pohrozí, že o tom nesmí nikomu říct. S největší pravděpodobností se Ronniemu podaří už tak víc než labilní ženu, definitivně vykojčit.

Druhou viditelně kontroverzní postavou je Larry Hedges /Noah Emmerich/ bývalý policista, který se stává šéfem jakési „domobrany“, která má čtvrt chránit právě před Ronniem. Ale Larryho aktivity se začnou vymykat z rámce únosnosti a mění se v agresivní posedlost. Navíc Larryho značně sužuje minulost. V době, kdy byl ještě aktivním policistou, nešťastnou náhodou při jedné akci zastřelil nevinného chlapce. Přesto, že se Larry snaží tento fakt vytěsnit ze své mysli, stín minulých událostí se za ním táhne jako pes za hárající fenou.

Zatímco Ronnie i Larry bojují se svými démony, mezi Sarah a Bradem se pomalu, ale jistě rozvíjí vztah, zpočátku velmi opatrný. Jedním z důvodů je neustálá přítomnost jejich dětí i všudypřítomných očí sousedů. Až jednoho dne, když je déšť vyžene z plovarny do domu Sarah a unavené děti usnou, sblíží se i fyzicky. V následujícím týdnu se jim dokonce i vydaří strávit společný víkend mimo město, Sarah řekne, že odjíždí na jakousi návštěvu a Brad se vymluví na advokátské zkoušky. Netrvá však dlouho, Kathy si všimne podivného Bradova chování a pozve si na pomoc svou matku, která Brada sleduje na každém kroku. Jedinou možností, jak se dostat z domu ven bez tchyně, se pro Brada stane večerní fotbalový zápas. Po zápase má jít s Larrym, se kterým hraje v družstvu, do místního hostince. Na zápas nečekaně přichází i Sarah. Brad zůstává s ní a slíbí Larrymu, že za ním přijde později, ovšem svůj slib nedodrží. Zoufalý Larry, kterého ještě ke všemu opustila žena s dětmi, se až příliš fixuje na Brada a je tím, že Brad do hostince nedorazí, značně rozhořčen. Opije se a pozdě v noci vyrazí k domu, kde bydlí Ronnie se svou matkou May a vzbudí je svým agresivním po-

křikem. May vyběhne z domu a snaží se Larryho odehnat, avšak rozčilením zkolabuje a zhroutlí se na zem. Přijíždí sanitka a odváží May do nemocnice.

May ví, že zemře a napíše vzkaz pro svého syna. V momentě kdy Ronnie přiváže matčiny věci do nemocnice, mu lékař sděluje, že jeho matka zemřela a předá mu vzkaz. Zdrčený Ronnie se vrací domů, obálku se vzkazem položí na stůl a teprve poté, co umyje nádobí, si řádek, kde stojí, aby byl hodný, přečte. Ronnie si uvědomí, že přání matky je v jeho případě nesplnitelné, zuřivě začne rozbíjet veškeré nádobí, popadne nůž a rozhodne se pro radikální řešení. Mezitím se Sarah a Brad rozhodnou pro společný útěk. Domluví si místo, kde se sejdou. Brad napíše dopis své ženě, ale nenajde sílu ho předat a potichu se vykrade z domu. Cestou na místo, kde se má sejit se Sarah, uvidí chlapce na skatech sjíždět krkolomné schody. Bradova touha po zážitku na skatu je v daný moment silnější než cokoliv jiného, půjčuje si od chlapců skate a pouští se ze schodů. Avšak upadne a zůstává ležet v bezvědomí.

I Sarah spěchá ke smlouvanému místu, ale malá Lucy se začne vztekat v okamžiku, kdy ji Sarah začne pásat do dětské sedačky v autě. Aby dceru uklidnila, vysadí ji z auta a odvede na dětské hřiště pohoupat. Netuší, že na hřiště dorazil také Ronnie. Sarah si ho všimne až po chvíli a znejistí. Pak ale vidí, že Ronnie pláče. Ačkoliv ví, co je Ronnie zač, nedá jí to a zeptá se, jestli něco nepotřebuje. Vzlykající Ronnie jí řekne, že mu chybí matka, ona jediná ho milovala. V tu chvíli se v Sarah něco zlomí, vyběhne na noční ulici, kam chvilku předtím vyběhla i Lucy, vezme ji, posadí do auta a zeptá se, jestli se chce vrátit domů. Lucy přikývne.

Brad se probírá z bezvědomí, nakládají ho do sanitky a kdosi se ho ptá, zda-li má doručit dopis nalezený v kapse jeho ženě. Brad tiše odpoví, že už to nebude třeba. Ronnie dál sedí na hřišti, Larry hnán svým svědomím za ním přichází, aby se mu omluvil ohledně smrti jeho matky. Když se Ronnie zvedne, Larrymu se naskytne otřesný pohled, Ronnie masivně krvácí z rozkroku. Larry ho naloží do auta a co nejrychleji odváží do nemocnice. Koneckonců, mnohdy v zlomovém okamžiku přijde pomoc od toho, od koho se to dá očekávat nejmíň.

I přes drobné vady na kráse patří film *Jako malé děti* k tomu bezesporu lepšímu, co nám americká kinematografie mohla nabídnout. Za povšimnutí rozhodně stojí některé herecké výkony. Ač nepatřím k fanouškům Kate Winsletové, její Sarah působí naprosto věrohodně. Je nutné uznat, že Winsletová disponuje obrovským hereckým talentem. Za zmínku stojí také Jackie Earle Haley s ostře řezanými rysy v roli Ronnieho a v neposlední řadě i Phyllis Somervilleová jako May, která je matkou se vším všudy a dokáže své dítě milovat a chránit i v tom zlém.

S největší pravděpodobností se Sarah i Brad vrátí ke svým rodinám, ale to nic nemění na faktu, že pochopili velmi zásadní věc. I když je papírový drak života unášen silným větrem, nestačí bezradně přihlížet, je třeba, když už nic jiného, alespoň zkusit zatahat za opatě.

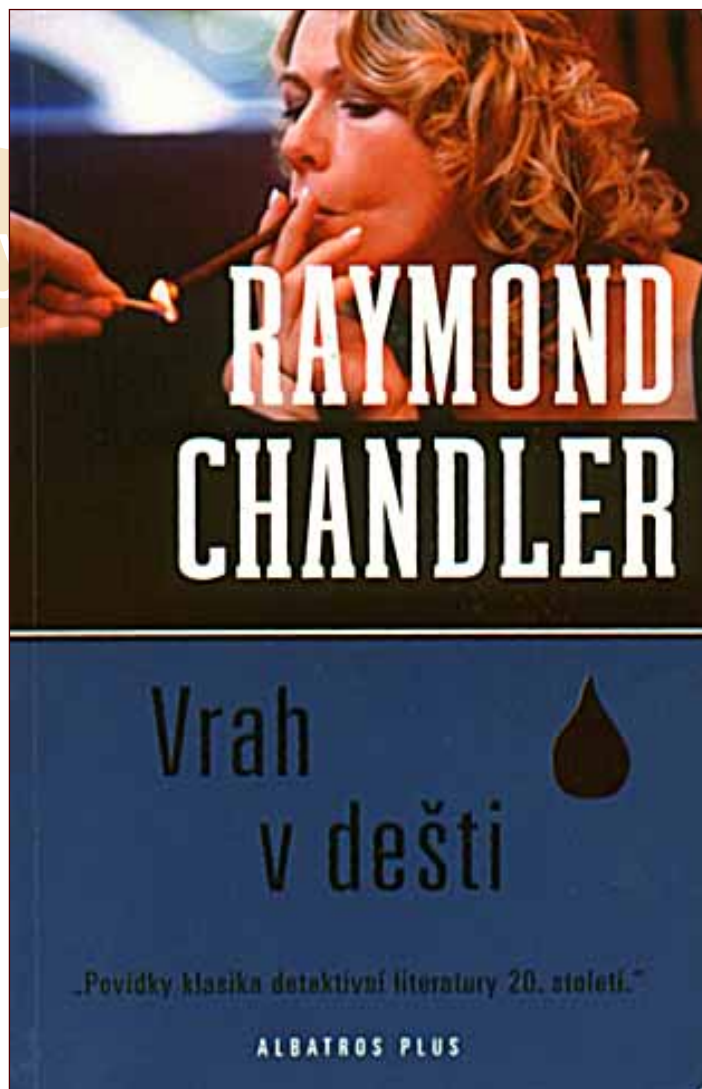
Kateřina Bolechová

Jako malé děti (Little children), režie Todd Field, USA 2006

Chandlerovy povídky souborně

Popravé souborně vycházejí v češtině rané povídky klasika americké „drsné školy“ detektivního románu Raymonda Chandlera (1888–1959). S velkou částí z nich jsme se už mohli setkat díky bilingvní edici vycházející v uplynulých letech. Aktuální titul s názvem úvodní z povídek Vrah v dešti obsahuje dalších sedm novel z celkového počtu dvou desítek povídek vycházejících v magazínech Black Mask a Dime Detective ve třicátých letech (tedy i v období Velké deprese). Vystupují v nich soukromá očka John Dalmas či Ted Carmady, z nichž se v pozdějších Chandlerových románech (první vyšel v roce 1939 Hluboký spánek) konstituuje kultovní postava detektiva Phila Marlowa, jehož libůstkou je vedle přehrávání šachových partií a poslouchání vážné hudby i popíjení whisky. Znalci předního autora „hard-boiled school“ nebo také „Black Mask school“, která byla údajně formována více než individuálním vkladem autorů unifikovanou politikou tohoto magazínu preferovanou agilním editorem Josephem T. Shawem, si Chandlerovy rané práce rád přečte především proto, že zde bude moci najít momenty, které našly své zhodnocení v pilířích literárního žánru, jako je Sestřička nebo Loučení s Lennoxem, či ve filmech, na nichž autor spolupracoval jako scenárista ve 40. letech. Jinak jsou jeho povídky nepříliš valné; vznikaly ostatně z finanční nouze poté, co byl potíživista Chandler vyhozen z vysoké funkce v syndikátu ropného průmyslu v Los Angeles. Autor se v nich teprve učil řemeslu detektivní prózy pod vlivem tehdy etablovanějších autorů. Aby si vydělal, musel psát hodně a rychle. Omezený prostor původně šestákových magazínů neumožňoval autorovi plně rozvinout umění břitkých dialogů a popisů prostředí, v němž především spočívá jeho umění.

Motivy lidského odcizení v moderní velkoměstské společnosti, násilí, femme fatale a nevěry a stylotvorné prvky jako chlad a melancholie sdílel Chandler a „drsná škola“ amerického detektivního románu s tehdejšími filmovými gangsterkami a předurčili jimi vlnu filmu noir, ale nechtěně i řadu parodií. Sám čerpal mj. z expresionismu a existencialismu, ale překvapivě i z romantismu. Mnozí autoři ale připisují stylotvorné prvky, mezi něž patřily i lyrismus a bohatství metafor, především tomu, jaký život vedl sám Chandler, nestálé bojující s alkoholismem. Nejvlastnějšího předchůdce literární figury soukromého detektiva Phila Marlowa, „který ve zkorumpovaném velkoměstě bojuje se zločinem a institucemi, jež mají zločin odhalovat a trestat, a jehož jedinou obranou v této džungli je jeho zbraň a smysl pro odpovědnost a loajalitu ke klientovi, ať je jakýkoli“, spatřuje ovšem Miroslav Petříček, který se Chandlerovým dílem zabýval v širších filosofických souvislostech, v hrdinovi westernu a obecně v klimatu zvláštního kusu země jihozápadu USA, zvláště okolí Los Angeles. Toto území ostatně Chandler ve svých textech rád popisoval. Petříček také ve své knize Majestát zákona

(Herrmann a synové, Praha 2000) ukazuje, nakolik odlišný je styl tohoto typu amerických detektivek a britské „křížovkářské“ školy s postavou Velkého Detektiva (ať už je to Sherlock Holmes Arthura Conana Doylea nebo Hercule Poirot Agathy Christie) – přestože na Chandlera mohla mít tato tradice velký vliv: vyrůstal totiž ve Velké Británii. Schopnost deduktivního uvažování je v hard-boiled school nahrazena akcí, prvek záhady napětím a dějovým spádem a participace čtenáře jeho vtažením. Sám Chandler se ve svém eseji Prosté umění vraždy (1944) považuje za tvůrce „realistické detektivky“ a hlásí se k vlivu Dashiella Hammeta. Oba typy detektivek mají ale podle Petříčka společné jedno: jako by negovaly obecný princip struktury vyprávění. Začínají totiž koncem, k němuž je přiveden detektiv, aby teprve postupně rekonstruoval příběh, který (většinou mrtvole) předcházela. Snad právě tento moment činí z detektivky dodnes předmět zájmu tolika čtenářů.

Jaroslav Balvín ml.

Raymond Chandler, Vrah v dešti. Albatros, Praha 2007. Přeložili Tomáš Korbař a Pavel Medek.

Ukázka neubrzdné demagogie

(O knize Filipa Murina

Omyly známé a neznámé)

1.

Když kdysi vydala Práce Obrazový opravník obecně oblíbených omylů od dr. Ludvíka Součka (1981), tehdy již zesnulého, našli se, vzpomínám si, i dloubalové, kteří poukázali na to, že Vševed v několika případech pouze nahradil jeden omyl jiným.

Ne, kniha Filipa Murina se podle této šablony hodnotit nedá. V jejím případě totiž kráčí o nepřiznaně propagandistickou příručku napsanou „v zájmu“ Evropské unie, ale ušitou bohužel příliš horkou jehlou. I když podle všech nejlepších zásad ryzí demagogie, která nám na mnoha místech právem připomene dobu nejtuzšího stalinismu. A tedy třeba i humornou Encyklopedii ruského prvenství (AURORA, Praha 1994).

Ne, tím nechci tvrdit, že se od Murina nedovíme pravdu. To dovíme, často. Nebo většinou. Ostatně jde většinou o „holá fakta“. Jenže... Myslím, že ubohý způsob jejich prezentace stojí za tento článek.

2.

Jinak ovšem všechna čest – Murin odvedl určitou práci, i když se domnívám se, že to přehnal. Tak moc, až pravý účel publikace tříská do očí. Následkem toho se pak Murinovo úsilí stává v mnoha očích kontraproduktivním.

Murinův výtvar má 213 číslovaných stran, ale na rozdíl od Součka na nich omyly nejsou řazeny abecedně. Ledabylost?

Spíš záměr, řekl bych. A svou roli ovšem hraje i „nový“ výběr omylů.

Jejich uspořádání už vytváří první implicitní komentář. Ne autor, to čtenář má sám dojít k novému a jistě lepšímu pohledu na realitu. Což se nejspíš i daří a já v následujících odstavcích naznačím, jakými prostředky, postupy a za pomoci kterých témat.

Začněme od Adama, i když... z neznámých důvodů začíná náš pseudoslovník pojmem *dudy*. Folklór? Jistě. A právě ten přece nejlépe ubezpečí čtenáře, že mu nikdo nebude brát jeho domovinu. Taky že nebere, jak se už vzápětí přesvědčíme, nejprve ovšem nutno přistoupit na autorovu hru, která spočívá v naplňování první poučky z příručky kteréhokoli demagoga. Ta zní: „Prokládej připravená dogmata pilně zcela irrelevantními fakty – a pokud možno legrací.“

To se v knize děje pořád a v mezech jsou tu servírovány i mnohé zcela „nevinné“ informace. Vždy po takové sérii ale vždy přijde jako by rovnocenné heslo typu

„Intelektuálové a svědomí národa“ (str. 24), v kterém se dovíme, zda spisovatelé vůbec mají morální kredit. A nemají, zní se samozřejmě ortel. I Holan napsal Tobě, Rudá armádo, a G. B. Shaw zase v Rusku vyhazoval jídlo z vlaku, přičemž „oslavy a potlesk mocných jsou intelektuálům drogou,“ ví Murin najisto. Že by byl také intelektuálem?

Nemístně pak zobecňuje i jinde, a to ačkoli třeba Johnsonovu knihu Intelektuálové kupodivu vzadu v pramenech nenajdeme. „I Sartre si pochoval, že byl přijat Fidelem Castrem,“ připomíná autor. Cibulkovy seznamy „také hovoří jasnou řečí. A proto si nedělejme iluze: intelektuálové NEJSOU svědomím národa.“

3.

Přesuňme se radši do kapitoly Kouření škodí zdraví. „To je sice pravda,“ usměje se Murin, „škodí! Ale zabraňuje také vzniku Alzheimerovy a Parkinsonovy choroby.“ Načež víc než snadno dospěje až k tomu, že každý, kdo umře (díky kouření o dvanáct let dřív), prospívá společnosti tím, že zdravotní pojišťovna ušetří. „S ní i stát.“ Koneckonců, i to je pravda? Anebo „jenom fakt“?

Omyl jest každopádně vyvrácen, ale vlastně není. Tak už to u Murina chodí, ostatně jde mu o něco zcela jiného než o napravování omylů. Vraťme se však ještě na začátek...

Rčení o Kolumbově vejci bylo známo už před Kolumbem, zví-me. Přišlo z Arábie. „Einstein nebyl tak špatný žák, jak se o něm tvrdí,“ začíná hned třetí kapitola a vzápětí se dovíme, jak moc opovrhoval armádou i nakolik svým snilkovstvím a lhostejností „podkopával autoritu učitelů i rušil třídu.“ I ta Nobelova cena mu ostatně byla udělena za něco úplně jiného, než za teorie relativity.

Pak v knize následuje nevinný omyl – kapitola s lučním „Čtyřlístkem“. Přináší tento štěstí? Snad ani ne, PODSTATNÝ je až odstavec na konci, kde čteme: „Stále platí: Každý svého štěstí strůjcem.“ Jsem si se Škvoreckým bohužel jist, že to ani zdaleka neplatí.

4.

EU takovéto a podobné knihy asi potřebuje (směji se), to lze pochopit, přece a právě proto by ale snad nemusila propagovat svých vizí až tak okatě. Ne? Je to trapné.

V heslíčku *Podpora zemědělců* umístěném vtipně hned za oním „Čtyřlístkem“ se pak tím pádem dovíme, že „neodpovídá tak docela pravdě, že v EU dostávají zemědělci ty nejvyšší příspěvky“. Ne, je to totiž lepší... vlastně jen ve Švýcarsku a Norsku. EU je třetí a „ani čeští sedláci by na tom nemuseli být nejhůře, pokud ovšem na podporu z fondů dosáhnou a pokud se ta podpora cestou k nim v horu České kotliny někde nevypaří.“

Co ale obnáší to „dosáhnout“ a co vůbec znamená zbytek věty? Může snad být urážkou? Ale vždyť se u nás opravdu často krade!

Tak to vidíte, a jsme v koncích. Přesto spějme knihou dál.

„Projevy agresivity škodí,“ jmenuje se další kapitola alias omyl, ale dočteme se ihned: „Ne, agrese někdy i prospěšná“.

„Alkohol zahřeje.“ Přijde i vyvrácení toho, PODSTATNÝ tady je ale opět až přidaný odstavec, jenž nabádá: „Dejte si po večeri dva velké frňany, sedněte si se zbytkem rodiny k televizi a sledujte oblíbený rodinný seriál.“ Děkuji za to, že mi autor objasnil, co bude možná jednou v Evropě ten vyžadovaný normál. Nebo už je?

Ještě nejsme u konce. Následuje kapitola o orgasmu, další opět o alkoholu. Ten „v malém množství prospívá,“ zvíme. Vede totiž ke zlepšení krátkodobé paměti (až o sedmáct procent) a k logičtějšímu myšlení. Vliv jeho konzumace na vznik koronárních chorob je rozhodně spíš pozitivní, a tudíž „dva frňany denně tuto civilizační chorobu brzdí.“

Pravda, jsou tu ledviny, játra, to autor také ví, ale „aby mohla medicína vyřknout definitivní ortel, na to si ještě budeme muset počkat,“ uklidňuje. Uf, hned jsem si oddechl. Ale dál. Ani po čokoládě se netloustne víc než po tureckém medu anebo dortech! Ani zubům ona neškodí... Tedy „podle výzkumu provedeném v USA. Látky obsažené v kakaovém prášku brzdí přece tvorbu zubních kazů. Pokusy byly provedeny na zvířatech a odtud, jak víme, nebývá k lidem daleko.“ Tak dodal Murin.

A co my k tomu máme dodat? Všimněme si snad jen slova „naopak“ mezi pojmy čokoláda a „látky obsažené v kakaovém prášku“. Ale už jsou tu antické Olympijské hry. Co s nimi?

Byly snad soutěží amatérů? Kdeže. Vítězům dokonce odpouštěli daně! Udělovali renty – a sám Solón dal vyplatit městu, jehož reprezentant zvítězil, 500 drachem, což byl „dvouletý plat vojáka. A jeden olympijský vítěz měl dokonce startovné 30 000 drachem,“ což Murin finalizuje: „Kdo chce, ať si přepočte a porovná honoráře českých

**Pravda, jsou tu ledviny,
játra, to autor také ví,
ale „aby mohla
medicína vyřknout
definitivní ortel, na to
si ještě budeme muset
počkat,“ uklidňuje. Uf,
hned jsem si oddechl.
Ale dál. Ani po
čokoládě se
netloustne víc než po
tureckém medu anebo
dortech! Ani zubům
ona neškodí... Tedy
„podle výzkumu
provedeném v USA.
Látky obsažené
v kakaovém prášku
brzdí přece tvorbu
zubních kazů. Pokusy
byly provedeny na
zvířatech a odtud, jak
víme, nebývá k lidem
daleko.“**

gladiátorů v NHL s roční mzdou dobře vyvíčeného českého vojáka z povolání.“ Těch 500 drachem ovšem tenkrát obdrželo celé město, údajně, podotýkám. To rychločtenáři unikne. Ale tak už demagog pracuje.

5.

Jaksi „milý“ je i autorův přístup k marihuane. „Není více návyková než alkohol či nikotin, pokud tedy uvěříme řadě výzkumů prováděných v USA... Odsuzujeme tak z neznalosti drogu, která je s největší pravděpodobností méně nebezpečná než společensky obecně tolerované drogy jako nikotin a alkohol... Jedna z pestrých figur českého undergroundu Jim Čert často zpíval text Everybody smoking marihuana, a dodával: A většina to popírá.“ Opět „no comment“.

Ani lékaři nejsou šetřeni. V hesle Hippokratova přísaha se dovíme, jak jim při dávném formulování tohoto dokumentu „šlo hlavně o to, aby se počet medicusů udržel co nejmenší a zabránilo se konkurenci. Nejednali jinak než ostatní řemeslnické cechy... Je to profese jako všechny ostatní... Jsou to lidé jako my a žádní bohové. Poctivci a nepoctivci, profíci a menší profíci...“ Krásně řečeno. A přestože jsou „jenom lidé, rozporuplní“, je nám hned na str. 61 připomenuto, že očkování proti tetanu máme jednou za deset let zadarmo, i když je samozřejmě dobrovolné, a na str. 71 zvíme, že také mamografie prsů ohrožených rakovinou je pro ženy zdarma... Ne že by to nebylo pravdou, byť vytrženou z kontextů... Nu, a po reklamních i jinak účelových „omylech“ pokaždé následují ony kratší a demagogicky zcela irrelevantní kapitolky typu Suché dřevo se nepotopí, Čmeláci nebodají, Kočka a pes, Stoletá válka... (trvala 114 let)... Načež teprve nastoupí další heslo-zásah. Hladomor. A jak že je to tedy s ním?

Jeho příčinou „ve skutečnosti bývá chybné rozdělování zásob.“ Což ovšem „tvrdil harvardský profesor... Evropská unie si ce „dodá pytle mouky, hromady másla a masa, zbavuje se přebytků a uklidňuje své

svědomí“, nicméně už se přišlo na to, že lepší způsob pomoci je finanční hotovost, za niž si pak postižení „potraviny mohou koupit v nejbližším koloniálu za rohem, zatímco dovoz potravin nemotivuje místní producenty a celou situaci jen zhoršuje“.

Dobrá, snad, ale proč tedy už po pár stránkách čteme - pod jinou záminkou, že finanční pomoc rozvojovým zemím končí na kontech bohatých a že „EU rozvojové země podporuje už třicet let, ale hospodářství i společnost jsou tam na stejné úrovni jako ve státech, které tu pomoc nedostaly...“ Co dělat s tím?

„Nejlepší způsob je asi ten, který nedávno citoval předseda Strany zelených Martin Bursík: Není správné dodávat jim pečené ryby. Lepší je dát jim rybářské pruty a naučit je rybařit.“

Aha!

Obrátím radši list a je tu „omyl“ jménem Minimální mzda. „Z evropských států je zavedena asi v polovině a jedna z nejsilnějších a nejbohatších ekonomik, Německo, ji zavedenu nemá... Většina ekonomů je ostatně názoru, že díky ní řada pomocných sil ztratí práci. Jsou buď propuštěni, anebo práci vůbec nedostanou.“ Jen o pár stránek dál je nám potom vysvětlen i omyl s „Vykořisťováním“. Není totiž vůbec pravdou, že chudý jih jest vykořisťován bohatci severu, ale je to jinak a „sama EU, kdyby chtěla, by mohla uživit téměř celý svět. Produkuje totiž více strojů a aut než potřebuje, těží také naftu, rudu, uhlí a další potřebné suroviny.“ (Cituji přesně.) „Kdyby EU chtěla, tak si čistě ekonomicky sama vystačí a nepotřebuje k tomu ani Indii, ani Indonésii nebo Bangladéš... Tři čtvrtiny obyvatel zeměkoule ovšem produkuje pouze čtvrtinu světového produktu. Afrika čtyři procenta, Jižní Amerika sedm, Asie tucet procent a dvacet procent obyvatelstva zeměkoule produkuje jen dvě procenta světové produkce. Jestliže proto tyhle země obdrží z celého koláče méně než ostatní, není to z důvodu, že by je někdo vykořisťoval, ale především proto, že

**Podstatnější
propaganda se ovšem
bude týkat společné
měny. Pod záminkou,
že tato přece jenom
není ve všech zemích
až do písmene
vzhledově totožná,
nám jsou pak tyto
země jako školáčkům
vyjmenovány.
S dovětkem „a Česko
si zatím počká.“

Následuje heslo
o Viagře a Murin se
vůbec periodicky vrací
k sexu a postupně
našim „ženám po
přechodu“ důrazně
doporučí „Robertka“
(str. 22) a mužům
(i bez přechodu)
onanii (str. 42).**

na tento koláč přispěly méně než ostatní, a kdyby se rozvojové země jihu od nás oddělily plotem, naše hospodářství by na to nijak nedoplatilo, hospodářství jihu by ale bylo téměř zruinované.“

„Sever bohatne na úkor jihu,“ jmenuje se pak následující omyl - a je nám předložena tabulka, která to - údajně - vyvrací. Nevím, zda ano. Zdá se mi, že podle ní Německo skutečně obchoduje hlavně s ostatní Evropou a průmyslovými státy (i mimo ni), a to daleko méně než s rozvojovými zeměmi.

6.

Demagogie Murinovy knihy má však i jiné formy. Třeba formu obyčejné reklamy na pivo. „Největším producentem Evropy nejsou pivovary Mnichova ani Dortmundu, ale Westfálska... Vyvážejí do celého světa.“ Září tu ovšem (a to je už lepší aspekt) i chvályhodnější propagace Rembrandtovy Noční hlídky „visící v Rijksmuseum v Amsterdamu, kde si ho při návštěvě Holandska můžete prohlédnout,“ přičemž vůbec největší gotická katedrála stojí v Kolíně nad Rýnem. Francouzi sice kdysi budovali v Beauvais vyšší, ale několikrát se jim zřítila, tak toho nechali. I zříceninu si tam nechali... Tak mají nejvyšší zříceninu.

V Německém museu v Mnichově (heslo *Byla doba kamenná primitivní?*) lze pro změnu shlédnout věrnou kopii maleb z Altamiry a... „Dojem je stejně ohromující.“

Podstatnější propaganda se ovšem bude týkat společné měny. Pod záminkou, že tato přece jenom není ve všech zemích až do písmene vzhledově totožná, nám jsou pak tyto země jako školáčkům vyjmenovány. S dovětkem „a Česko si zatím počká.“

Následuje heslo o Viagře a Murin se vůbec periodicky vrací k sexu a postupně našim „ženám po přechodu“ důrazně doporučí „Robertka“ (str. 22) a mužům (i bez přechodu) onanii (str. 42). Tomu jsou věnována samostatná hesla - omyly. A na str. 73 se pak Češka ještě doví, že „v 1500 německých

obchodech s erotickým zbožím návštěvy Němek rapidně stouply“, což autora vede k rozvernému dotazu: „A jak jsme na tom my, čeští muži? Přemýšlíme o vhodném dárku k Vánocům nebo narozeninám, abychom rozvířili stojaté vody naší ložnice?“

V další kapitole „Kdy má žena orgasmus“ víme, že jen každá pátá Američanka je spokojena se svým sexuální životem a každá druhá předstírá orgasmus. A v kapitole „Mám ho malýho“ se zase dočkáme i této útěchy: „Ze stovek žen dotázaných v USA na tělesné přednosti muže jejich snů se ani jedna nezmínila o velikosti penisu.“ A navazuje heslo „Zmrzlí ptáci“. Ti prý nikdy nepojdou mrazem, nýbrž hladem, anebo – v poslední době – na ptačí chřipku.

7.

A pokračujeme v cestě po hesláři. „Amerika.“

Tak tu objevili už Vikingové (str. 11) a není ani pravdou, že první evropští vystěhovalci vystoupili na její půdu z lodi Mayflower (1620). Jak to OPRAVDU bylo, nám Murin taktéž vysvětlí a zrovna tak upozorní, že ve federální bance na Manhattanu si okolo roku 1970 schovávali celou třetinu světových rezerv zlata. Úředním jazykem USA se ovšem skoro stala němčina, jak se dovídáme (str. 131), a to když byl roku 1789 na kongresu podán německými přistěhovalci tento návrh, ale prohrál o jediný hlas!

Ostatně, britští Anglosasové byli taky z Německa (str. 147). „V roce 1689 přece usedá na trůn Vilém III. z Nassau (Německo) a roku 1715 získá anglickou korunu německá královská dynastie hanoverská, Braunschweig Hannover (Německo). Královna Viktorie se vdala za Alberta von Sachsen-Coburg-Gotha a roku 1917 bylo toto německé přízvisko změněno na Windsdor... Ostatně, když zalistujete v knize o poměrech na českém trůně, rychle zjistíme, že jen pár z nich byli Češi jako poleno.“

Děkuji za upozornění – a zpátky do Ameriky. *Socha svobody*. Nestojí ani na úze-

**Tak třeba jistá
Američanka získala již
roku 1905 patent na
stěrače těch „vašich
pojízdných plechovek“.
A třeba syfilis prý „proti
všeobecnému mínění“
nepochází z USA. Za
kterýmžto heslem
ihned následuje heslo
Tuberkulóza, a ta už
z USA přišla.
Evidentně. Nu, a víte,
proč Abraham Lincoln
zrušil otroctví? „Hlavně
proto, že by bez toho
nedostal na svou
stranu Evropu, která
mu pak pomohla
k vítězství Severu.“ Ne,
neříkám, že to zčásti
není pravda, jenže
servírujte ji v celkovém
kontextu této publikace.**

mí státu New York, natož pak na půdě tohoto města, Americe ji navíc darovali Francouzi a jejím autorem byl Alsasan. Původně měla stát v Suezském průplavu, jenže Anglie ji nechtěla. Co ještě dál? „Americký“ poker, tuto slavnou hru v karty, vlastně vynášeli už v Persii a do Louisiany ho přivezli Francouzi. Podobně tomu anglický kriket je „z Vlámka, kde ho hráli tkalci“. Taky panenka Barbie je z Německa. A pojem „cowboy“ tato příručka právem zcela demytizuje. Nebyl to prý „žádný Vilém Tell“ a pistolnické souboje neprobíhaly čestně. A americké skalpování? Před příchodem bělochů ho indiáni neznali, „tvrdí to aspoň někteří historici. Pro indiány byl každopádně skalp důkazem válečné udatnosti, zatímco bělochům šlo jen o peníze.“

Taky Santa Claus není „vynálezem“ koncernu Coca-cola, protože jinak „by si ho asi zaregistrovali jako ochrannou značku, stejně jako svůj výrobek“. To se však nestalo a Clausův objevitel není znám.

Naštěstí (uť) víme, že ne vše zlé přišlo z Ameriky, i když mandelinka opravdu ano, ačkoli již roku 1875 na lodích s brambory... Tak třeba jistá Američanka získala již roku 1905 patent na stěrače těch „vašich pojízdných plechovek“. A třeba syfilis prý „proti všeobecnému mínění“ nepochází z USA. Za kterýmžto heslem ihned následuje heslo Tuberkulóza, a ta už z USA přišla. Evidentně. Nu, a víte, proč Abraham Lincoln zrušil otroctví? „Hlavně proto, že by bez toho nedostal na svou stranu Evropu, která mu pak pomohla k vítězství Severu.“ Ne, neříkám, že to zčásti není pravda, jenže servírujte ji v celkovém kontextu této publikace.

A vůz na benzín? Ovšemže ho prý nevyrobil Němec Benz, jak se traduje. Kdepak! „Tuto mystifikaci propagovali nacisté a dokonce nechali změnit údaje v encyklopediích, což těm, kdo prožili náš socialismus, může ledacos připomenout,“ čteme. Načež se dovíme, že už roku 1870 opatřil jakýsi „německý žid Siegfried Marcus“ benzínovým motorem „malý vozík, si-

ce neřiditelný, ale...“ A o pár let později dokonce zkonstruoval něco jako auto. „Přesné datum není známo, ale mělo to být dva roky po tom, co už Benz představil veřejnosti svůj technický výtvar.“ Ano, chápete dobře, autor se staví za onoho „německého žida“, ale tak neohrabaně, že to ve výsledku působí, jako by Marcus Benzův nápad ukradl. Věru medvědí služba.

Také knihu Kladivo na čarodějnice vlastně nenapsal německý mnich Jakob Sprenger, nýbrž dominikánský „fanatik“ Heinrich Kramer, který však „nebohého Sprengera bez okolků uvedl jako spoluautora“ (str. 157). A mimochodem, pogromy na židy dělali už hladovějící Rusové a vůbec k prvním došlo roku 1096! „Papežovým cílem tehdy bylo osvobodit Jeruzalém ze spárů muslimů a nevěřících a žebrající hordy pravověrných křesťanů tedy vyrazily a první obchody, jež vyrabovaly, byly židovské.“

„Eva a jablko,“ zní titul další kapitoly. Čtème: „Ale jablko se vyskytuje už v keltské mytologii.“ Hamburger se zase správně jmenoval Hamburg a do USA přišel s prvními německými vystěhovalci. Kung pao, to je sice z Ameriky, ale podle jisté legendy ho tam vynalezli na čínském velvyslanectví a když jim americká strava pokazila žaludky. A co sendviče? Znali je už staří Římané – a snad i proto kniha na jiném místě bere na milost McDonaldu. A kečup, synonymum Ameriky? Tak ten zavedl v USA roku 1869 mladý Němec Heinz.

A mezi tím vším i pozor, jezte rajčata z konzerv! jak radí jiná kapitola. Jezte tedy ta belgická. „V rajčatech z Maroka, Španělska, Izraele či Itálie se setkáte se zbytky pesticidů.“ Několikrát jsme pak i nenápadně upozornění na oběť Unie – a že je k vypěstování takových rajčat třeba desetkrát více energie. A něco to tedy stojí.

Ale dál. Víte, co je kebab? Ovšem! Jde o housky plněné masem, salátem a omáčkou, kterých se „v Německu denně sní 250 tun“. A mají sporný původ: „Stále se vedou

**Ale nejen pitím
a jídlem živ jest
člověk, nýbrž třeba
i zpěvem či květinami,
ale i tady je plno
omylů, takže...
Jódluje se nejen
v Německu, nýbrž na
celém světě!**

**A Mezinárodní den žen
zavedla německá
feministka Clara
Zetkinová a tulipány se
dostaly do Holandska
díky rakouskému
velvyslanci
v Istanbulu, který je už
roku 1560 přivezl
císařovu botanikovi
ve Vídni. „Ženy
nikdy nepracovaly?“
vykřikne na nás
kniha další
pseudoomyl.**

spory, zda to bylo v Istanbulu nebo v berlínské čtvrti Kreuzberg, kde byl kebab vynalezen.“

Žvýkačky taky nevynalezli Američané a nepřišly k nám už vůbec s jejich armádou, ale vynášeli je už Řekové. A teflonová pánev? Vznikla ve Francii. I když, pravda, „už předtím se prý v Americe vyráběly pánve s teflonovou vrstvou“.

Především však Evropané zabránili i přelidnění světa, protože porodnost regulují pilulky zabírající početí, které vytvořil Vídeňák Carl Dlerassi (str. 204).

Nu, a článku „Oktoberfest začíná v říjnu“ už v podstatě ani žádný omyl nepředstírá. Na pivo!

8.

Ale nejen pitím a jídlem živ jest člověk, nýbrž třeba i zpěvem či květinami, ale i tady je plno omylů, takže... Jódluje se nejen v Německu, nýbrž na celém světě! A Mezinárodní den žen zavedla německá feministka Clara Zetkinová a tulipány se dostaly do Holandska díky rakouskému velvyslanci v Istanbulu, který je už roku 1560 přivezl císařovu botanikovi ve Vídni. „Ženy nikdy nepracovaly?“ vykřikne na nás kniha další pseudoomyl. Ale ano, odpovídá okamžitě. „A teprve za biedermyera si společnost mohla dovolit ženu, která seděla na kanapi, či sofa, věnovala se vyšívání jako princezna v pohádkách a stala se symbolem blahobytu.“

A co Benátky? Sice mají 398 mostů, ale už zmíněný Hamburk jich má nejvíce na světě (2123) a Berlín 1662. Ano, New York jich má sice 2027, ale „při jeho rozměrech to zase není tak moc“.

A je tu další otázka a omyl: Milují myši sýr? Ale kdepak! To je lež jako věž, alebrž „jsme ovlivněni filmy z dílny Walt Disneye a jeho dvojící Tom a Jerry“. Kačera Donalda navíc kreslil v prvních komiksech jistý Carl Barks.

A jak je tomu se vztahem opatrnosti a hazardních her (str. 90)? „U americké ru-

lety, přes veškerá tvrzení o férovosti, je pravděpodobnost, že vyhrajete 1000 dolarů za dolar jediný jen tři tisíce procenta.“

A co třeba takový Samuel Morse? Ne, ani ten nevynalezl morseovku, nýbrž „ji viděl v Evropě“.

A Louis Braille? Ne, nevytvořil písmo pro slepce, ale už v šestnácti letech se jako slepec setkal s reliéfním písmem Belgičana Haueyema.

Nu, a ještě než byly vynalezeny sirky, přišel (už šestnáct let předtím!) Johann Wolfgang Doebereiner s prvním zapalovačem (1816) a jeho žák Rudolf Christian Boetker přišel roku 1848 s vylepšenou verzí zápalek. A víte vůbec, že gilotinu také nevynalezl pan Guillotin, ale Němec jménem Schmitt? No ano. Ale plamenomet nebo chemické zbraně nebyly využity až v první světové válce, nýbrž už v Číně 11. a 4. století. Hm. A „německý ornitolog W. Makatsch prozkoumal během dlouholeté profesní dráhy mnoho straších hnízd, ale bohužel v nich nikdy nenašel náušnice ani prsteny. Člověk zkrátka zůstane nepřekonan.“

Ale hloub do historie. Také francký kucep Sámó byl samozřejmě Germán - z dnešního Bavorska. Oproti tomu Murin hezky vyvrací omyl, že „Árijská rasa jsou blondáci“. „Chyba lávky. Árijec přece hovoří jazyky, ke kterým patří také íránština a značná část jazyků Indie. Jediná etnická skupina, která tímto jazykem mluvila v nacistickém Německu a tím pádem měla právo nazývat se Árijci, byli Cikáni.“

Poutavé je i heslo „Vražda a zabití“. Je totiž omylem, že se nejvíc vraždí v USA. Víc na Bahamách, pak na Filipínách a také v Guatemale a „až někde uprostřed tabulky jsou USA se 100 vraždami ročně na milion obyvatel.“ Oproti tomu je ovšem Evropa „rajskou zahradou, například v německy mluvících zemích zemře násilnou smrtí ročně jen okolo 15 obyvatel na 1 milion a naše krásná země to dotáhla na civilizovaných 23.“

9.

A jak je tomu s ekologií? Naše plastové tašky jsou vlastně v důsledku ekologičtější nežli papírové, které dostávají v supermarketech Američané, a je nám to krkolomně dokázáno. A poslyšme teď i jinou z autorových mudrcových úvah – z kapitoly Lesy a hvozdy:

„S odchodem doby ledové se začalo měnit také klima ve střední Evropě, oteplilo se, a to mělo vliv na veškerou vegetaci. Lesy začaly nahrazovat tundru a rozšiřovaly se. Tyto klimatické a přírodní změny vedly logicky také ke změně způsobu života a celé kultury tehdejších obyvatel. Naše potomky asi nečeká taky nic jiného a jak vidíme, některá historie se může i opakovat.“

V Austrálii a Africe nejsou ledovce.“ Tak to je ovšem známý omyl. Přece je tu hora Kilimandžáro a.... očekáváte-li však, že autor nyní obligátně uvede nakolik se zalednění hory zmenšilo, jste tentokrát vedle jak jedle. Zato uvedl, že v letech 829 a 1010 ještě zamrzal Nil!

A co třeba... turismus? Chá! Možná neníčí přírodu (vysvětlí Murin), ale „Čech anebo Francouz udělali na jihoamerické louce ohýnek a vypálili tisíce hektarů“. Jistě, jistě. Stalo se, neříkám že ne.

Znečišťování vzduchu existovalo i dřív, to Murin uznává, a tím aspoň implikuje: Tím spíš dnes, a toto heslo končí tím, že největším škůdcem, „kterého příroda vyprodukovala“, jsme pochopitelně my sami. Ale „snad dostaneme rozum“. A co ještě?

Z vinných hroznů je třeba vyrábět jen víno, taková je pravda, zatímco cukr dělejme pouze z brambor a kukuřice. I ten „hroznový“. A jako kolovrátek se dál a dál a v celé řadě hesel vrací FAKT, že mezi umělými a přírodními hnojivy NENÍ rozdíl... a na str. 75 dokonce čteme: „Umělé hnojivo z Kolína, nebo hnůj z kravína, je to jedno.“

Z textu nicméně nenápadně vyplývá, že ona umělá budou asi přece jen lepší. „I motoru v našem autě je jedno, jestli jsme tankovali u pumpy OMV nebo Aral a zda je

benzin z arabské, anglické nebo ruské nafty.“ A podobně ani mezi biopotravinami a normálními potravinami není rozdílu, i když „syrové mléko přímo od biosedláka je zdrojem bakterií, které přenášejí listeriózu, a těhotné ženy, snažící se zdravě stravovat, mohou přivést na svět dítě, které se nakazilo, přičemž polovina takto narozených dětí umírá.“ Citoval jsem opět přesně.

„Našemu tělu nezáleží na původu bílkovin, ze kterých vytváří svalovou hmotu,“ dovídám se o kus dál v hesle „Sportovci a maso“ a „nové hygienické předpisy v potravinářství drasticky redukuje nebezpečí otravy,“ dočtu se ke své úlevě v kapitole Kuchyně našich babiček. Ne, ta prý nebývala ideální... „Obilí nakažené námelem dokázalo vylidnit celé oblasti. Jedy v něm jsou třicet tisíckrát jedovatější než pesticidy!“ Inu, nezbývá mi než věřit...

Zvlášť když dojde i na genetické manipulace. JSOU přirozené a „žádný strach před mutanty,“ čteme hned na několika místech. Vždyť obilí už je taky „zmanipulovaná tráva“ a pejsek baset „zmanipulovaný vlk a ten největší bejk ve vsi se taky nechával na chov a z celého okolí se k němu vodily nevěsty.“

A co se týče Temelína? Murin se o něj pouze otre slovy o tom, že „nebezpečí je v lidském šlendriánu a musíme naše jižní sousedy přesvědčit, že ten rakouskouherský už v Česku nenajdou“. A abych nezapomněl, mýlíme se i v oblasti topení, neboť topení dřevem „zase není tak docela ekologické... Ale to nám musí někdo vysvětlit a nabídnout lépe fungující kamna a kotle. Úkol pro stranu zelených.“

10.

Poučíme se ale tady také o historii. Lépe než u pana Hory.

Juvenalis vlastně nenapsal „v zdravém těle zdravý duch“, ale doslova „jak by to bylo krásné, kdyby tam byl“. A Pilát? Za nic nemohl! „Když tedy chcete, tak si suďte. Je žid jako vy. Vyřídíte si to mezi sebou.“ A lid? Za-

zlíval Ježíšovi vyhnání penězoměnců z chrámu, k čemuž se Murinova kniha po pár stránkách „nenápadně“ vrací. Čteme: „Chrámy byly fakticky bankami. Z vybraných peněz kněží kupovali půdu, kterou dále se ziskem pronajímali... Židé byli nejen dobří obchodníci, ale také výborní bankéři a výběřci daní...“ Což je nám znovu připomenuto i v závěrečném „omylu“ knihy, který zněl: Bezhotovostní platební styk je moderní.

Nelze ovšem než souhlasit s vyvrácením přesného data Vánoc. Ty se vlastně mohou slavit kdykoli, až na to, že „církve kdy si chtěla, aby se překryly se zažitým pohanským svátkem slunovratu, a tak se první křesťané cestou z půlnoční mše zastavili u starého dubu a přinesli malou oběť pohanskému Perunovi nebo Wotanovi: co kdyby to první náhodou nevyšlo?“

Další otázka zní: „Žilo před založením Izraele v Jeruzalémě víc Arabů?“

ANO, je to prý omylem, což „jednoznačně vyvrací“ tabulka, ale mnoho nevyvrací – a hned pod ní čteme: „Je to přinejmenším diskutabilní.“ Ale zpět do dob dávnych.

Zvíme, že Nero nezapálil Řím, vždyť ho ten požár téměř zruinoval a „nesmíme zapomenout, že jako císař cítil také za své poddané určitou zodpovědnost. Viníka bylo ale třeba najít a nejlépe se k tomu hodila nějaká neoblíbená menšina. Nebyl první ani poslední, kdo na tuto moudrost přišel...“

Taky ropná krize roku 1973, která „nebyla poslední, jak je nám dnes jasné“, nebyla ničím proti nedostatku potravin okolo roku 1000... „Ale přesto nesmíme ropou lehkomyslně plýtvat,“ uzavírá autor toto příhodné srovnání. A ještě jednou časem zpět. „Germánský kmen Vandalů se vydal z dnešního Slezska a západního Polska na cestu do Afriky, ale nikdo si nějakého vandalského chování nevšiml a ani se o nějakém vandalismu nezmínil - a že to byly tehdy drsné časy. A když Vandalové obsadili Řím a rabovali, jak bývalo tehdy běžným zvykem, nechovali se nijak mimořádně. Jediné, co udě-

**A rytíři? „Byli zabijáky,
zloději, loupeživými
nájezdníky a po
desetiletí tyranizovali
své okolí. Jak jen
mohli, přepadali
obchodníky, olupovali
pocestné a poutníky,
masakrovali sedláky,
byli pány nad jejich
životem a smrtí,
plundrovali jim úrodu
a brali vše do poslední
slípky... Situace se ale
zlepšila křižáckými
výpravami.“ Jak to?**

lali, bylo, že ukradli vše, nač přišli, ale v tomto ohledu se chovali stejně jako Římané a další při svých výpravách... A Římané tehdy prožili obrovský šok, který vyústil v tento slovní obrat. Vandal...“

Přeskočme ale do českých dějin a - víte - Dalibor nebyl žádný „hudebně nadaný anděl, ale loupeživý rytíř“, po čemž jsme poučení, že Staré pověsti české „dovedly tento příběh k dokonalosti, jaké mohl být schopen jen romantismus v kombinaci s obrozenectvím.“

A rytíři? „Byli zabijáky, zloději, loupeživými nájezdníky a po desetiletí tyranizovali

své okolí. Jak jen mohli, přepadali obchodníky, olupovali pocestné a poutníky, masakrovali sedláky, byli pány nad jejich životem a smrtí, plundrovali jim úrodu a brali vše do poslední slípky... Situace se ale zlepšila křižáckými výpravami.“ Jak to?

Ty totiž „vybily agresivitu na barbarech ve Svaté zemi“. V hesle o šíření křesťanství na to autor i naváže: „Loupeživé nájezdy byly tehdy něčím zcela normálním a vydávali se na ně Avaři, Sasové, Slované, Maďaři i Vikingové, stejně jako dřív Keltové a Germáni, než byli režimem Říše římské civilizováni. Doba to byla drsná a nikdo nikoho nešetřil, o čemž hovoří i historie Slavníkovců, Vršovců a mnoha dalších našich rodů. I oni dokázali stahovat svým sousedům zaživa kůži ze zad.“ A teď pozor! „Němečtí králové se proto snažili vnutit svým neklidným sousedům svůj, od Římanů převzatý a naučený systém a pořádek, a ti si chtěli udržet svůj. Pokřesťanstvení obyvatelstva nebylo tedy důvodem k těmto bojům, ale spíše prostředkem k nastolení klidu a míru v obsazených oblastech. Mít za souseda pohana a polodivocha, u kterého lze jen těžko odhadnout, co udělá, nikomu klidné spaní nepřinese.“

Také obhajoba Hunů je až dojemná (str. 155). „Krutost ve čtvrtém století nebyla ničím mimořádným, jen si vzpomeňte, jak si česká knížata ještě o pět set let později stahovala kůži...“ Už zase! Hunové však nám prý prostě naháněli hrůzu „schopností bojovat a rozdávat rány z koňského hřbetu, a to díky třmenům, které tady nikdo moc neznal... Když přičteme techniku střelby lukem, není divu, že se jim rychle podařilo ovládnout střední Evropu od Magdeburgu po dnešní Řezno... A Římané je podle potřeby využívali i jako spojence.“

Také v případě švédského řádění u nás za třicetileté války jsme konečně vyvedeni z omylu. „Jakoby válka mohla být jiná. Lidem ve vsích bylo jedno, kdo táhl krajem, jestli nepřítel nebo přítel... Vojáci se chovali všichni stejně, rabovali, a na jejich obranu lze říci, že by jinak nepřežili.“

Podívejme se teď ještě, jakým způsobem kniha přistoupila k omylu(?), že „Nejlepší železo kovali Germáni“. Autor prostě napsal, že tavení NEVYNALAZLI, ale „byli skutečně lepšími kováři a objevili kalení. Nevěděli sice nic o dusíku, ale v jedné sáze kovář Wieland vykoval meč ze železných pilin, které nechal projít zažívacím traktem hus (jejich výkaly obsahují potřebný dusík). O pár století později byla v Orientu tato technika zdokonalena. Tamnější kováři zlepšovali kvalitu své oceli vnořením do ruda rozpáleného meče do těla otroka.“

Jedním z posledních omylů svazku je i kapitola Kvalita „made in Germany“, ve které si připomeneme, že tato nálepka znamenala v Anglii nekvalitu pouze do roku 1900, odkdy začaly německé výrobky kvalitou převyšovat ty anglické.

A jak že to bylo s ježděním na koni? Cituji: „Teprve okolo roku 1000 př. n. l. se jako první o fascinující pohled z koňského hřbetu na svět, jak prý pravil tatíček Masaryk, pokusili Skytové. Od nich dobývání okolního světa na koních převzali Peršané následovaní Kelty a Germány. Někteří posměváčci tvrdí, že na koních jezdili jen národy, které nosily kalhoty. Že by se pánové v suknicích o cosi obávali?“

Pokračujme ale. Ferdinanda v Sarajevu nemají na svědomí srbské vládní kruhy a Gavrilo Princip byl Bosňan, i když, pravda, srbského původu... „Dalších pět atentátníků mělo stejný původ,“ mlží tady Murin. „A potřebné zbraně dodal bělehradský důstojník“.

A co Sudety? Patřily odjakživa k Německé říši? ptá se kniha.

Další omyl. Nepatřily, dovídáme se, ale „to neznamena, že vysídlení tří miliónů Němců bylo správným řešením a už to vůbec neospravedlňuje způsob, jakým to bylo provedeno. Podívejme se do Alsaska. Tam žijí Němci a Francouzi dál vedle sebe.“

Anebo ještě jinam. Také Mozart nebyl chudý. „Za hodinu si účtoval dva zlaté, což byl tehdy plat služby za půl roku, a za jediné veřejné vystoupení nejméně 1000 zla-

tých... Porovnáme-li jeho příjmy s platem hospodyně a příjmy dnešních popových hvězdiček se současnými průměrnými platy, vidíme, že doba se nezměnila.“ Aha!

A co pojem „železná opona“? Už před Churchillem (1946) jej přece užila - roku 1914 - sama belgická královna Alžběta, když prohlásila: „Mezi Německem a mnou padla navždy železná opona.“

Ale i kdyby to neřekla, tak o železné oponě už roku 1945 mluvil Goebbels.

A kolik že váží mozek génia? Tak to je snadné (a viz str. 87). Normální muž: 1375 gramů. Schiller: 1530 gramů. Kant: 1600 gramů. Otto von Bismark: 1807 gramů.

Hm. A jak že je to s cestováním letadlem? A bude to opravdu bezpečnější než po železnici? PO přečtení Murinovi knihy už tomu nikdy neuvěříte!

A železná pana? Ta se jako mučící nástroj nepoužívala, tvrdí Murin v hesle Čachtická paní. Potíž je v tom, že třeba ta norimberská ano, jak víme nejen z povídky Brama Stokera Squaw.

Není také pravda, pokračuje jako obvykle zcela napřeskáčku Murin, že se za války chodilo do Německa na nucené práce zadarmo. „Firmy mzdu vyplácely, ale ta se do rukou Čechů nikdy nedostala, výplatní sáčky končily v pokladně nenasyceného Reichu,“ dodává. „Ale firmy z toho měly užitek, ty mzdy byly totiž hluboko pod úrovní německých.“

A na straně 195 je pak ještě čtenáři vysvětleno, že státní dluh v žádném případě nezatíží příští generace, tedy „pokud půjčené peníze neprojíme. Postavené dálnice, fabriky a další projekty by měly našim potomkům generovat dostatek financí na splácení prostředků, které jsme si na jejich realizaci půjčili.“ K zadlužování tedy tato kapitolka přímo vybízí.

11.

Co říci závěrem?

Jakési klíče autor bezděky či vědomě umístil na str. 23, 51 a také 162, kde jednak

vyslovil svou jistotu, že tím nejdokonalějším z chameleónů zeměkoule je člověk. A potom...

Heslo Potěmkinova vesnice (23) nám praví: „Teprve saský diplomat Helvit ve svých memoárech popsal tyto vesnice jako skutečnou událost.“ Kterou si ovšem v podstatě vymyslel, naznačuje Murin. A u „Vraždění nevíňátek“, ke kterému prý nikdy nedošlo, se zase dovíme: „Flavius se o tom v Historii židovského národa nezmiňuje ani slovem, a to nenapsal o Herodesovi jediné dobré slůvko... Matouš si vraždění pravděpodobně vymyslel, aby příchod Mesiáše dostatečně zdůraznil a dal mu na krvavém pozadí patřičně vyniknout. Tato vypravěčská technika se nakonec používá dodnes a jen hodně naivní člověk by věřil všem „historkám z natáčení“...

Načež je nám pod jiným názvem tentýž omyl servírován ještě i ke konci knihy. Ostatně: „Herodes umřel už čtyři roky před Kristem.“

Jen iluzi naopak poskytne čtenářům kapitola o prodejcích aut, kteří dnes a denně hlásají, že nám dají navíc klimatizaci, anebo nám „vrátí“ 25 tisíc. Tak to ne! Tak TOTO JE demagogie, připomíná autor. Toto, ne má kniha, jako by říkal.

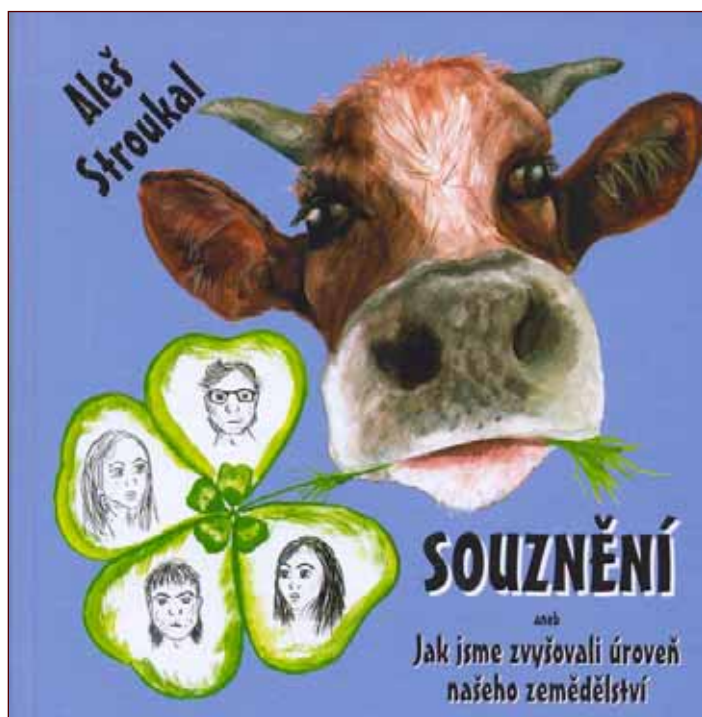
A opravdu už na úplný závěr se spolu s autorem ještě zeptejme: „Jsou i bezpečnostní pásy omylem?“ Vždyť prý s nimi pak vědomě či podvědomě až moc počítáme, ne? A přizpůsobujeme své chování i změnám rizikům... „Homeostasiské riziko“, nazývá to autor do slova a do písmene. A finále téhož hesla? „Americký profesor Armen Alchian z Kalifornské univerzity přišel s nápadem namontovat místo airbagu na volant kovové hroty. Každý náraz by měl za následek okamžitou řidičovu smrt.“

Skutečně PODSTATNÁ informace.

Pro tuto knihu a její pojetí docela ano.

Ivo Fencel

Filip Murin: Omyly známé a neznámé, MAY-DAY, Pardubice 2007.

Souznění aneb Jak být šťastnější ve smradu chlívů

Souznění aneb Jak jsme zvyšovali úroveň našeho zemědělství. Tahle knížka od Aleše Stroukala vznikala nadvakrát, prvotní text v letech 1983 až 1984 a konečná verze v letech 2006 až 2007. Vypráví, jak v roce 1983 dvě spřátelené dvojice spolužáků z vysoké školy zemědělské, Dušan s Karin a Lumír se Sylvií, strávili praxi na zemědělské farmě, kolem krav a býků, kterou opustili na jenom na jeden víkend, když se Lumír se Sylvou brali. Upřímně řečeno, zpočátku jsem titulu knížky nevěřil a čekal jsem nějaký dramatický moment, když spí všichni čtyři pohromadě, a zásadnější konflikt.

Na závěr kapitol každý hrdina zvažuje, co se stalo ten den, v závěru knížky všichni čtyři říkají: „Život je tak báječná šance a tak strašně jedna jednou pro vždy jediná! Jsme předchůdci člověka, ale souznění života, lásky, práce a přátelství z nás dělá lidi.“ Tohle vyznívá jak od Jana Amose, podobně jako různé apoteózy lásky a ženy, v knížce početné.

Jenže na druhou stranu knížka funguje jako dobová reportáž: kluci se baví o deskách, které poslouchají (například Pink Floyd, Petřinova a Pospíšilova Vzpomínka na venkovskou tancovačku), o knihách, které se tehdy četly, o karikaturistech... V knížce jsou dobové průpovědky (jeden z kluků se vrací z WC a říká: „Maminko, vrátil jsem se ze světla, nic jsem nepřinesl, ale něco jsem tam zanechal.“) a studentské filozofování o životě, který je právě teď tak hezký; i když se brigádníci na farmě mezi kravinci.

Půvab Stroukalova textu je v tom, že ukazuje, že ono „souznění“ z titulu knihy je možné. V tom spočívá jedinečnost knihy. Obě dvojice jsou právě úplně nejvíce zamilované, všichni jsou šťastní, a jak se na svět usmívají, ten se usmívá na ně. Život na farmě, do kterého nahlížíme, je plný legračních historek. Všichni dohromady jsou kamarádi, jejich spolužáci jsou fajn, i na farmě potkávají zajímavé lidi, atd. Není tedy Souznění jenom pohádka, něco jako červená knihovna? Proti tomu mluví fakt, že jádrem textu je literární reportáž - starší čtenáři si vybaví dobové realie, zvyklosti a zajímavosti. Není zde žádný větší konflikt, dvě spřátelené mladé zamilované dvojice si žádné problémy nepřipouštějí.

Není to retrospektivní idealizování dávných ztracených vztahů. Je to optimistická knížka o přátelství a lásce, psaná z pozice kluka, který je právě teď hodně zamilovaný. Je taky odpovědí na otázku, proč si řada našich spoluobčanů léta totality idealizuje: byli tenkrát mladí a šťastní, plní sebedůvěry, a co řekl Husák, jim bylo srdečně jedno. Moje osobní zkušenost z 80. let je diametrálně jiná než autorova, ale jeho generace se rok 1968 ještě osobně netýkal, velkou i lokální politiku vytěsnili a do střetů s totalitním režimem přišli až ve chvíli, když nastoupili do zaměstnání.

Souznění velmi plasticky a detailně zachycuje to hezké, co v 80. letech existovalo. Autor píše čtivě, vtipně, s češtinou si rozumí. Přesto celkovým vyzněním by se Souznění dalo zařadit mezi knížky - rady do života. Pak by mohlo mít podtitul Jak být šťastnější. Lásky, přátelství, tolerance, schopnost naslouchat druhému a že někdo naslouchá a snaží se pochopit i mne, tedy dohromady souznění, toho se většině z nás nedostává.

Z tehdejších velkokapacitních kravínů zbyly holé zdi. Doufám, že čtveřici, která byla předobrazem literárních hrdinů, alespoň část proklamaného souznění během let vydržela.

Otto Hejnic

Souznění vydal Severočeský klub spisovatelů a Krajská vědecká knihovna v Ústí nad Labem, autorkou ilustrací je Miluše Heryšerová.

Z antikvariátních banánovek

Výkrm drůbeže

Chov drůbeže vůbec a výkrm této zvláště má veliký význam národohospodářský s ohledem na to, že se jím rodina hospodáře snadno zaměstnáváti může a s ohledem na vysoké ceny zpeněžení výroby. Vzhledem k tomu, jakým zbožím naše trhy v tomto směru zásobovány a jaké ceny soukromník za živou a zabitou drůbež pochybné mnohdy jakosti z Haliče a Uher platí, možno nám směle tvrditi, že podnik takový byl by u nás velmi výnosným.

Za 80 h, váz. 1 R 20 h.

Titulní list

Už samotný název říká o knize všechno podstatné. Podle povahy textu by se snad mohlo zdát, že je autor kdovíjaký ukrutník, ovšem dedikace svědčí o opaku, Jan Krütznér byl cituplný muž se srdcem na pravém místě:

Paní Janě Krütznérové, vdově po inspektoru panství v Zásmukách. Z vděčnosti věnuje Tobě, matičko, své skrovné dílko Tvůj syn.

Pro úplnost je třeba dodat, že Kürtzer sepsal další dvě skrovná díla a obě opět s drůbežnickou tematikou. ABC našeho drůbežnictví : Prostonárodní pojednání o významu racionelního drůbežnictví a pravidla zdárného chovu drůbeže (Reinwart Praha, 1906) a Drůbežnictví : Pro české hospodáře a hospodyně (Reinwart Praha, 1911)

Chov drůbeže vůbec a výkrm této zvláště má veliký význam národohospodářský s ohledem na to, že se jím rodina hospodáře snadno zaměstnávat může a s ohledem na vysoké ceny zpeněžení výroby. Vzhledem k tomu, jakým zbožím naše trhy v tomto směru zásobovány a jaké ceny soukromník za živou a zabitou drůbež pochybně mnohdy jakosti z Haliče a Uher platí, možno nám směle tvrdit, že podnik takový byl by u nás velmi výnosným. Jedná se pak o dodávání zboží dobrého, velmi dobré jakosti a důsledek toho zcela přirozený jest zvýšení ceny. Náš konsument uvykne zvýšení cen, zdražení výrobků, které dosáhnou jakosti těch, jež z ciziny k nám se dovážejí a toho docíliti můžeme – jen trochu dobré vůle a chuti k věci samé. Různá křiklavá reklama, jíž se v Německu v tak hojné míře užívá, upozorňuje nás na četné takové drůbežnické regiony. V okolí Strassburgu výroba paštik z husích jater jest rozšířena a výrobky tyto světového jména požívají. U pomoranské krmené husy zas užená prsa jsou opravdovou delikatesou. K výrobě, jež ani zdaleka nedosahuje poptávky, skupuje se ohromné množství hus z provincií Německa a tisíce a tisíce hus od nás, z Uher a Rakouska. Z naší říše dovezeno do Německa r. 1905 bylo 219.210 q živých hus. Na podzim jest příhon hus ohromný, zvláště na ruské hranici u Stalkova, kudy ony nesčetné houfy hloupých ptáků přes hranice se ubírají.

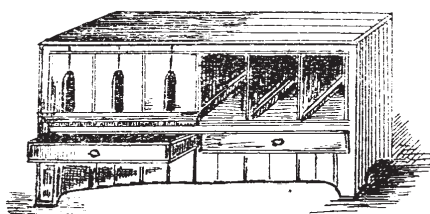
Výkrmná dávka

Jakmile uplyne doba pastvy, ihned počíná výkrm šiškami. Husy jimi cpou se pět neděl a sice dle výzkumů francouzské státní drů-

bežnické školy v Cambais každé dvě hodiny a každý den o jednu více, tak že 6. den obdrží husa 60 šišek. Je-li říjen teplý, kdy právě s výkrmem se počíná, zvyšuje se dále až dosáhne 72 kusů, kteréžto množství po tři neděle se krmí, pak zmírňuje se dávka na 54–48 šišek. U nás při zasazení cpeme 8–10 šišek na jedno krmení, až spotřebujeme 120–130 šišek pro husu a den. Ku konci výkrmu opět dávku zmírníme. Cpaní musí se dít pravidelně a sice v 6 hod. ráno, pak v 9 a 12 dopoledne, ve 3, 6 odpoledne a v 9, 12 večer; vždy však musí mít husa vytráveno.

Způsoby výkrmu

K umístění hus ke krmení užíváme různých posad, z nichž jen hlavu a krk prostrčiti mohou (obr. 1). Jiný pohyb než postavit nebo sednouti není možný. V zadu nalézá se otvor, aby trus volně odpadati mohl. Způsobem tím dosahuje se velice tučných hus a váží-li zastavená husa 8–9 liber, váží po ukončení výkrmu 16–20 liber.

Obr. 1

Nejjednodušší způsob je cpaní kukuřicí mouchenou, vařenou nebo surovou a cpaní šiškami. Při způsobu tomto jest třeba jisté zručnosti. Příprava šišek jest následující: šrot nebo mouka se zadělá, někdy i s přísadkou vařených mačkaných bramborů buď vodou nebo mlékem sbíraným neb syrovátkou na tužší těsto, které se osolí. Někdy přidává se trochu pepře tlučného a na špičku nože prášku antimonového. Pepř a prášek antimonový slouží jako dráždivý prostředek k povzbuzení žízně; přirozeným následkem jest nepoměrné zvětšení jater a využívá se toho prostředku výhradně u hus. Z těsta vyválí se pak šišky v síle malíku.

Je-li říjen teplý, kdy právě s výkrmem se počíná, zvyšuje se dále až dosáhne 72 kusů, kteréžto množství po tři neděle se krmí, pak zmírňuje se dávka na 54–48 šišek. U nás při zasazení cpeme 8–10 šišek na jedno krmení, až spotřebujeme 120–130 šišek pro husu a den. Ku konci výkrmu opět dávku zmírníme. Cpaní musí se dít pravidelně a sice v 6 hod. ráno, pak v 9 a 12 dopoledne, ve 3, 6 odpoledne a v 9, 12 večer; vždy však musí mít husa vytráveno.

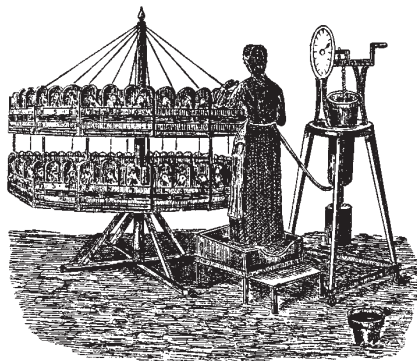
Ruční cpaní
děje se tím
způsobem, že drůbež
vezmeme opatrně
mezi obě kolena, krk
se natáhne, levou
rukou otevře se
zobák, pravou rukou
vpraví se krmivo do
něho, ukazováčkem
se dále po jícnu
posune a pak
palcem
a ukazováčkem ve
voleti urovná. Jakmile
se vole naplní, nechá
se zvíře napít a usadí
se do posady, kde
v klidu očekává příští
krmení. Při cpaní
nutno si počínati
opatrně, aby drůbež
nebyla pomačkána
nebo zadušena.

Ruční cpaní

děje se tím způsobem, že drůbež vezmeme opatrně mezi obě kolena, krk se natáhne, levou rukou otevře se zobák, pravou rukou vpraví se krmivo do něho, ukazováčkem se dále po jícnu posune a pak palcem a ukazováčkem ve voleti urovná. Jakmile se vole naplní, nechá se zvíře napít a usadí se do posady, kde v klidu očekává příští krmení. Při cpaní nutno si počínati opatrně, aby drůbež nebyla pomačkána nebo zadušena. Při neopatrném zacházení a špatně upravenými šiškami se i vole protrhne.

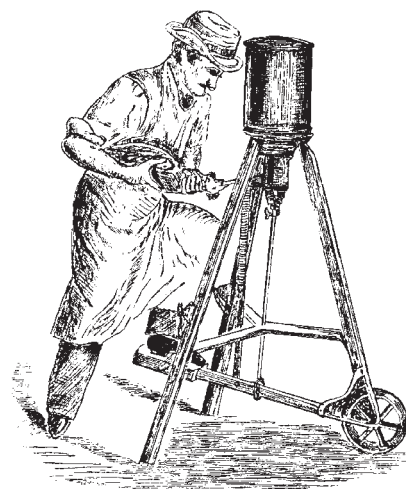
Cpaní gaweusou

Gaweusa francouzská (obr. 2) sestavena jest následovně: na dřevěném stojanu upevněna jest nádoba v podobě dutého válce do kterého se krmivo nalije. Píst upevněn jest na tyči, která otvorem ve dnu válce těsně, neprodyšně prochází a na dolejší konci opatřena jest závažím 45 – 50 kg těžkým, které právě nutný tlak vyvozuje; píst visí na řetízku, který jest připevněn a navinut na hřídeli. Hřídel opatřena jest na jedné straně klíčkou, kterou se vytáčí jakmile se má nádoba plniti, na druhé jest rúžička, která na ciferníku ukazuje množství spotřebovaného krmiva pro jedno zvíře. Hadice, kterou krmivo prochází, opatřena jest na konci zahnutou rourkou s pérovou uzávěrou. Ohnutý konec vpraví se do jícnu husy, otevře se pérová uzávěra, kontroluje na hodinách množství krmiva a jakmile dostatečná dávka vtlačena, ihned se uzavře. Krmení touto gaweusou jest velmi pohodlné, zvláště jsou-li krmelce ve způsobu kolotoče zřízeny.

Obr. 2

Gaweusa anglická (obr. 3); základní myšlenka tohoto strojeku jest vlastně tatáž, jen provedením se od předešlé liší. Z vyobrazení patrna jest poloha při krmení, pro zvíře nepříliš příznivá. Do nádoby na dřevěném podstavci upevněné zapadá píst upevněný na tyči a okem na dolejší svém konci obepíná šlapadlo, jímž se tlak pouhým šlápnutím provádí. Jakési zručnosti jest zajisté třeba při odměřování dávky, nejlépe ponechati vždy při strojeku osobu, jež nabyta této zručnosti v zacházení s gaweusou a druhou příkazati k obsluze, k přinášení drůbeže a odnášení nacpané.

Obr. 3

Zabíjení a příprava drůbeže na trh

Podmínkou dobrého zpeněžení hotového zboží jest jeho čistota a úprava, na kterou zvláště dbáti musíme. Co by nám bylo platno umíme-li vykrmovati nejlepší exempláry, nedovedeme-li dáti řádnou úpravou zevnější lákavý vzhled.

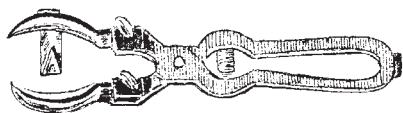
Drůbež nesmí nikdy býti zabíjena nažraná s plným voletem. Předně zbytečně plýtváme krmivem, pročež je nejlépe 12 – 24 hod před zabíjením necpeme.

Zabíjení samo děje se různým způsobem. Doporučuje se prováděti je pokud možno bez patrné rány zevnější, což zvláště v létě a při delších transportech jest velmi důležitým, aby mouchy do povstale otevřené rány vajíčka nenakladly.

I. Zabíjení zlomením vazů užívá se nejvíce v Itálii a v Anglii téměř výhradně. Ptáka, hřbetem nahoru obráceného, uchopíme levou rukou za stehna a pravou za hlavu. Vložíme palec pravé ruky mezi lebku a první krční obratel. Na to tělo zvířete prudce a silně natáhneme a v tomtéž okamžiku zvrátíme hlavu do zadu.

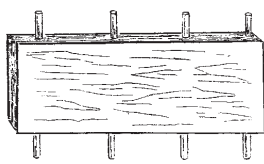
II. Druhý způsob jest řez mozkiem, který provádí se dlouhým, dobře nabroušeným nožem. Zobák se otevře, nůž vrazíme pod lebku do mozku a rozřízneme mozek drůbeže po celé délce. Způsobu toho užívá se nejvíce ve Francii. Někde se dříve drůbež omráčí, pak zobák vyšpejluje a potom teprve se řez provede.

III. Zabíjení nůžkami Bergmanovými (obr 4). Levou rukou otevřeme zobák drůbeže, pravou vpravíme skrytě nůžky do zobáku. Jakmile jsou ve správné pozici stačí stisknutí, čímž prořízne se mozek po celé délce a obě hlavní tepny. Tak jako u předešle popsaných způsobů položí se drůbež, aby vykrvácela. Způsob tento jest praktický a rána zůstane úplně skrytou. Účelné zařízení toto nemělo by nikde chyběti.

Uprava a balení drůbeže

Ve Francii, v La Flèche, užívá se k dressuře drůbeže zvláštního prkna, které jest 28–45 cm dlouhé, 12–20 cm široké, dle velikosti kusů. Oškubané drůbeži očistí se řádně běháky a zobák a položí se hřbetem vzhůru na prkno a silně rukou se tlačí, že kostra křupe a se od masa odděluje. Potom se drůbež silnějším papírem vypodloží, až leží v úplně vodorovné poloze, načež se pevně plátnem v mléce namočeným k prknu za kolíky přiváže (obr. 5).

Obr. 5

Balení drůbeže; i při poslední této práci nutno dbáti slušné úpravy. Každý kus zabalí se do bílého hedvábného papíru. Koš do kterého chceme drůbež ukládati vyložíme čistou slamou nebo dřevitou vlnou.

Připravil
Michal Šanda

Příště ctěnému čtenářstvu Dobré adresy přineseme Králíkářský katechismus. Populární poučení pro každého, kdož se chovem králíků zabývá neb zabýváti hodlá obsahující zevrubné pokyny ku chovu, a krmení králíků, zužitkování, barvení, vydělávání koží, jakož i četné předpisy kuchařské o přípravě králíků za pokrm. S mnoha vyobrazeními. 70 hal., váz. 1 K 10 hal.

II. Druhý způsob jest řez mozkiem, který provádí se dlouhým, dobře nabroušeným nožem. Zobák se otevře, nůž vrazíme pod lebku do mozku a rozřízneme mozek drůbeže po celé délce. Způsobu toho užívá se nejvíce ve Francii. Někde se dříve drůbež omráčí, pak zobák vyšpejluje a potom teprve se řez provede.

III. Zabíjení nůžkami Bergmanovými (obr 4). Levou rukou otevřeme zobák drůbeže, pravou vpravíme skrytě nůžky do zobáku. Jakmile jsou ve správné pozici stačí stisknutí, čímž prořízne se mozek po celé délce a obě hlavní tepny. Tak jako u předešle popsaných způsobů položí se drůbež, aby vykrvácela. Způsob tento jest praktický a rána zůstane úplně skrytou. Účelné zařízení toto nemělo by nikde chyběti.

Desetina ledovce (ta, která je vidět)

Kateřina Komorádová

Jen užívám

nevím jak se užívá
 bílý chladný sanitární
 – a tak jen v noci
 aby nikdo neviděl
 amorfní ženství
 balené do košil

nevím jak se užívá
 polykám po lžičkách
 abych se nepředávkovala

životem

proplouvám

Nehledám.
 Neptám se.
 Nevím.

Jen užívám.

/2006/

stopou tramvají

rozpitých světel trysk
 provázel na cestě zpátky
 fackoval do tváře
 netrpělivé
 silou dorůstajícího
 nic nedbal splývání
 obrazů s otiskem
 ve vyprázdněných hlavách

a není to vada tramvajových skel
 nad barrandovským údolím

jen večer se moc nepovedl –
 na vadný život
 reklamace neberou

/2007/

metaforou

obléknu si tě do slov
 do oblázků
 vyvrhnutých z útrob moře
 na pobřeží
 blýskáme se na časy
 hřeješ v dlaních
 a stáváš se pomníkem
 souslovím
 metaforou rozpraženou do prostoru
 se společným jmenovatelem

zakázaných plodů chutí

/2007/

Pátá ranní

Nakročený den
 se žaludeční kolikou
 pod oknem.

/2007/

Hodná holka

Hodná holka vždycky pomůže;
 ani drobný nechce zpátky.

Hodná holka by se rozdala
 v bonusech – smíchem, teplem,
 tělem.

Holka je buď hodná,
 nebo mrcha.

Tak se usměj a začni hrát.

A buď zas na mě hodná.

/2006/

tablety proti jízdě

životem
 ještě nepředepisují
 nesnáším dobře
 ticho nahuštěné do centimetrů
 čtverečních
 kůže
 zvečera tak cizí
 najednou
 naráz
 zimostráz
 srdce-třas
 ticho v nás
 porcované na plátky
 rozdávané na kila

nesnáším moc dobře

poloprázdných kaváren pach
 s předzahradkou a teplem uvnitř
 živočišným lidským
 hladovým a žíznivým
 svým bližním i vzdáleným
 věnovat kus sebe
 a neplýtvat
 šetřete vodou a lesy
 zbytky rodných polí

nesnáším moc dobře

výstupy do výšin
 sřetězených orgasmů
 nezbyvá než na kyslíkový dluh
 a pak volným pádem
 v čase nula
 prorůstá tělem dluh splynutí
 víc než jednou
 dvakrát už je moc
 málo

nesnáším moc dobře

/2007/

poustevní

kdo uvidí prázdnotu,
uvidí
smysl

denně
šklebí se na mě ze zrcadla

ale smysl rozhodně nedává

prázdnota
schovaná v prázdnu
nenabízí nic

jen to probuzení

/2006/

....

chlad dotírá
příběh
psaný přes kopírák
mraky se drbou o kandelábr
tma jim padá
z kapes

... jenom ji neztratit
z očí

/2006/

Míjení

míjíme se
v různých vrstvách atmosféry
jako oblak s oblakem
prokládaný rozevlátou oblohou

míjíme se
v různých vrstvách života
na kolejích
jen chybně přehozená výhybka

a to tak nějak stačí

/2007/

Na cestě

Řepka rozházená po poli,
a zástup havranů
klove do plátna nad hlavou.
Domky jako z papíru
komíhají? sem a tam,
jen dráty vrní vzrušením
stromům mezi prsty.

Cudnost sama.

Středa si teče kolem a nedbá
svahů oraných z kopce.

/2006/

bez návratky

přijď blíž
ať jsi kdekoli
vybledlý
bez rámečků
fangrlat
a zbytečných rituálů
nahý
bez přetvářek
prázdných slov
jen buď
se mnou
ve mně

živote

a co z toho
neslibuji nic
přišel čas skončit výjezdy
bez návratky

co z toho
jen rozředěný mozkomíšní hlen
v tepnách
místo tebe

živote

nezbývá než povolit
závity
přiškrcené k ránu
ve vychladlé posteli

a pak už jenom žít

/2007/

na konci

dne
večer přetátý v bok
krvácel mi do klína
ani nehlesnul
v obranném pásmu rodných mezí
držím stráž
vyplašená
šelestem na srdci
zmizela v přicházející tmě
zabarvená včerejškem

zajatkyně
nočních preludů

/2007/

Calella 2007

/spojeni/

Dávkuju si tě
po znacích
maximálně šedesáti třikrát denně
jako po lžičkách
sirup proti kašli

Samsára

Vracíš se ke mně po kružnici
pokaždé až k ránu;
snad abych měla k tobě blíž.
Po noci zruřovělé neonem
městských radovánek
na pobřeží
připomínáš alfu-omegu vykrojenou
kávovou lžičkou z nebe;
právě dodělává na břišní tyfus.

Asi bude pršet.

Kroužíme kolem sebe
v otevřených intervalech,
co odporují všem zákonům kombinatoriky,
a s troufalou nadějí
uplácíme čas
za nás
za oba,
za všechny tři zúčastněné.

/2007/

Toulavá

Ráno cáká nám do oken
poslední zbytky podzimu
a z fasád olizuje
zmrzlý stín noci.

Toulá se
jen tak.

/2006/

Přijď Království Tvé...

Petr Fiala

Přijď Království Tvé...

Petr Fiala

Přijď Království Tvé...

Petr Fiala

Přijď Království Tvé...

Petr Fiala

Číperá vítr se mu prohrábl ve vlasech. Natáhl do nosu vůni města. Byla jar-ní. Vítr se protáhl skrze štíty střech, rozehnal mraky na nebi a zamířil neznámo kam.

Šel zvolna ulicí, dívaje se na oblohu, která se zvolna čistila. Země se přiblížila Slunci. Den byl o něco delší.

*

Ta dívka byla moc hezká. Vlastně se na ní ani žádná chyba najít nedala. Asi že žádnou neměla. Prohlížel si ji od hlavy k patě, možná spíš od paty k hlavě. Měla velmi ženskou postavu, modré oči, byla blond, skoro jako anděl nebo Panenka Maria. Dívka, jako by si byla té podobnosti vědoma, klopila cudně oči. Dojímal ho to. Přitahovala ho. Vtělená naivita, říkal si při pohledu na ni.

Vídal ji v ulici. Chodila po druhém chodníku, který lemovaly výlohy obchodů, okna restaurací a zahrady domů. Na jeho straně byla jen betonová zeď. Překlady, z kterých byla zeď vystavěna, byly léty polámané, v průzorech bylo vidět neudržované, snad opuštěné staveníště. Mohla to ale také být opuštěná skládka.

Nedělalo mu žádné potíže přejít na druhou stranu. Kdyby se ho ale někdo zeptal, proč chodí po druhé straně ulice, těžko by dokázal odpovědět. Možná v tom byla nějaká tajemná energie.

V životě se protloukal všelijak — jako student, dělník i úředník. Uvykl nezvyklým prostředím i situacím. Nedělalo mu problémy navazovat vztahy s neznámými. Byl tak trochu dobrodruh.

Každou věc děláme jednou v životě poprvé. Jednou ji poprvé pozdravil. Sklopila oči. Když ji pozdravil příště, odpověděla a usmála se. Trochu ho ta smělost zaskočila.

Zdravili se tak nějaký čas den co den. Tušil, že se jí líbí, byl si tím jist. Ale stále váhal. Báł se, že by ji mohl zranit. Věděl o sobě (člověk toho o sobě má vědět co nejvíce), že je nestálý. A ona byla všechno jiné, jen ne do větru.

Potom ji oslovil: „Už jsem se těšil, až vás zase uvidím,“ řekl. Usmála se. A protože se usmála, zavolal na ni: „Počkejte, tak počkejte přece.“ A když se zastavila, pokračoval: „Víte, myslel jsem si... Co kdyby... Mohl bych na vás někde počkat, třeba dnes odpoledne, mohli bysme zajít na kafe, nebo...“ Nedokončil. Nejlepší konce jsou někdy nedokončené. „Já ale pracuji dlouho,“ řekla a sklopila oči. „To nevádí,“ řekl, „já mám čas.“ Byla to koneckonců pravda. „Tak dobře,“ řekla a usmála se.

Podíval se zpřímá do velikých modrých očí, ze kterých nedokázal nic vyčíst.

Dívka se usmívala a pila kávu. Něco povídal. Díval se na její stálý úsměv a bylo mu z toho všelijak. Takhle se jedná s bláznem, napadlo ho. V kavárně hrála hudba. Tiše, decentně, jako když šumí voda. Pozval dívku k tanci, ale ona odmítla. Prý netancuje. Ale ráda prý zpívá. Každý začátek je těžký. Byl si toho vědom. Jestli na té dívce bylo něco nápadného, byla to kromě krásy její zdrženlivost.

Byli tak spolu několik večerů. Dívka nikdy neřekla víc než pár slov. Nakonec jí navrhl, že by mohli jít k němu a ona jeho návrh kupodivu přijala.

Na domovních schodech potkali domovníkova syna, který, když je uviděl, začal zpívat. Písníčka končila slovy:

...a Vinnetou ve vaně,
tahá prsa Ribaně.

Chtěl uličníka ztrestat pohlavkem, ten však neotálel a včas zmizel v útrobách domu. Až na tento drobný incident šlo všechno nad očekávání hladce. Zatáhl závěsy a řekl, že přinese něco na pití. Přinesl červené víno. Dívka namočila rty, skoro ani neupila. „Napij se pořádně,“ vybídl ji. „Děkuji, nechci,“ odmítla. Bála se zeptat, jak se jí tu líbí. Bydlel v domě určeném k demolici. Dům měl být vlastně původně opraven. Jenomže oprava se odkládala tak dlouho, že už to nakonec nestálo zato. „Máš to tu pěkný,“ řekla, jako kdyby věděla, na co právě myslí.

Očekával její obranu. Tušil, že přijde, jen nevěděl kdy. Byl rozhodnut ji přesvědčit, že je v jejím zájmu, aby dělala, co on jí řekne. Doufal, že se mu podaří ji to naučit.

Pokusil se ji pohladit. Najednou ho odstrčila: „Měli bychom se modlit,“ řekla. Domníval se, že se přeslechl. „Co bychom se měli?“ zeptal se. „Modlit,“ řekla zase. Nemohl tomu uvěřit. „Modlit?“ „Modlit,“ přisvědčila. „Víš, to se mi na tobě nelíbí? Že se nemodlíš...“ „Já? A modlit se?“ Chvilí o tom přemýšlel. Nevěděl, co si má myslet. „Ty by ses chtěla modlit?“ zeptal se opatrně. „Hm,“ přisvědčila. „K Bohu?“ pořád nemohl uvěřit. „K Bohu,“ řekla. Poposedla k němu. „Ty by ses modlit nechtěl?“ zašeptala. „Nechtěl,“ řekl popravdě. „Jak můžeš žít bez Boha?“ zeptala se ho. „Můžu,“ řekl. „Docela klidně.“ Chvilí bylo ticho. „Jestli se nebudeme modlit, tak jdu domů,“ pravila

kategoricky. Uvědomil si, že to je první projev nevole, se kterým se u ní setkal. „Tak dobře, můžeme se modlit, ale já to neumím,“ přiznal.

„Jak neumíš?“ zeptala se nevěřící. Nevědela si představit, že by to někdo neuměl. „Neumím.“ „Když neumíš, tak se naučíš!“ řekla přísně. „Ve svém vlastním zájmu!“ Znělo to jako rozkaz. Otevřela kabelku a něco z ní vytáhla. Nadechl se: „Krucifix...“ „Ano, krucifix,“ přisvědčila. „Opakuj po mně: Otče náš...“ „Otče náš,“ opakoval nejistě. „Ne, tak ne, to musíš jinak, takhle: Otče náš...“ Zkusil to znovu: „Otče náš.“ „To není ono. Ty to děláš jenom tak, mechanicky. Musíš přitom vidět světlo. Vidíš světlo?“ Nevěděl, co má říct. V pokoji bylo přitímí. „Tak vidíš, nebo nevidíš?“ naléhala. „Vidím,“ řekl po chvíli raději. „A jaký je to světlo?“ naléhala dál. „Jaký, jaký...“ přemýšlel. Jaký asi může být? Co po něm ksakru vlastně chce? „Takový...“ „Žádný takový... Musí to být silný světlo. Teplý a silný světlo. Vidíš teplý a silný světlo?“ Mlčel. „Tak vidíš, nebo nevidíš?“ Zkusil se zamyslet. Žádný teplý a silný světlo sice neviděl, ale... Uvědomil si, že ona vstává. „Počkej, nechod nikam...“ „Pust.“ Láhev se převrhla. Bezmocně se díval, jak víno barví koberec. Na chodbě klaply dveře. Byl v bytě sám.

Chvilí ještě hleděl na to rudé moře kolem. Připadalo mu, že se proti němu všechno spiklo... Rozepnul si košili. Pomalu se svlékl. Rozestlal postel a lehl si do ní. Ruce sepal na prsou. Jazykem olízl suché rty. „Bože, Bože...“ zašeptal.

(1993)

**Přijď
Království
Tvé...**

Petr Fiala

**Přijď
Království
Tvé...**

Petr Fiala

**Přijď
Království
Tvé...**

Petr Fiala

**Přijď
Království
Tvé...**

Petr Fiala

Neznámé ulice

Ivo Fencel

1.

Vhrnul jsem se do rychlíku a byl rád za místo na kraji kupé. Proti mně – i vedle mne... seděly dva studentské páry, u okna pak naproti sobě ještě dva mladíci. Vlak se hnul a já si přepisoval z papírků do notýsku nějaké poznámky. Mezi psaním jsem i poprvé zvedl oči a dívku naproti ocenil jako hezkou. DOCELA hezkou. I její přítel byl sympatický.

Druhá dívka – po mé levici – byla taky takřikajíc sexy, ale působila hloupěji. Což nijak nebránilo tomu, aby jí přítel italského typu každou chvíli netiskl stehno v džínách, nebo aby ji nevzal okolo ramen a nepolíbil. Už po chvíli navíc odklopili víčko laptopu.

Oba milenci si pak současně nasadili černé brýle, asi jako v pověstném filmu Matrix, a zatímco rychlík letěl sluníčkem května, svorně začali sledovat anglicky mluvený film – s českými titulky paní Rejžkové.

Střídavě jsem četl Iana McEwana – a střídavě se díval s nimi. Ale nuda, zdálo se mi...

A přece – a navzdory zdánlivě řídkému ději – jsem ulpíval na obrazovce stále déle a déle a vcelku si byl jist, že mne ti dva zčásti nevnímají – a zčásti jim má spoluúčast naprosto nevadí. Ba možná naopak. A řekl jsem si tedy – já, filmomil – že aspoň rozluštím, O JAKÝ JDE SNÍMEK, tedy než se znovu ponořím do vynikajícího britského autora.

Jenže identifikovat nešlo mi tak snadno. Herci mi byli zcela neznámi. Až konečně se objevily nějaké finální titulky, končil však jen nějaký díl a začínal další a... LOST, četl jsem.

Aha, onen vychvalovaný televizní seriál. Ztraceni, hm. Tak to jsem tedy ušetřil čas, měl jsem pocit. Aspoň už vím, že se na to nechci dívat, až to uvede i nějaká naše televize. Zdálo se mi to totiž – takhle na dálku a ve vlaku – nějaké moc unylé a... Chm, a být ztracen na ostrově, vždyť... Vždyť sám jsem se už zase chtěl ztratit mezi písma knížky.

Ale náhle už to tak snadno nešlo - a připadal jsem si i docela jinak „lost“. A ne snad?

Proti mně dva mladí milenci, po mém boku dva mladí milenci - a uprostřed já, už o dost starší, aniž bych však kdy podobně něhyplné cestování zažil. Přesto jsem se znovu vcelku vyrovnaně a něhyplně pohroužil do geniálního Iana McEwana a vcelku vnímavě a svižně obracel stránky. Stejně vnímavě však jsem registroval i každé hnutí obou dvojic, ne, to nešlo nevidět... A co ještě? Uvědomil jsem si mezi nimi rozdíl.

Ten pár po mém boku byl vášnivější. „Ital“ ji opravdu každou chvíli ohmatával a občasné sledování obrazovky laptopu mne s nimi přitom zvláště spojovalo v trojici. Seděl jsem naprosto uvolněně v koutku vedle dívky (měla dlouhé a rozpuštěné vlasy) a občas se jí dokonce takřka dotýkal, přičemž jsem vcelku lhostejně sdílel směr jejich pohledů. Bylo to až jako by ti dva pouštěli film HLAVNĚ pro mne - a přece mne i trochu nudili.

Zato dvojice naproti.

Navzájem se skoro nedotýkala, o to víc však hovořili a velmi často k sobě otočili hlavy a hleděli si do očí a docela dlouze, i když já spíš vnímal, jak ONA jemu hledí. A to docela stačilo, protože jen v tom občasném vpití pohledu tkvělo i všechno, co zrovna nedělali, a tedy i jejich opravdové semknutí se a hlazení i vášeň, kterou tak polopaticky předváděl pár vedle mne, i milování a... Ale kdo ví, možná se teprve prozkoumávají. Bylo jim devatenáct? Dvacet?

Zvláštní byla jedna věc. Když odešla na záchod, on sám mi náhle přišel až skoro banální.

I já jsem možná zajímavější, napadlo mne, když jsem letmo pohlédl do jeho tváře. Je sice mladý, a to je výhra, ale jinak... Nicméně ona se zase vrátila a zase stvořili pár, s kterým byste se toužili znát. Anebo já, Lorenc, bych tedy toužil - a jak. Nekonečně. A co bych dal za to, kdybych vynalezl záminku, pod kterou bych je mohl oslovit,

a co bych dal za to, kdyby mne i oni dva a SAMI oslovili.

2.

Tu dívku naproti po chvíli očividně zaujalo, jak lhostejně, ale na druhé straně zase úplně bezostyšně sdílím s tím „konkurenčním“ párem dívání se na obrazovku, tedy cosi jí zcela utajeného, tj. film, jehož námět nemohli zamilovaní naproti uhádnout. A není to náhodou třeba nějaké porno? mohla si leda tak ledabyly pomyslet...

A teď šel zase na WC její přítel - a já toho využil a... Sice nenápadně, zato však daleko intenzivněji jsem si ji prohlédl, jenže... A to byla další záhada.

V tu ránu totiž proti mně seděl někdo jiný. Rysy jí ztuhly, už nebyla tak krásná, možná bych si jí na nádraží ani nevšiml. Četla časopis, dospělejší obdobu Brava. Nic víc.

Její partner se po chvíli vrátil a hle, všechno z nich sálalo jako dřív. Pustila snad i díky tomu onen magazín a snad si pádu opravdu nevšimla, nevím. Měl jsem snad tento její zaplňovač času sebrat? Byla to výzva k aktivitě?

Nějak jsem vycítil, že na to čeká, ale nechal jsem lesklé listy u jejích nohou, nohou v černých kalhotách. Nechal jsem je tak, jak dopadly, a ona až po chvíli předstírala, že si nehody všimla a komentovala to krátkou větou. A časopis tedy sama sebrala. Už předtím však se můj a její pohled několikrát jako náhodou střetly a dotkly a spojily - a to jsem byl moc rád. Ale jinak jsem její tělo očima neohmatával, naopak, vždyť já se párkrát krátce sice, ale zaujatě, byt i stále tak lhostejně, podíval na jejího přítele. A to až jaksi uznale.

Což jsem právě trochu sehrál pro ni. Nebylo to náročné, vždyť to byl příjemný chlapík, ale šlo stejně o hru - a chtěl jsem dívku naproti oním náznakem svého zájmu O NĚJ snad i trochu překvapit a vyvést z mí-

Nějak jsem vycítil, že na to čeká, ale nechal jsem lesklé listy u jejích nohou, nohou v černých kalhotách.

Nechal jsem je tak, jak dopadly, a ona až po chvíli předstírala, že si nehody všimla a komentovala to krátkou větou.

A časopis tedy sama sebrala. Už předtím však se můj a její pohled několikrát jako náhodou střetly a dotkly a spojily - a to jsem byl moc rád. Ale jinak jsem její tělo očima neohmatával, naopak, vždyť já se párkrát krátce sice, ale zaujatě, byt i stále tak lhostejně, podíval na jejího přítele.

Mohu ovšem
rozhovor začít
i normálně, uvědomil
jsem si. Je dost
námětů, tedy pokud
bych dostatečně
potlačil vzbouřené
emoce a zůstal
aspoň zčásti nad
věcí, a ti dva toho
přece jen tolik na
práci nemají, tak by
třeba, koneckonců,
oslovení i uvítali, co
vím? Místo
odvážných slov jsem
však už zase dělal,
jako by mne
fascinovala nudně
matná obrazovka
cizího laptopu – a to
už dívka naproti
snad i doopravdy
zažárlila.

ry a především ji konečně zaujmout sám sebou...

Nicméně, a to uznávám, nebylo ani nepřijemné si představovat, že on je opravdu můj přítel – a já díky tomu získávám i lepší přístup k ní. Ne lepší. Přístup jako takový.

Neboť neexistoval.

Neboť zatím to tak nebylo.

Neznali jsme se, vlak ujížděl z Prahy k jihu a konec náhodného setkání se blížil jako nůž a já nebyl schopen ani sebemenšího kontaktu s NIMI.

Ne... že by mě nenapadaly nějaké možnosti, ale jsem skopec, a ti uvažují příliš přemočáře, takže bývá pouze k jejich prospěchu, když se svých odvážných plánů už předem zaleknou. Příklad?

Mohl bych přece ze saka nad sebou vytáhnout nějakou modrou navštívenku, podat jim ji: „Víte, že jste mi sympatičtí?“ Ale ocenili by ve svém věku tento humor?

Trochu jsem o tom pochyboval.

Mohu ovšem rozhovor začít i normálně, uvědomil jsem si. Je dost námětů, tedy pokud bych dostatečně potlačil vzbouřené emoce a zůstal aspoň zčásti nad věcí, a ti dva toho přece jen tolik na práci nemají, tak by třeba, koneckonců, oslovení i uvítali, co vím? Místo odvážných slov jsem však už zase dělal, jako by mne fascinovala nudně matná obrazovka cizího laptopu – a to už dívka naproti snad i doopravdy zažárlila.

A vysnil jsem si, co si třeba říká: „Tak on tu má před sebou na talíři nejzamilovanější pár ve střední Evropě - a čumí radši na laptop. A navíc laptop náležející páru, který je proti nám s Markem opravdu ubohoučkým párkem, ne? Hej, ty čumile!“ A položila svému klukovi na chvíli hlavu na rameno.

Zase ji narovnála. A jak jsem si držel na klíně knížku a chvílemi i němý mobil, sjela mi občas očima po rukou a po prstech. Dávala se mi na ně, pak šla zase na umývárnu a já teď už vyloženě čekal, až se bude vracet a její „Marek“ si měl přesně podle mého plánu myslet, že sleduji krajinu přes chodbič-

ku vagónu, jenže jakmile se Ivana (pojmenoval jsem si jeho dívku tak) vynořila, naše oči se opět spojily.

Byl to jen zákmit, ale já to vím, že žena pozná, když se někomu líbí, a že mu to pozná právě na očích. A zase spolu seděli, ti dva, a zase skoro bez doteku, když tu ona vstala a otočka, sundala batoh, cosi hledala, přerovnávala uvnitř, kdo ví, zda ne i proto, abych se mohl podívat na její zadek.

Udělala to v odstupech ještě dvakrát, ale já byl mrtvý (a přece živý) a vlak stále jel a jel k cíli, kde všechno skončí, zatímco já se před Markem stále tvářil totálně lhostejně, ale já jsem stejně pokaždé nějak nepopsatelně dokázal naznačit: Ano, ano, viděl jsem, líbí se. Vcelku mistrovská hra.

A pak jsem se taky znovu podíval dolů a na své docela hezké ruce a McEwanovu knihu Dítě v pravý čas. Ti dva si ten titul už možná přečetli – na hřbetě, i když jsem ho dost zakrýval – a tu jsem si představil, že jsem i já ještě dítě.

Jejich. Pak právě bych totiž získal ONEN nárok na velký díl něhy, po které jsem takhle pouze marně prahl. Pak už bychom byli trojicí.

Dítě v pravý čas, ano.

A nedokázal jsem si naopak představit, že bych tu třeba proti nim seděl v roli nějaké jejich babičky, i když se mi vybavilo, jak třeba... už zesnulý Petr Lébl, známý to už rovněž zesnulé mé přítelkyně... kdysi u sebe doma obsluhoval jedny hosty, také jeden „svůj“ mladý pár, a říkal mu: „Budu na chvíli jako vaší babičkou, jo?“

Zajímavá představa. Ale neseděla mi. To už radši skutečně být tím chlapcem. Jenže po chvíli mne i taková vize jaksi omrzela, vždyť neobsahovala ani náznak erotička. A ti dva se mi přece tolik líbili - a nejen jako rodiče.

3.

Oni oba? Anebo jen ona?

A zase jsem si vybavil, jak bez něj povadla. A pak jsem to konečně pochopil. Já přece nemiluji je dva, ne. Já zbožňuju tu jejich lásku.

Tu neviditelnou. Tu, kterou vytvářeli, tu, která byla i nekonečnou energií, silou a mocí pohánějící tisíc rychlíků a vytvářející i pukliny v základech. Starých domů v neznámých ulicích...

Energií, která mne mohla rázem vzpatmatovat a postavit na nohy a obrodit... Tedy kdyby na ni došlo. A ona kdyby se mne dotkla a nabila mne jako vymlácený monočlánek. Ta síla mě možná může udělat novým člověkem, namlouval jsem si s nábožnou vírou toho na kříži.

Proč o tom však přemýšlet? Energie jejich lásky mi nenáležela, i když se mne díky mému zraku tolik, ach tolik dotýkala. Proč snít? Vždyť stejně už za chvíli vystoupím do náhle úplně cizích ulic. A nejhorší na tom bylo, že jsem zmíněnou energii za celý dosavadní život ani pořádně nepoznal. Tedy až na pár výjimečných okamžiků.

A nejvíc skličujícím se mi přitom zdálo, že mé milování kohokoli zatím skoro pokaždé zůstalo neopětováno... a že nikdy a nikde žádná žena neuložila ve vlaku hlavu na mé rameno... a že nikdy se nijaká nepodívala do mých očí tak všeřikajícím způsobem, tedy takovým, jako jsem to spatřil před chvílí tady.

Nicméně máte-li rádi lásku planoucí v prostoru, v tom nejužším a mezi nějakými dvěma lidmi, tak milujete i ty dva, ne?

Přece jen. Aspoň jako své přátele. A tak jsem chtěl Marka a Ivanu konečně oslovit, jenže mi vadil ten druhý, vášnivější pár, a pak ti dva kluci u okna. Inu, byl jsem nadále hloupý bojásek, a ne snad? Ti čtyři navíc si nás přece skoro nevšimli a mohl tu s námi v „kupíčku“ naopak už od začátku přece sedět někdo horší, ne?

Sedět dábel. Nebo jednoduše někdo nebezpečný a úzkoprsejší anebo totálně nepřejícný, anebo také muž mi opravdu konkurující. V lovu, jakémsi. Ale nikdo takový

tady nejel, protože někdo tam nahoře mne má rád.

A jen se pokaždé znovu diví a naštve, že mu ve chvílích, kdy něco přistrčí, nikdy dost nepomáhám.

Osud všechno sám neudělá. A laťka se pouze nastaví, což se po miliónté na světě už stalo – i na trase Praha–České Budějovice, kde jsem byl zticha a kde pouze občasné pohlazení očima vyšlo z mé pitomé hlavy. Jenže i to pohlazení plné ostychu a vzápětí už kryté novou lhostejností na mé tváři a otráveným pootočením keby k laptopu, asi jako bych říkal: „TO TIHLE DVA ŽIVELNÍ VEDLE MNE, ti jsou zábavnější než vy... A aspoň mi předeštěli divadlo. Kino. Film.“

Ale nebyla to pravda.

Mým pravým divadlem se stal ve skutečnosti pár naproti – a možná že opravdu nejkrásnější a nejdokonalejší pár celého mého života. Až na ten malý detail, že jsme se naprosto neznali a pár decimetrů mohlo klidně představovat i propast celého mého nenaplněného života, zatímco tento vzrušující rychlík dál narážel a svištěl a jeden ten kluk pootevřel okno – až mi rozčeřil vlasy. A zase se na mne tak podívala, ale opět i na Marka. Ne, nedokázal jsem je oslovit a dokonce ani jeho ne, natož pak ji. Za žádnou cenu jsem to nedokázal.

A pak...

4.

Ale miluji přece jinou ženu, uvědomil jsem si jako v mlhách najednou. A hezkou, i když vdanou. Juditu. A je mi věkově blíž... než tahle. A že není sama? To mne občas bolelo, jenže teď právě už ne – a při pohledu na ten pár jsem si vzpomněl, že byl Juditin manžel přece zrovna dnes také v Praze, a to aby tam zařídil nějakou důležitou výstavu, která mu měla přinést asi i jistý značný zisk... A zase jsem vnímal Juditou mi sdělené obavy, zda ministerstvo vůbec umožní ten projekt

Osud všechno sám
neudělá. A laťka se
pouze nastaví, což se
po miliónté na světě
už stalo – i na trase
Praha–České
Budějovice, kde jsem
byl zticha a kde pouze
občasné pohlazení
očima vyšlo z mé
pitomé hlavy. Jenže
i to pohlazení plné
ostychu a vzápětí už
kryté novou
lhostejností na mé
tváři a otráveným
pootočením keby
k laptopu, asi jako
bych říkal: „TO TIHLE
DVA ŽIVELNÍ VEDLE
MNE, ti jsou
zábavnější než vy...
A aspoň mi předeštěli
divadlo. Kino. Film.“

Ale zase jsem na ni
zapomněl a totálně se
vrátil až sem, až do
světa dvojice naproti...
a intenzivně si
představoval, že jsme
třeba opravdu
přátelé... A povídáme
si a ti ostatní zde
nesedí, takže Marek
a Ivana mi teď řeknou
všechno o sobě – a já
zase všechno o sobě
budu povídat jim.

Jo, to jsem si přál.
A Markovi upadla
plastová láhev a já pro
ni reflexivně hmátl, ale
byl rychlejší. A za
chvíli vystoupíme
z vlaku, proč tedy
neudělám ani
sebemenší krok?

uskutečnit. „Ne, není to stále jisté,“ psala mi mailem. „Je to... Je to spíš jako na houpačce.“

Vyklepal jsem tedy teď do tlačítek mobilu: „Udělají mu tu výstavu?“

Po chvíli odpověděla: „Už jsem myslela, že se mnou nemluvíte. Ano, výstava bude.“ „To je fajn.“

Ale zase jsem na ni zapomněl a totálně se vrátil až sem, až do světa dvojice naproti... a intenzivně si představoval, že jsme třeba opravdu přátelé... A povídáme si a ti ostatní zde nesedí, takže Marek a Ivana mi teď řeknou všechno o sobě – a já zase všechno o sobě budu povídat jim.

Jo, to jsem si přál. A Markovi upadla plastová láhev a já pro ni reflexivně hmátl, ale byl rychlejší. A za chvíli vystoupíme z vlaku, proč tedy neudělám ani sebemenší krok?

To snad ještě stále čekám, že ho provedou oni? Pravda byla, že už to tak několi-krát vypadalo. Že provedou... A nakláněli se najednou kupředu – a nejen když expres zpomaloval – a teď už mě chvílemi vyložené pozorovali a... A zdálo se mi dokonce, že je zajímám.

Anebo spíš jen jako záhada.

Ale nic neřekli a já taky ne a seděli jsme tam spolu jako sami, a přece mezi námi zůstalo ticho, a tak jsem si začal namlouvat, že i jen jediné slovo by tuhle naši dokonalou situaci pokazilo a sňalo od někoho nahoře až na špinavou podlahu kupé.

Anebo by snad okamžitě nenastalo od-
tékání mých romantických iluzí? A co by zbylo po nahém odhalení pseudotajů našich obyčejných životů? Dost?

Ale později, když už jsem nebyl ve vlaku, jsem si podle představil i jakýsi pokus o společné milování... Jenže vedle jejich dokonalého vztahu... mne ta vize spíš pálila, až jako neúnosně hrubá. A mnohý člověk už je takový, že si – teoreticky – i vysní... třeba „nějaké polohy“... Ale ani to mi nešlo. I když jsem se nakonec dobral asi ke dvěma variantám, které bych snad ještě akceptoval

a kdy bych kupodivu byl i dost dominantní, a tedy... Ne, kdy bych rozhodně nebyl žádné dítě u rodičů...

Ale kdy a jak by vlastně k něčemu takovému mělo dojít? Radši nikdy, věděl jsem. Anebo...

Anebo až PO našich – jen zdánlivě nekonečných – životech. To jsem si myslel a šlo snad jen běžný omyl ubožáka?

Vím, že ano, vždyť na sexu není nic prosto nic špatného – a bývá víc věcí dohody a porozumění a... Takže jsem jen starosvětský zbabělec?

Možná. Ale vy byste snad i jediným slovem, i jediným činem poničili takovou krásu – a dali přednost jakémusi barbarství?

Když se na květy jenom díváte, tak zato nepokazíte nic. A věděl jsem, že bych se na ně dva tam v tom vlaku díval celý život, a představuji si dokonce, že by se mi zrovna tak rádi i ukazovali. Se vším. Se vším sebraným ze svých světů, se vším, co kdy dělali a chtěli a dělají a dělat budou. Protože není dvou bez tří.

5.

Ale najednou se zvedli, pomohl jí sundat batoh, vlak zastavoval a odešli rychle, ne jako v povídkách anebo filmech. Zůstal jsem s laptopovým párem. „Ale kde vůbec jsme?“

„V Táboře,“ řekli. A zase jsme se hnuli, ale ve Veselí nad Lužnicí lokomotiva zkolabovala, protože můj stesk nad ztrátou další příležitosti možná už zaplavil celý kraj. V Táboře se navíc ten den zřítíl dům – a všichni se hrozitánsky divili. Ale to i paní průvodčí, proč nejedeme, ale pak jenom pokrčili rameny a náhradní lokomotiva nás odtáhla zpátky do Veselí a tam jsme na pokyn z nádražního rozhlasu přestoupili do následujícího rychlíku, čímž jsem přišel i o ten italský laptopový pár. A dobře mi tak!

Ale než umřu, tak si do Tábora zajedu a budu se chvíli procházet těmi úplně neznámými ulicemi.

A taky mě napadá, jak
to bylo s ochranou
osobnosti tehdy
v Jindřichově Hradci,
kde městští strážníci
pomocí kamer
načapali náruživou
dvojici souložící
v telefonní budce.

Mediální (po)věstník

Dostatečným

poučením pro příště
jim snad bylo nucené
přerušení milostného
aktu (předpokládám,
že v nejlepším, jak už
to tak bývá) a publicita
následujícího dne
v místním vltava-labe-
pressáckém plátku.
Naštěstí bez fotek
a jmen.

Štíhlá blondýnka vs. skotský programátor aneb Média na genderovém scestí

Jak se stále častěji ve svém okolí přesvědčuji, dnes aby se jeden bál slovo gender pomalu i vyslovit; tím hůř, pokud to myslí vážně. Diskusí na tohle téměř bezedné téma je dost, to zase jo – díky bohu. Možná ale právě to je důvodem jakési společenské otupělosti. To je jako se všim: Čeho je moc, toho je příliš. A čeho je příliš, to pomalu kolébá a kolébá, až ukolébá. A pak nezbyvá než z této ospalosti probudit nějakým „šokem“, který by otupělou pozornost zase probral k životu, aspoň na chvíli.

Že by tímto šokem byl právě tento příspěvek, vůbec nepředpokládám. Nicméně kdo při čtení vnímá i trochu víc než pouhý obsah, tomu nemohl v Respektu (10.-16.9., roč. XVIII.) ujít jistý novinářský nešvar, který se ovšem – řečeno na obranu tohoto „Zpravodajského časopisu roku 2006“, který (konečně?) vypadá jako časopis – rozšířil i v jiných médiích. Pro tuto chvíli však budiž ukázkovým příkladem a pokusným králíkem v jednom právě Respekt.

Během pročítání si nejde nevšimnout rozdílů, s jakými se v článkách k určitému tématu mluví o ženách a mužích, resp. ve způsobu, jak se obě pohlaví přibližují čtenáři. Žena se zcela jednoznačně vizualizuje popisnou charakteristikou „štíhlé blondýny“ (str. 7, čl. Petice za možnost přejít) či „třiatřicetileté oslnivé blondýny“ (str. 31, čl. Za všechno může etanol) - snad aby se náš mozek nemusel příliš namáhat a dostal její podobu už předžvýkanou. Muž je potom čistě „manželem“ (str. 7, čl. Petice za možnost přejít) nebo „manažerem IT firem“, který „žil v Honkongu, na Středním východě, v Londýně, San Francisku“ a „šéfuje několika tisícům počítačových expertů“ (str. 16, čl. Globalizace miluje Prahu). O velikosti jeho obleku, barvě očí či sexappealu ani slovo. Proč taky? K veřejné prezentaci přece „slouží“ žena, muž je tu od toho, aby vydělával těžké prachy, ne? Alespoň tak se nám to společnost pořád snaží vsugerovat.

Pod čarou: Zajímavé je, že vizualizace žen se v „inkriminovaném“ Respektu týkala pouze blondýnek; o brunetě ani čárka. Že by podprahová snaha vymýtit stereotyp blbě blondýny? Nebo prostě blbá náhoda? A ještě něco k tomu mužskému popisu: Zajímalo by mě,

Tzv. „marketaři“
(pěšáci na bitevním
poli marketingu) mají
v tomto virtuálně-
personalizovaném
blázinci celkem jasno:
Hlavní je co nejvíc a co
nejlíp prodat;
a cestičky k cílovému
zákazníkovi (kterým
jsme i my sami)
mnohdy klikaté jsou.
Třeba takový product
placement; tedy
„záměrné a placené
umístění značkového
výrobku do
audiovizuálního díla za
účelem jeho
propagace“ (Marketing
Magazine, září 2007,
str. 14, čl. Některé
marketingové trendy
pod drobnohledem).

jak by článek vypadal, kdyby jej psala redaktorKA, nikoli redaktor. Měřila by oběma pohlavím stejným metrem? Přiblížila by čtenářům vizuální podobu jak ženy, tak muže? Nebo by se na nějakou vizualizaci „vykašlala“ úplně? Všechno jsou ale jenom ona kdyby; takhle má aspoň naše fantazie zcela volné pole působnosti, takže je jenom na nás (čtenářích/čtenářkách), jak si takového „manžela“ či „manažera ajťáků“ představíme.

Product placement jenom ve filmech?

(R)Evoluce v komunikaci si žádá (r)evoluční komunikační nástroje. Hezky česky jde o to, jak se v dnešním roztržitém světě médií a komunikace co nejlépe přizpůsobit novým podmínkám. Tzv. „marketaři“ (pěšáci na bitevním poli marketingu) mají v tomto virtuálně-personalizovaném blázinci celkem jasno: Hlavní je co nejvíc a co nejvíc prodat; a cestičky k cílovému zákazníkovi (kterým jsme i my sami) mnohdy klikaté jsou. Třeba takový product placement; tedy „záměrné a placené umístění značkového výrobku do audiovizuálního díla za účelem jeho propagace“ (Marketing Magazine, září 2007, str. 14, čl. Některé marketingové trendy pod drobnohledem). I když může být tato definice zdrojem častých polemik (ostatně jako téměř každá definice čehokoliv), zatím platí jako jediný metr na to, co je a co není product placement, tedy za co musí zadavatel zaplatit a za co ne.

Jedním z nejcitovanějších příkladů tohoto druhu komunikace značky byl v počátečních diskusích rozvířených kolem product placementu nesmrtelný James Bond a jeho věrní společníci (hodinky Rolex a Omega, mobilní telefon Sony Ericsson či

pověstné „Protřepat – nemíchat“ Martini). Největší ovace ale asi sklídila jeho kráska, tentokrát nikoli dvounohá, ale ta čtyřkolá. To byl tenkrát od audiny hodně dobrý tah! Za umístění takového výrobku do audiovizuálního díla (nejčastěji filmu) tedy musí zadavatel vysázet na dřevo nějaký ten peníz; a ne zrovna malý. Potud je všechno košer – jde přece o product placement. A co takové fotografie v zájmových časopisech, např. turistických? Kolikrát se stalo, že se do záběru okouzující krajiny a horských panoramat zrovna jako na potvoru dostal i člen výpravy – aby tedy jako bylo vidět, že tam autor fakt byl. A co čert nechtěl, v záběru se objevil nejenom človíček jako takový, ale i jeho parádní batoh Ferrino, supručupr flíska Tilak, botky-dorobotky Asolo nebo mnohaúčelový šátek (nejenom na hlavu) Infit.

Pod čarou: V tomto případě se zdá být všechno v naprostém pořádku; fotografie přece není dílo audiovizuální. Takže jde „jenom“ o všední praxi ze světa médií, která snad už nikoho ani nepřekvapí. Ale měla by – to když si uvědomíme, že jsme přímým svědkem budování reality způsobem jakéhosi win-win-dealu. Světem vnímaným čtenáři se tak pomalu, ale jistě stávají redakční články, osou, kolem kterého se tento svět svým způsobem otáčí, pak partneři (rozuměj zadavatelé reklamy či inzerce), kteří se na aktuálním čísle časopisu do jisté míry podílejí.

Podrobnější prolistování totiž odhalí skryté nitky, které se velmi opatrně, přesto viditelně táhnou nejnovějším číslem např. onoho turistického časopisu. Jedna taková nitka se tak pne např. mezi batohem Ferrino na fotografii z cest a slevovou poukázkou v zadní části časopisu – kýho výra zrovna na výrobky značky Ferrino. Další nitku – spíš by se hodilo ji nazvat lodním lanem – pak odhalíme např. mezi inzerátem na nadkotníčkové botky Asolo a mezi vybraným botkami jiného typu stejného výrobce, kte-

ré redakce podrobila svému minitestu. Věřme, že objektivnímu. Asi jo – určité partie bot si totiž z testu odnesly také velké černé mínus. Ale jinak nic proti perfektnímu vybavení na cesty nebo do hor; třeba takový Tilak skutečně patří mezi špičky ve svém oboru. Zcela objektivně řečeno (a odhlédnuto od toho, že mi jedna taková flíška visí ve skříní).

Podzimní face-lifting v éteru

O první příčku v poslechovosti rádií se spolu pravidelně přetahují rádio Impuls a Frekvence 1, byly doby, kdy se mezi ně vecpal i Radiožurnál. „Už se perou? Už se perou?“ Člověk nemusí být ani mediální odborník, aby neviděl, co se v éteru děje a jak tyhle tři hvězdy reagují na situaci, která v současné době panuje v rozhlasové galaxii. Impuls si drží svou tvář a zdá se, že mu to u posluchačů prochází. Veřejnoprávní Český rozhlas 1 - Radiožurnál mírně bulvarizuje, ale spoň co se hudební produkce týče. Jeho koncept „O víkendu hrajeme to, co si posluchači vyberou“ nahání husí kůži. Ze skladby posluchačské základny tohoto rádia je totiž víc než jasné, co to bude. Že ale Pavla Bobka, Haničku Zagorovou či jiné „vypalovačky“ ze zlatých osmdesátých uslyším hned dva dny po sobě a to v rozmezí pouze několika hodin (!), mě nenapadlo ani v tom nejhorším snu. Člověk aby se pak bál po oba víkendové dny vůbec pustit rádio.

Zatímco Radiožurnál se snaží dostat blíž k lidem tím, že jim nabídne aktivně se podílet na hudební produkci, byť jenom o víkendu (což bohatě stačí), Frekvence 1 na to šla od lesa. Jak připomíná Juraj Gerbery ve svém příspěvku Frekvence 1 přiblížila program Impulsu (Marketing & Media,

38/2007, str. 27), „její kroky tak trochu připomínají protiprogramovací taktiku televizních stanic nastartovanou před dvěma lety: Udělejme to jako konkurence a dočkáme se úspěchu.“ Po vzoru Impulsu tak Frekvence 1 přesunula svoje těžiště směrem k informacím a informačnímu servisu, zařadila do svého programu dopravní zpravodajství, které bylo dosud výsadou ČRo 1 - Radiožurnálu a Impulsu, křídýlka naopak přistříhla zábavním formátům (zrušila dokonce programové prvky ranního vysílání založené na zábavě) a celkově posílila podíl české hudby. Uvidíme, jak tyhle podzimní face-lifty obou stanic zamávají s pořadím na žebříčku poslechovosti.

Pod čarou: Když mi profesor rozhlasové specializace na univerzitě v německé Mohuči a dlouholetý spolupracovník wiesbadenského veřejnoprávního rozhlasu Bernd-Peter Arnold před třemi lety říkal, že budoucnost rádia bude „servis“, říkala jsem si: Proboha, kdo by takový rozhlasový formát poslouchal? Vida, i tací se najdou – a je jich evidentně dost. Stoprocentní pozornost posluchačů si rozhlas v – tehdy ještě – československých lesích, luzích, hájích a a pohorích „usurpoval“ snad jen ve svých začátcích. To když suploval roli vzdělávací instituce a celá rodina se v podvečerních hodinách pravidelně scházela u rozhlasového přijímače, aby si jako takový večerníček vyslechla Dvořákovu Sonatu.

To bylo dávno; dneska je rozhlas klasičtým médiem kulisového poslechu – skvěle se při tom žehlí, uklízí, myjí okna nebo řídí auto. S tím se dá báječně pracovat; když se ovšem ví, jak na to. Každé médium je oproti ostatním něčím specifické, a aby v současné džungli přežilo, je potřeba, aby svá specifika dál rozvíjelo. Zdá se, že důraz na informační servis v případě Frekvence 1 je krokem správným směrem. Což se o hudební produkci víkendové ČRo 1 - Radiožurnálu říct nedá. Komu halt není shůry dáno...

Poetické okénko ...

...otvírám opatrně – po tom létě jsme přece jenom všichni ještě takoví rozhicovaní, tak ať se stihneme otužit a připravit se na chladná rána a večery. Ono promrznout na zastávce MHD není žádný med; ten je pak lepší spíš v čaji. A taky pozor na podzimní deprese. Dny se zkracují, stejně jako okamžiky mezilidské komunikace. Mezilidské píšu – nikoli meziemailové či meziešemeskové. Tak spolu mluvmě. A nechodme po cestách sami.

Podzim duše

Barevné a lehké
opadávají moje verše
jako listí
k vašim nohám.

Padají k zemi tiše.
Zlaté i krvavé.

A já lituji,
že po cestách chodíte sama.

HULE, Miroslav. Namlouvání.

Třeboň: Carpio, 1999

Kateřina Komorádová

Už to není, co bývalo

Pamatuji se přesně, jak jsem před lety nastoupil do svého prvního zaměstnání. Nedlouho poté, co jsem přišel, z oddělení řada kolegů odešla. (Mezi oběma jevy údajně neexistovala žádná příčinná souvislost, čemuž věřím ochotně a rád.) Od těch pozůstalých jsem pak velmi často slýchal, jaké to dřív bývalo super, jací skvělí lidé tam pracovali a jak jde teď všechno od desíti k pěti, často i níž. Zkrátka jak už to není, co bývalo.

Jelikož bédování spolupracovníků neustávalo, dokonce se ještě stupňovalo, začal jsem časem sám věřit tomu, že se mé pracoviště nachází v pokročilém stádiu rozkladu, a nemám-li se rozložit s ním, musím utéct jinam. Útěk byl úspěšný, nechtyli mě a já nastoupil do nového zaměstnání. Bohužel krátce poté, co se v onom podniku změnilo vedení. A tak jsem tam, vystresován přísnou evidencí příchodů, odchodů, přechodů, telefonátů, pracovních výsledků i pořádku na stole, poslouchal vzpomínky na staré zlaté časy, kdy se ve firmě více pracovalo a méně evidovalo, kdy tam vedle managementu vládl také klid a pohoda a kdy byl výraz „člověkohodina“ úsměvným irelevantním nesmyslem. (Nesmyslem to slovo zůstalo dál, bohužel už ne irelevantním. Rovněž úsměv při jeho vyslovení, zejména v souvislosti s člověkohodinami, které je třeba vynaložit, člověku hodinu tuhnul na rtech.)

Abych to zkrátil: podobně to šlo i dál. Buď někdo úžasný přede mnou odešel, ne-

bo někdo neúžasný přede mnou přišel, nebo bylo všechno jinak, případně bylo všechno stejně, ale hůř.

Lepších dřívějších časů jsem se nedočkal ani v soukromém životě. Byt jsem si pořídil v domě, který už měl podle starousedlíků nejlepší léta dávno za sebou. Všichni, kdo tam za něco stáli, se už odstěhovali, buď na věčnost, nebo na výminek – naposledy soused, který měl zlaté ruce, a jeho manželka, dobrá duše celého domu. Noví nájemníci jsou prý vesměs uzavření a nekomunikativní budižkničemuové, s výjimkou mě samozřejmě. Také celá čtvrť má údajně kvůli dopravnímu přetížení úplně jinou atmosféru než v minulosti. Asi víc oxidouhličitou.

A propos auto. Chtěl jsem se s novým čtyřválcovým členem rodiny pochlubit známému. Ten mě ovšem přimrazil tvrzením, že od doby, co jej převzal Ford, už Opelu chybí jeho pověstná německá důkladnost. Když jsem se chtěl ze žalu opít tradičně spolehlivým červeným bordeaux, upozornil mě, že se víno z téhle oblasti v posledních letech zhoršilo natolik, až dokonce přišlo o známku kvality.

Přiznávám se, že mi to přijde líto, dorazit vždycky s křížkem po pohřbu, abych byl spisovný. Proč musím pořád poslouchat ódy na krásný loňský sníh a přitom s chatrným dřevěným hrablem čelit letošní kalamitě? Často si říkám, že jsem z toho všeho pěkně v loji. Jenže při mém štěstí už to určitě ani v tom loji není, co bývalo.

Honzy Hanzla

Sex!

Vraždy!

Plyšáci!

Podobrazník...

Daniel Hradecký

Přibližování dřeva / Písečné dny

(pokračování)

V letošním šestém čísle jsme otiskli sbírku Daniela Hradeckého *Přibližování dřeva / Písečné dny*. Od léta autor text doplnil o další polovinu, kterou přetiskujeme teď. S dříve otištěným textem jde o jedinou knihu, zahájenou Programem a ukončenou Epigramem.

*...ačkoliv je asi sporné, může-li člověk
opravdu projevit odvahu ve snu.*

(Graham Greene)

8.

8.1.

Petře Kurko, zdá se mně to nebo ne,
 že právě tys ten penzionovaný král,
 vlastně spíš nepřiznaný otec
 současného krále, krále morových Théb,
 otec zavražděný ještě před začátkem děje,
 takže žiješ jen v narážkách herců?
 Dovídám se, že Smrt nastala okamžitě,
 což mi k Ní nějak nesedí, ale budiž,
 a to v noci na veřejném místě,
 což je zato příznačné a zachraňuje situaci.
 Píšu ti ostatně jen proto,
 abys mi to řekl.
 Oni mi totiž odmítají prozradit,
 je nebo není-li tvé srdce
 zakopáno na bezpečném místě.

8.2.

Andreo, Ondřejko, pro lásku Boží,
 co jiného je každý blázinec
 než sirotčinec Saturnových dětí?
 Tobě je sedmnáct a ty prášky
 jsi spolykala ne ze msty, ale z nudy.
 Návštěvní hodiny i dnes přivalí kámen
 tvé matky, nebude tě hubovat,
 vyfouknutá kraslice.
 Tvá bolest oznamuje začátek hojení
 a lékař ti zapověděl otázku, zda
 jsou hojení, která zůstanou u bolesti.

8.3.

Markéto Komloová, zaledovaná do legendy,
 co takhle pořád děláš?
 I v případě, žes už skončila,
 nepřestávej, vždyť kdo tě nahradí
 v tvém umění oddělovat zrno od
 hroznů? Ustaneš-li, nahradí tě
 nikdo, a z nikoho jde strach.
 A tak si povolují říct jen tolik,
 kolik je možností užití byliny
Equisetum arvense, když se v pět hodin
 dalšího dne odebírá na lože,
 respektive, jak se přiléhavěji
 našemu stavu a majetku říká zde
 v Psovsku: padám na hadr.
 Píšu ti ostatně jen proto,
 že mám slabost pro tvé mlčení,
 tvé světy pod zahradou, mlčení
 na plný outěžek a bez slehnutí: Mlčba,
 to je ten kýžený text, těhotný
 informací, komprimát a destilát,
 pokrm bez vlákniny nedorozumění,
 bez balastních látek sta možných výkladů,
 dehydrovaná orbitální strava,
 nepodléhající zkáze.

8.4.

Ivane Pospíšile, fakt, že tě dosud vídávají
živého je pro mě dokladem, že není
nemožné žít a stát přitom mimo fyzikální
zákon, na rozličných, ale stále
stejných místech, kde se užívá
nezměrných výsad hanby.

Ale přijde den, kdy ti řeknou,
že tě milují, a na důkaz svého tvrzení

odstraní z tvého dosahu

tvé milované chmelné konzervanty a ty
půjdeš z kopce, přijdeš rovnou
pod nůž, operace se nad pomyslení
vydaří, pod srdcem ti ale zůstane
z roztržitosti zašité nůžky.

8.5.

Jakube Kujane, můj bratře, mladší,
lepší a nepokrevný,
než budeš pokračovat ve svém
začínání, měl bys uvážit, že
v slzách skutečné bolesti
byl Sókratés spatřen jen jedinkrát
a to v tom dni své radosti, mladosti
a bohémy, kdy mu kapoun vší sofie
Anaxagoras prozradil, že slunce,
k jehož oslavě eféb právě pje
své ranní díkůvzdání,
to velké světlo že není bůh, jak věříme,
ale prázdný rozžhavený kámen, jak víme.

8.6.

Nino Kunešova, přes svůj sklon
k noci věřím, že nezapomenu
na ten tucet dní tvé moci a slávy,
kdy ses prodírala formacemi tanečníků
a koho jsi obetkla objetím, ten
v mrákotách padl k nohám svých druhů.
Pak to přišlo: těsně předtím, než
jsi se probíla až k mému palpostu,
kdosi mi ze zrcadla podstrčil láhev
trosečníků, jež měla by obsahovat
list s několika slovy o záchranu
a naději, však tahle byla plná
špatné zprávy rumu, tudíž věc se zmátla,
flaška dál zdobí nouzový vor světa,
zatímco já se zazátkovaným hrdlem
poručen jsem všemu moři.

8.7.

Rudolfe Feigle, vím, že lásku bez určité podoby
 ceníš vysoko, a ona stojí vysoko, jen ona
 vykoná návštěvu v každém vězení, jen ona
 zanechá gestikulace marného činu
 a přejde od něj ke slovu, řka:
 Je vrchovatě, abys přestal už
 foukat do houslí, z toho žádná muzika
 nekouká a ďábel není žádné alibi,
 až tě skřípnou a sto krát stokrát
 budou se doptávat, cos dělal
 v noci z neděle na neděli
 posledních řekněme třicet let!
 Proč nevěříš ve vítězství svých barev?
 Pracuj, navzdory vědomí, že Kat
 (který se záhy postará, aby se už na tebe
 nevztahovala daň z hlavy),
 nepřítel lidí číslo jedna drží tuto řeč:
 Ne, nejste svobodni, ježto jednu
 hlavní věc nevolíte si svobodně –
 svou svobodu.

8.8.

Kýrie sudí, přišel jsem, viděl jsem, oněměl jsem:
 Znala všechno: I místo, kde prý se
 rok sum rok duby scházejí k besedám,
 i nářev písně
 „Když Bůh dělal čas, udělal ho hodně“,
 který pijáci irské observance dávno
 odevzdali u poslední ze všech přepážek...
 Osudnou stala se jí až neznalost
 klausule, podle níž je v některých
 kantonech Švýcarska fénové počasí
 – v případech hrdelního zločinu z vášně –
 u soudu polehčující okolností.

9.

9.1.

Dům hotov. Ještě vztyčit máj
 a okna opatřit bedněním.

Poslední vchází žena. Praví:
 Všechny hroby jsou prázdné!

Domov je pojem dost úzký,
 postele v něm musí stát za sebou.

Ale je snad nějaká naděje
 na příchod noci?

9.2.

Na této drolivé skále stavěj.
 Láska je živá a všechno živé
 skutečně umírá, v tom je sláva,
 zatímco blázince praskají samou
 věčností a neochotou k času,
 k eskamotéru, který dětem
 zákeřně vyzrazuje svá kouzla.

Psychiatrická diagnóza:
 Věčná, nehynoucí láska!
 Home-sea-sick.

9.3.

Jestliže jsme oba vyrostli
ve stejném světě, do stejného
světa a můžeme si porozumět – lépe:
Jestliže vidíme oba stejné slunce
a nebe a jestliže je to stejné
slunce a nebe a jestliže je
slunce a nebe, říkám ti:

Dávat přednost životu
po setmění je mnohdy záslužné,
ale noc je nebezpečný díl země
a ještě nebezpečnější díl duše,
proto ses sám naučil vypadat
nebezpečně a u toho zůstalo.

Marně po té proměně zlehčuješ v řeči evoluci
tmy, marně skrýváš své mimikry noci,
odmítaje bezpečí. Co uděláš,
je krásné, ale nic než krásné:
Ze špačkárný stromové hlavy vypátráš
světýlko v temnotách a zamíříš tam,
kde tušíš dům zaslíbený, celý ze sladkostí
a nezvěstnosti, jak slibuje báchora.

Ale až v posledním tažení staneš ve světlině,
shledáš, že to, cos viděl a za čím pílil,
nebylo než světýlko
rozumu, stejně hladové jako ty
sám.

10.

10.1.

O člověku, na kterého nestačíme rozumem,
říkáme bez užití rozumu, že o rozum přišel.
Je tedy na oslu, který rozvažuje mezi dvěma žlaby,
aby se dál a dál podněcoval k pokračování?
A on: jedná, čili je svoboden,
nebo se jen bezděčně... chová?
Kdyby nemyslel, věděl by:
Ne, já se nevrhám do propasti –
To propast dočkala se mé blízkosti
a co nevidět se ona vrhne do mě.

10.2.

Že zvláštní případ, lidská láska,
přestává být předmětem pokročilejší fyziky,
prokázala bilanční zpráva, jež resumuje:
Nedozírná příčina s jediným následkem.
Tu člověk vidí, že dosud tratil život
čerpáním živé vody z uhranuté studny.
To je za námi. Nyní hodlá
založit si podnik, například věštírnu:
Je to zážitek, ta jeho tvář, tak sebejistá,
jak by své zločiny nejen spáchal,
ale i vypátral a udal.

10.3.

Ne že by neviděl a nežil
mnoho krásného, jako každý.
A jako každému, i jemu je jaksi
odepřena schopnost hlasu *pro*
tuto krásu; nebo jen odvaha
ke svědectví? Hanba banality?
Ano, je to trivium, ale takto
má i on podíl na ortelu. Jeho
mlčení není stavem bez hlasu,
ale hlasem proti.

10.4.

Ví, že duel ve věci cti není povolen,
ale že kdo se souboji vyhne,
tomu přelomen rapír a čest.

Neví, že ona ho nemiluje
pro jeho nedostatky,
ale jeho přednostem navzdory.

10.5.

Vlastník, hospodář, agronom
rozlehlých de-lyrických bolností,
který v obavě z úrody elegického bejlu
a námelové méliky
vynašel, rozvinul a uplatňuje
šlechtitelskou metodu objektivního žalu
a pravdě, aby vzešla, pomáhá ke klasu
mrvou řízeného přehmatu; a jak pachtí se
na tom svém obročí, obříkává si:
Cos zasadil, sklídí jiný – v tom zákon smyslu.
A ten jiný, sevřen do želez vlastní lsti,
záhy klnout a trpět bude jako Jób,
ale nedovolá se,
neboť Jób skutečně akreditovaný
svou trýzeň kradl a rozdaroval mezi chudé
jen ze svého, ze VŠEHO svého.
Ale teprve jeho výsledné NIC mu uvěřili,
večer přišli všichni sousedé
a každý jak mohl přispěl svou pomocí boží.

11.

11.1.

Podzim světa ve věčném městě,
věčném, protože ne-roz-bytném jako
atom vší nenávisti, která
nyní neví kudy a kam se opřít,
ježto Nenáviděný zemřel:

Tedy opět karetní hra Rodný dům,
ve kterém či z něhož právě všichni
spoluhráči vynášejí černého Petra.

Obecně se má dnes za to,
že to byli až Učedníci, kdo
vymyslili myšlení mlčky.

11.2.

Ve slepé uličce na periferii knihovny
nečtená kniha, v níž
teplá a suchá polární noc,
chráněná před polárním dnem
pevnou vazbou a přebalem
přeskupuje celé věty a odstavce,
zaměňuje příčestí, rody a
pády:

Co začíná všude, to nekončí nikde.

Dvojník se nepodobá sobě.

Oheň tvých vlasů získala pro své účely voda.

11.3.

Nevědět už, proč jsme tehdy tolik chtěli,
i když ještě nenastal náš čas,
přejít ten most, ale pamatovat se,
že jsme, dokud byl čas, nepřešli ten most:

Nevědět už, ale pamatovat se, že
otázka nestála, co nebo koho s tebou počít,
ale kde nebo jak leží místo,
kde končí hranice.

11.4.

Tak libo- a svévolná mínění
ve věci milostné různice, pře
krásky a smrti, taková mínění
nadál usypají jako výtrusy porézních
mozků:

Mrtvé věci nemohou být krásné!

Pak zajisté mnohé věci musí být
mrtvé jen zdánlivě,
protože krásné jsou.

11.5.

Na veškerou otázku
jediná odpověď:
Zač?

Báseň,
ani syn, ani dcera,
a přece dítě.

12.

12.1.

Taky sis povšiml cestou, že tam,
kde buková Arkádie myšlení přechází
v Pádkou nížinu písma, začíná To tykat?

Strnul jsi v předtuše, že jako pití moře
bezpečně navozuje šílenství, tak i tebe
čeká zatracení skrze celoživotní ztracování
nejrůznějších věcí z nejrůznějších důvodů
do nejrůznějších pekel, ačkoli jako strávník života
sotva budeš víc než sinolog ve světě bez Číny,
případně medik, zdrženlivý v umění rozlišit,
kde se ještě operuje a kde už jen pitvá?

Zastavuješ se v údivu nad skutečností,
že dosud miluješ
třetihorní psychické sedimenty snů
a svůj šavlový tanec
pod Damoklovými meči?

13.

13.1.

Někteří varují, že již příliš mnoho
z nás, kreolů, udělalo díru do světa.
Kam ještě šlápnout a nevystavovat se
nebezpečí letu?

13.2.

Naděje, jak ukázala čísla, jde po nás,
frejřích, jako interpol po harlekýnových
milionech. Ale jak to s námi dopadne,
nevíme. Zatím padáme.

13.3.

Každý z nás, choleriků, kteří se poznají
podle toho, že se považují za melancholiky,
zaměstnává se časem otázkou blížící se smrti,
ačkoli se nejedná o otázku, ale odpověď.

13.4.

Jedním ze sedmi (miliard) divů světa
je jeden každý z nás, poslední nebo první
svého druhu tvor (kterého pominuly i mytologie),
ve své náměsíčnosti působené slapovými jevy
zralý a prostý jako jednoslabičná kniha.

13.5.

Čím opatrněji my, buntýři ve správnou chvíli
na špatném místě, rozplétáme klubko mystéria,
tím spolehlivěji přetrháme nit a odcházíme
do moře, vést válku o Mariánský příkop.

13.6.

Naše láska (životní výplň, třebaže v jejím pase stálo Náplň)
stojí nyní nad erozí krušnohor jako ta mračna,
co tají svůj původ, neboť jakkoli zdají se být dýmem
vzdálených požárů pohádkového rozsahu,
rodí se nad nejbližšími vodami.

13.7.

Milujeme, a naše oči uvykly hmatu,
takže sličná Paříž našich životů
je špikována podzemními chodbami,
v nichž každá hra na honěnou ústí v Seinu,
řeku pro plavení mršin Latinské čtvrti.

14.

14.1.

Tak už je to předzjednáno
pod jabloní v centru světa,
že řekne-li se
„byla by tu určitá možnost“,
v mysli vyvstane možnost
značně nejistá.

Tak tomu chce společná řeč,
která sebevraždí slova,
která vyklápí jména jako popravnice
do vápenných jam,
řeč troud, jedinečný na podpal,
sotva ale k samotnému hoření.

Abys byla mýtinou jasu,
musí tě obkličovat les.

Abys plnou studnicí byla,
musíš být hlubší než hrob.

14.2.

Lžice připoutaná řetízkem k talíři,
talíř přiklizený ke stolu,
stůl přišroubovaný k podlaze domu,
dům nocí dnem střežen.

Stoluje se jednotlivě, sériově, a vyskytnou-li
se nedopatřením přece dva náraz,
zavedou úhybnou řeč jako děti ne o tom třetím,
ale o tom *nultém*, který se jednou dostaví,
aby s námi zápasil a, ničeho jiného nemaje,
alespoň vlastní porážkou vykouznil svůj dar:
naše vítězství.

15.

15.1.

Muž, který si nechává zavést telefon,
pořizuje si sadu hracích kostek
a v okamžicích prodromu víry
vytáčí čísla vzešlá z jednotlivých vrhů.
Omluví následující hovor obvyklým: „omyl“?

A nosí potom, krom takových omylů,
ještě jiné děti pod srdcem
matka naděje?

15.2.

Knihy, věnované autorem výslovně
„mé matce“, sjednaly si za sabatiště
nikdy nedotýkané knihovničky nemocnic,
kde není čtenářů, neboť nechtějí škodit.
Kde ale mizejí knihy otcům,
psané v dusných Afrikách noci?

Je právem v klatbě oheň, který hřeje
a pustoší, a na pochybném výsluní přízně voda,
která chladí a pustoší?

15.3.

Samota středního věku se začne
s vršícími se léty přece zalidňovat:
Zemřelí přátelé, za svých životů rozptýlení
do dalek se nyní navracejí z hloubek,
ani Nic jim už nestojí v neznačené cestě.

Poučili se u slunce:
Slunce vždycky pokračuje.

15.4.

Staroslavná Admiralita jazyka odepíše celé eskadry slov,
torpédovaných *novou* řečí ve vodách ve vodách pokecu.
Ale hodit kamenem smí, říkají, jen ten,
kdo sám je bez viny –
a právě to je past na poslední neposkvrněné,
kteří se tak vzdávají své výlučné nevinnosti,
neboť právě hodili kamenem.

A bude to jejich kámen,
který prolomí svým letem bludný kruh návratu
co možná bludnější přímkou dějin.

16.

16.1.

Kristův věk totiž, 3 a 30 let, to je ten věk,
kdy se Quijotům začínají přestávat hojit rány.
Ty ale objevuj námořníka: Je to ten,
který se nebojí tabáku:

Walter Raleigh, pirát, „poet“ a Alžbětin milec, ten
když viděl ruiny,
nespatřoval v nich dosud nepohřbenou minulost,
ale svou vlastní už počatou budoucnost.

16.2.

Určitá, zcela určitá místa začínají a končí
víc v čase nežli v prostoru, protože končí v čase
lidí, kteří ona místa ne snad znali, ale milovali
a nyní, na konci svého času, nepoznávají je,
ani sentimentu není třeba,
aby se ze zdechlíny stala vzdechlina,
a že básník moralizuje, proto ještě
žádné slunce nevyšlo fialové nebo hranaté.

Nejen proto ó nejen proto v okamžiku, kdy
pochopíš, že přítel není osoba nebo sekretář
se šuplaty na ztracený klíč,
ale občas z milosti pronajatá hovorna
ve vězeňském blázinci, v tu chvíli se
pradávně zasutý pythagorejec v tobě
zarožní ve svém hrobě.

Nejen proto v mrtvé schránce vykotlaného
zubu zanechá pro tebe všedešifující klíč
Mr. Alkohol – bůh dvou tváří, Ianus
je krycí jméno tohoto dvojitého agenta,
sorbonského postdialektika, jenž
má vzítí vzal...
ale rozhodně straní Moskvě.

Tak tradice zatemňuje původ a básník moralizuje,
protože řeč vždycky tvrdí, macecha,
zatímco hudba jen potvrzuje, matka.

A myšlení na smrt je nemístnou zvědavostí
po vánočním dárku před termínem,
po hračce k všeobecné závisti.

16.3.

Kdy sám o sobě usoudíš: Tak *to* je člověk.

Tehdy, kdy vyslechneš produkci
Ústřední dechové hudby armády ČR,
která provede – skvostně! –
vybrané jakostní operetní, virtuózní kousky,
leč ani jediný pochod, a poumyslíš si:
Kdyby tak tito a s tímhle repertoárem
kráčeli v boku šiků do pole u Hradce Králové...

Anebo tehdy, kdy vždycky prcháš
před vším, s čím touží se ti za soumraku
svěřit v hodině své smrti
zpovědní vrba.

17.

17.1.

„Moje záměrná pracovní nespavost je neřest,
kterou netrestá bůh, ale tělo,“
vyznal jsem se konečně shovívavému tribunálu,
složenému ze dvou už těžce náměsíčných přátel.
První z nich, stížený dnou moudrosti, řekl:
„Jen víno je záslužné.“ Inu, Číňan z časů Číny.
„Pramen tvého neštěstí prýští z té skály rakušáctví,
že nenávidíš mrtvé tělo, jeho moudrost,“
dodal druhý, Ital, který nikdy nenavštívil Řím,
prý proto, aby se krása nestala tělem.

17.2.

To, co jste žil a říkal, bylo původně
stravitelné každému (druhému),
záhy stal jste se pokrmem pro gurmány,
ještě později pro gurmety a Savarény
a nakonec už jen pro kanibaly.
Ale tak se vlastně uzavřel kruh:
Na starém reliéfu
hadí ocas przní hadí tlamu.
Kameník, jenž na něm pracoval,
musel něco vědět, ne, nemusel.
Jen dával tvar tomu, co věděli, a jemu,
dělníkovi, zaplatili a kázali udělat jiní –
a ty neznáme.

17.3. (*La mente lamente ma consolamente*)

Slunce nedává žádné světlo,
když ležíš nemocen a zdravému
je světlo suchý chléb sytému...
Když *stojíš* nemocen, už je zase dobře.

EPIGRAM

*Strom je v pořádku, dokud vrhá stín.
Stroj vši té milé účasti a spoluvin
až nějak příliš hladce běží –*

*a vždycky je to vyprávění o zátěži.
Obraz tak jednoduchý, že mu nikdo nerozumí
ne zcela mladý malíř zkouší, dokud umí.*

duben-srpen 2007

**V příštím čísle (vychází 1. listopadu 2007)
najdete:**

Fotky Michala Šandy

Králíky

Petra Štengla

Na shledanou příště!
Ne za pomeňte!